लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

बढैयाताल गाउँपालिका, बर्दिया

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

बढैयाताल गाउँपालिका, बर्दिया

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि (VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्धन गर्ने विश्वसनीय सार्वजनिक संस्था

(Be a Credible Public Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य (MISSION)

स्वतन्त्र एवम् गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide Independent and Quality Audit Service)

मूल्य मान्यता (Core Values)

स्वतन्त्रता	*(Independence)*
निष्ठा	*(Integrity)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखा कानुन बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा २ मा महालेखापरीक्षकले प्रत्येक स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी अलग अलग लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण गर्दा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५, नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका, महालेखापरीक्षकको वार्षिक लेखापरीक्षण योजना र स्थानीय तहसँग सम्बन्धित ऐन, नियमलाई आधार लिइएको छ। सोहीबमोजिम स्थानीय तहको २०८१।८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्दा देखिएका बेहोरा उल्लेख गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सो उपर प्राप्त प्रतिक्रियासमेत सम्बोधन गरी राय सहितको प्रतिवेदन जारी गरिएको छ।

वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानुनको परिपालना, राजस्व प्रक्षेपण तथा बजेट निर्माण, योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन तथा विकास निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आय परिचालन, जनशक्ति व्यवस्थापन, जिम्मेवारी एवं जवाफदेहितालगायतका विषयहरूको अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गर्नुका साथै स्रोत साधनको प्राप्ति, उपयोग एवं परिचालन सन्दर्भमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यान्वयनयोग्य सुझाव प्रदान गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

सबै स्थानीय तहको स्थलगतरूपमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी लेखापरीक्षणको क्रममा देखिएका बेहोरा उपर स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा जिम्मेवार कर्मचारीहरूसँग छलफलसमेत गरिएको छ।

यस वर्ष सामान्यतया स्थानीय तहमा कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक कानुन निर्माण पूर्ण रूपमा नभएको, विद्यमान कानुनको पूर्ण परिपालना हुन नसकेको, बजेट अनुशासन कमजोर रहेको, आन्तरिक आय न्यून रहेको, करदाताको अभिलेख व्यवस्थित नभएको, आन्तरिक आयलाई व्यवस्थित गर्न नसकिएको, प्रशासनिक खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, योजनालाई खण्डीकृत गरी कार्य गर्ने गरेको, वर्षान्तको खर्च उच्च रहेको, आयोजनाको प्राथमिकीकरण गरेर बजेट विनियोजन नभएको, निर्माणको सुनिश्चितता नभएका आयोजनाहरूको समेत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरिएको, जटिल प्रकृतिका कार्यहरूसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्दा सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेको, स्वीकृत दरबन्दी बेगरका कर्मचारीसमेत करारमा नियुक्ति गरेको, सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख तथा संरक्षण र उपयोग प्रभावकारी रूपमा हुन नसकेकोले आन्तरिक नियन्त्रण र लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन एवं बेरुजु फर्स्यौटमा सुधार गर्नुपर्ने लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

लेखापरीक्षणबाट उल्लेख गरेका बेहोराको समयमा नै फर्स्यौट तथा सुझावहरूको कार्यान्वयनबाट वित्तीय अनुशासनमा अपेक्षित सुधार गरेर स्थानीयतहबाट हुने विकास निर्माण तथा समग्र कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

अन्तमा, स्थानीय तहको लेखापरीक्षणमा सहयोग पुऱ्याउने पदाधिकारी तथा कर्मचारी लगायत सबै सरोकारवाला प्रति आभार व्यक्त गर्दछु। साथै लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूमा समेत विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राया)

२०८३ वैशाख **महालेखापरीक्षक**

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
Office of the Auditor General
प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशनालय, लुम्बिनी प्रदेश
काठमाडौं

प.सं.:2082/83
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/407

मिति : २०८३-१-२९

श्रीमान् अध्यक्षज्यू,

बढैयाताल गाँउपालिका,

गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालय, बर्दिया।

विषय - लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा (२) बमोजिम त्यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी तयार गरिएको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन यसैसाथ संलग्न गरी पठाइएको व्यहोरा जानकारीका लागि अनुरोध छ।

(राम प्रकाश महतो)
नायब महालेखापरीक्षक

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-२९
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/407

स्थानीय तहको रायसहितको प्रतिवेदन

श्रीमान् अध्यक्षज्यू ,

बढैयाताल गाँउपालिका, गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालय,

बर्दिया ।

विषयः लेखापरीक्षण प्रतिवेदन।

१. कैफियत सहितको राय

हामीले त्यस गाँउपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, स्थानीय संचित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरी रायसहितको प्रतिवेदन पेस गरेका छौँ।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक, पेस भएको २०८२ आषाढ ३२ मा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत एवं वार्षिक प्रतिवेदन, बजेटको तुलनात्मक विवरण, स्थानीय सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरूसमावेश भएको स्थानीय तहको एकीकृत वित्तीय विवरणले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन तथा प्रचलित कानुनबमोजिम सारभूत रूपमा सही र यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

२. कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

२.१. महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान बमोजिमको ढाँचामा वित्तीय विवरण तयार तयार गर्नु पर्नेमा यस पालिकाले अन्तरसरकारी अख्तियारी तर्फको आर्थिक कारोबारको विवरण समावेश गरी वित्तीय विवरण तयार गरेको छैन।

२.२ गाँउपालिकाको आय- व्यय तर्फ रू.१ अर्ब ७७ करोड ४९ लाख ८० हजारको लेखापरीक्षणबाट रु.७० लाख बेरुजू देखिएकोमा प्रतिक्रिया प्राप्त नभएकोले असुल गर्नुपर्ने रु.९ लाख ५४ हजार, प्रमाण कागजात पेस गर्नुपर्ने रू.३ लाख ४१ हजार, नियमित गर्नुपर्ने रु.४८ लाख १० हजार र पेश्की बाँकी रु.८ लाख ९५ हजार गरी जम्मा रु. ७० लाख बाँकी रहेको छ। गत वर्षसम्म कायम बेरुजू रु.४४ करोड ५८ लाख ५३ हजार र यस वर्षको थपसमेतहालसम्म अद्यावधिक बेरुजु रु. ४५ करोड २८ लाख ५३ हजार बाँकी रहेको छ। बेरुजु वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरुजु स्थिति र बेरुजु सम्परीक्षणको बेहोरा यसैसाथ संलग्न छ।

२.३. आम्दानी तथा खर्चको स्रेस्ता नगदमा आधारित लेखा प्रणाली अवलम्बन गरेकोले गाँउपालिकाको पेस्की बाहेक सम्पत्ति तथा दायित्व यकिन हुने कुनै जानकारी खुलाएको छैन। हाम्रो लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड,मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुनबमोजिम गरिएको छ। वित्तीय विवरण तयार गर्ने स्थानीय तहसँग हामी स्वतन्त्र छौँ। त्यसैगरी स्वीकृत आचारसंहिताको पालना गरी कार्यसम्पादन गरेका छौँ।लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरू हाम्रो राय व्यक्त गर्ने आधारका लागि पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्ने कुरामा कार्यालय विश्वस्त छ।

३. अन्य बेहोरा- लेखापरीक्षणबाट ऐन नियमको परिपालना, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, स्थानीय वित्त व्यवस्थापन,सम्पत्तिको संरक्षण, स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग, शासकीय प्रवन्ध, स्रोत सुनिश्चितता र बजेट व्यवस्थापन र विकास प्रशासन र सोको कार्यान्वयन, अनुदान वितरण तथा अनुगमन, सेवा प्रवाह, स्थानीय प्रशासन, जवाफदेहिता र सुशासन लगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४. वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन र लेखा उत्तरदायी अधिकृतको जिम्मेवारी

नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानबमोजिम सही र यथार्थ हुने गरी वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा जालसाजी वा अन्य गल्तीका कारण वित्तीय प्रतिवेदन सारभूतरूपमा गलत आँकडारहित स्वरूपमा बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागूगर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारमा रहेको छ। गाँउकार्यपालिका, अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत बढैयाताल गाँउपालिकाको वित्तीय प्रतिवेदन प्रक्रियाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार रहेका छन्।

५. वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

वित्तीय प्रतिवेदन समग्रमा जालसाजी वा त्रुटिका कारण सारभूत रूपमा गलत आकडा रहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो।लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ। लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरिएको छ। यसरी लेखापरीक्षण गरिएको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तर्निहित सीमाहरूका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोबारमा भएका सबै प्रकारका जालसाजी वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुदैन। वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका जालसाजी वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूत रूपमा गलत आकडा मानिएको छ।

(राम प्रकाश महतो)
नायब महालेखापरीक्षक

बेरुजु वर्गीकरण

चालु वर्षको बेरुजु

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट सम्परीक्षण			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु रकम	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम							
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती		असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
७६	३१	७०,००,२७६	०	०	०	०	७६	३१	७०,००,२७६	९,५३,७०८	४८,१०,१८१	३,४१,३८७	०	०	५१,५१,५६८	८,९५,०००

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष सम्परीक्षण	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
बर्दिया	४४,५८,५२,९४४		०	४४,५८,५२,९४४		७०,००,२७६	४५,२८,५३,२२०

बढैयाताल गाउँपालिका, बर्दिया

(८०५५८५०२३००)

बढैयाताल गाउँपालिका , बर्दिया

परिचय

१ **परिचय**

(क) कार्यालय परिचय :- स्थानीय सरकारले संचालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह–अस्तित्व र समन्वयलाई प्रवर्दन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु यस पालिकाको उद्देश्य रहेको छ । यस पालिकामा ९ वटा वडा, ११५.१८ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफल तथा ५२८१८ जनसंख्या रहेको छ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्देश्य :- लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । यस कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानुनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि :- यस कार्यालयको विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, वित्तीय व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८२।१०।५ देखि २०८२।१०।१० सम्म रहेको छ ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्वनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमा रहेका छन् । सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन ।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति :- कार्यालयको आय – व्ययतर्फ रु.१ अर्ब ७७ करोड ४९ लाख ८० हजार १४१ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो को विस्तृत विवरण अनुसूची -१ मा संलग्न छ ।

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

२ एकिकृत आर्थिक विवरण

२.१ पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कन गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ । आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०) तयार गर्नुपर्छ । पालिकाले पेश गरेको आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ भएको खर्चको एकिकृत आर्थिक वित्तीय विवरण देहायबमोजिम रहेको छ ।

प्राप्ति			भुक्तानी		
विवरण	रकम		विवरण	रकम	रकम
सुरू मौज्दात	६८३५७३००.७४	६८३५७३००.७४	चालु खर्च	३७९२९३४६४.६९	३७९२९३४६४.६९
१.संचित कोष	४८०६२४८७.६१		१. पालिका तर्फ	१०७४६६०९४.३०	
२.धरौटी	१७४५४८१८.५४		२. संघीय सशर्त	२७०८६०३२०.३९	
३.कार्यसञ्चालन कोष	२८३९९९४.५९		३. संघीय विशेष	०.००	
४. अन्य कोष (स्थानिय बिभाज्य कोष) बाँकी	३९६८१५.००		४. प्रदेश सशर्त	९६७०५०.००	
यस वर्षको आय	०.००	०.००	५. प्रदेश विशेष	०.००	
१.आन्तरिक आय	३७३९०३९१.९३	३७३९०३९१.९३	पुँजीगत खर्च	२१८७२०६२४.३०	२१८७२०६२४.३०
२. वित्तीय हस्तान्तरण (संघ)	५२९६२२४२२.३३	५७००४६५०१.९४	१. पालिका तर्फ	१८४७१३१६३.३०	
क) समानीकरण अनुदान	१२९१९८०८०.००		२. संघीय सशर्त	१५११७८२०.००	
ख) राजस्व बाँडफाँट	१०८२९१४२१.९४		३. संघीय विशेष	०.००	
ग) शशर्त अनुदान	३२४५५७००००.००		४. संघीय समपुरक	६१५४७८०.००	
घ) समपुरक अनुदान	८००००००.००		५. प्रदेश सशर्त	४२३९९२१.००	
ङ) विशेष अनुदान	०.००		६. प्रदेश विशेष	१४९४९४०.००	
च) रोयल्टी	०.००		७. प्रदेश समपुरक	७००००००.००	
छ) विविध खर्च खाता	०.००		अन्तर सरकारी अख्तियारी (संघ)		२२२४८०८९०.७३
३. वित्तीय हस्तान्तरण (प्रदेश)	३३४८९५४५.९८	३६२८७६३४.९८	क) सामाजिक सुरक्षा	२१६४१५८३१.७३	
क) समानीकरण अनुदान	९९६२०००.००		ख) घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्दन कार्यक्रम	१४९८४२७.००	
ख) राजस्व बाँडफाँट	९८२५६३४.९८		ग) विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना	११५८०००.००	
			घ)स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	१४७००००.००	
			ङ) स्थानिय तह प्रशासकिय भवन पुर्वाधार विकास कार्यक्रम	१९३८६३२.००	
ग) शशर्त अनुदान	८००००००.००		अन्तर सरकारी अख्तियारी (प्रदेश)	०.००	
घ) समपुरक अनुदान	७००००००.००		ऋण फिर्ता(साँवा)	०.००	
ङ) विशेष अनुदान	१५००००००.००		ऋणको ब्याज भुक्तानी	०.००	

च) रोयल्टी	०.००		धरौटी फिर्ता तथा सदर स्याहा	६८२०६३९.२८	६८२०६३९.२८
छ) अन्य	०.००		कार्यसञ्चालन कोषबाट भएको खर्च	११५२१५४.००	११५२१५४.००
४. अन्तर सरकारी अख्तियारी (संघ)		२२२४८०८९०.७३	अन्य कोषबाट भएको खर्च	०.००	
क) सामाजिक सुरक्षा	२१६४१५८३१.७३		गैरसरकारी संस्थाबाट सञ्चालित योजना	०.००	
ख) घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्दन कार्यक्रम	१४९८४२७.००		अन्य सहयोगमा सञ्चालित योजना	०.००	
ग) विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना	११५८०००.००		विविध	८४८९८.००	८४८९८.००
घ)स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	१४७००००.००				
ङ) स्थानिय तह प्रशासकिय भवन पुर्वाधार विकास कार्यक्रम	१९३८६३२.००				
५. अन्तर सरकारी अख्तियारी (प्रदेश)	०.००	०.००	अनुदान फिर्ता	४३२२२१६८.६१	४३२२२१६८.६१
६. ऋण/ वित्तीय व्यवस्था	०.००		१. संघ तर्फ	४०४२४०७९.६१	
७. धरौटी आय	१९६२९७६८.४७	१९६२९७६८.४७	क) शशर्त अनुदान	३८५७८८५९.६१	
८. कार्यसञ्चालन कोष आय	२२६३८५४.००	२२६३८५४.००	ख) विशेष अनुदान	०.००	
९. विभाज्य कोष खाता	३९६८१५.००	३९६८१५.००	ग) समपुरक अनुदान	१८४५२२०.००	
10. मालपोत बाट प्राप्त आय	१४७०९४४४.५५	१४७०९४४४.५५	२. प्रदेश तर्फ	२७९८०८९.००	
	०.००		क) शशर्त अनुदान	२७९३०२९.००	
	०.००		ख) विशेष अनुदान	५०६०.००	
	०.००		ग) समपुरक अनुदान	०.००	
	०.००		अन्तिम मौज्दात	९९७८७७६२.७३	९९७८७७६२.७३
	०.००		१. संचित कोषको मौज्दात	६५१७५३०५.४१	
	०.००		२. धरौटी	३०२६३९४७.७३	
	०.००		३. कार्यसञ्चालनकोष	३९५१६९४.५९	
	०.००		४. अन्यकोष (स्थानिय बिभाज्य कोष) बाँकी	३९६८१५.००	
जम्मा	०.००	९७१५६२६०२.३४	जम्मा	०.००	९७१५६२६०२.३४

२.२ पालिकाले व्यय तर्फ रू.८४८९८/- खर्च रकम समाबेश भएको तर सो को पुष्टयाई पेश नभएकोले विविध वापतको खर्चको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रकम रू.

प्रमाण पेश नगरेको	८४,८९८

३ वित्तीय विवरणको यथार्थता

पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कन गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ। आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवदेन गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०) तयार गर्नुपर्छ। पालिकाले अन्तरसरकारी अख्तियारी तर्फ सामाजिक सुरक्षा र संरक्षणमा रू.२१,६४,१५,८३१.७३/-, घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धन कार्यक्रममा रू.१४९८४२७/-, विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजनामा रू.११५८०००/-, स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रममा रू.१४७००००/- र स्थानीय तह प्रशासकिय भवन पूर्वाधार विकास कार्यक्रममा रू.१९३८६३२/- गरी कुल रकम रू.२२२४८०८९०.७३ सुत्रमा लेखाङ्कन गरेको छैन। पालिकाले अनुसूची १४ मा अन्तरसरकारी अख्तियारी समावेस गरी एकिकृत बजेट तथा खर्च विवरण तयार गरेता पनि सो समावेश भएको रकम (म.ले.प.फा.नं. २७०) को वित्तीय विवरणमा समावेश हुँदैन। जसले गर्दा सुत्रबाट तयार भएको वित्तीय विवरण समेत पूर्ण नहुँदा पालिकाको यथार्थ आर्थिक अवस्थाको चित्रण गरेको छैन। तसर्थ सबै आर्थिक कारोबार सुत्र प्रणली मार्फत हुने र सबै कारोबार वित्तीय विवरणमा समावेश गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा ३ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

४ बैंक हिसाब

स्थानीय तह सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६ (२) बमोजिम स्थानीय तहले आफ्नो कारोबारको लेखा महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको सिफारिसमा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भएको ढाँचामा राख्नुपर्ने उल्लेख छ। आय व्यय लेखा प्रणाली तथा राजस्व र खर्च शिर्षकको वर्गीकरण अनुसार लेखाकंन र बैंक हिसाव मिलान विवरण (म.ले.प. फारम नं २७०) तयार गरी हिसाब भिडान समेत गर्नुपर्दछ। स्थानीय संचित व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) बमोजिम बैंक तथा श्रेस्ता बाँकीको प्रतिवेदन देहाय बमोजिम रहेको छ।

बैंकको नाम	खाता नं	खाताको प्रकार	श्रेस्ता अनुसार बाकी रु	बैंक अनुसार बाकी रु
सिटिजन बैंक इन्टरनेस्नल लि.	०६४०१००००००९२०२	ग २.७, विविध खर्च खाता	३४,२३,१९७.४८	३४,२३,१९७.४८
सिटिजन बैंक इन्टरनेस्नल लि.	०६४०१००००००१०२०२	ग ३.१, स्धानीय तह धरौटी खाता	३,०२,६३,९४७.७३	३,०२,६३,९४७.७३
सिटिजन बैंक इन्टरनेस्नल लि.	०६४०१००००००००१२०२	ग ४.१, स्थानीय तह सञ्चित कोष खाता	६,५२,६०,२०३.४१	६,५२,६०,२०३.४१
सिटिजन बैंक इन्टरनेस्नल लि.	०६४०१००००००००६२०२	ग ६.१, स्थानीय तह विभाज्य कोष खाता	३,९६,८१५.००	३,९६,८१५.००
सिटिजन बैंक इन्टरनेस्नल लि.	०६४०१००००००१२२०२	ग ७.२, स्थानीय तह प्रकोप व्यवस्थापन कोष खाता	५,२८,४९७.११	५,२८,४९७.११
		जम्मा	९,९८,७२,६६०.७३	९,९८,७२,६६०.७३

५ बजेट पेश, पारित र अख्तियारी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा स्थानीय तहले आगामी आर्थिक वर्षको राजश्व र व्ययको अनुमान कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई असार १० गते भित्र पेश गर्ने र यसरी पेश भएको बजेट छलफल गरी असार मसान्तभित्र सभाबाट पारित

गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सोही ऐनको दफा ७३ मा सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको ७ दिनभित्र स्थानीय तहका प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यस पालिकाको उपप्रमुखले मिति २०८१।३।१० मा रू.८९ करोड २८ लाख १२ हजारको बजेट सभा समक्ष पेश गरेकोमा सभाबाट मिति २०८१।६।१८ मा पारित भएको छ। यसैगरी स्थानीयतहका अध्यक्षले मिति २०८१।०६।१८ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गरेको देखिन्छ ।

६ खर्च विश्लेषण

पालिकाले यसवर्ष आन्तरिक आयबाट रू. ३,७३,९०,३९१.९३ आम्दानी भएकोमा चालु तर्फ रु.३७ करोड ९२ लाख ९३ हजार र पुजीँगत तर्फ रु.२१ करोड ८७ लाख २० हजार समेत रु.५९ करोड ८० लाख १४ हजार खर्च भएको छ । खर्च मध्ये आन्तरिक आयको हिस्सा ६.२५ प्रतिशत रहेको छ । यसवर्ष पदाधिकारी सुबिधामा रु.९६,९९,०००/- खर्च भएको छ, जुन आन्तरिक आयको २५ प्रतिशत रहेको छ ।पालिकाको कुल बजेट रकमको ६३ प्रतिशत चालु र ३७ प्रतिशत पुँजीगत निर्माणमा खर्च भएको देखिन्छ। प्रशासनिक खर्च नियन्त्रण गर्दै प्राप्त अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकम अधिकरुपमा विकास निर्माणमा परिचालन गरिनुपर्दछ ।

७ योजनाको प्राथमिकीकरण

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले आवधिक योजना बनाई लागु गर्नुपर्ने उल्लेख छ। स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ को दफा ५.२.४ सँग सम्बन्धित अनुसूची ३ मा आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारहरू गरिबी निवारण, उत्पादनमुलक रोजगारी, लागत सहभागिता, स्थानीय स्रोत र साधन, समावेशी विकास, दीगो र वातावरणीय संरक्षण र भाषिक र सांस्कृतिक विकासमा हुनुपर्ने उल्लेख गरेको छ र सोही प्राथमिकताका आधारमा योजना छनौट गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा निम्नानुसार ९ वडाको लागि वडागत र पालिकास्तरका कुल २५० योजनामा बजेट विनियोजन गरेको छ।

क्र. सं.	कार्यक्रमको नाम	योजना सङ्ख्या	रू.२० लाख माथिका योजना सङ्ख्या	रू.५ लाख देखि २० लाख सम्मका योजना सङ्ख्या	रू.५लाख भन्दा कमका योजना सङ्ख्या	कार्यान्वयन भएका योजना संख्या	कार्यान्वयन नभएका योजना संख्या
१	पालिकास्तरीय	११८	२३	२९	६६	४६	७२
२	वडा स्तरीय	१३२	०	१३	११९	४९	८३

उपर्युक्त विवरण अनुसार २५० वटा योजना मध्ये ५ लाखभन्दा न्युन योजना संख्या १८५ अर्थात ७४ प्रतिशत रहेको, ५ देखि २० लाखसम्म ४२ वटा अर्थात १६.८ प्रतिशत रहेको तथा २० लाखभन्दा ठुला २३ अर्थात ९.२ प्रतिशत मात्र रहेको देखिन्छ। पालिकाको नीति तथा कार्यक्रममा टुक्रे आयोजना संचालनलाई निरुत्साहित गर्दै न्युनीकरण गरिने उल्लेख भएतापनि अधिकांश योजना बजेट छर्ने प्रबृत्ति अनुरुपको रहेको देखिन्छ। यसरी न्युन बजेटको योजना कार्यान्वयनले योजनाबाट प्रतिफल प्राप्त नहुन सक्ने, लागत प्रभावी नहुने, सुपरीवेक्षणमा ध्यान दिन कठिनाइ हुने तथा निर्माण कार्यको गुणस्तरमा समेत प्रश्न उठ्ने गरेको छ ।तसर्थ पालिकाले योजना वस्तुनिष्ठ तवरले प्राथिमिकीकरण तथा छनौट गरी सोको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

८ लक्ष्य प्रगति विवरण

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उतरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ बमोजिम स्वीकृत भएको कार्यक्रममा त्रैमासिक प्रगति विवरण बनाई पेश गर्नुपर्ने र त्रैमासिक कार्य लक्ष्य तथा कार्यक्रम बमोजिम कार्य सम्पादन गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । नियमानुसार जुनसुकै कार्यालयले त्रैमासिक तथा वार्षिक प्रगति विवरण बनाई पेश गर्नुपर्नेमा पालिकाले सञ्चालन गरेका योजनाको नियम बमोजिमको ढाँचामा त्रैमासिक प्रगति विवरण तयार गरेको देखिएन । कार्यालयले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार खर्च तथा प्रगति स्थिति देहाय बमोजिम छ ।

कार्यक्रम/ योजना संख्या	यो बर्ष खर्च	वार्षिक प्रगति स्थिति			
		शून्य प्रगती	२५%सम्म प्रगति	५०% सम्म प्रगति	७५% सम्म प्रगति
९५		0	१	३	९१

उपरोक्त अनुसार विश्लेषण गर्दा ९५ योजना मध्ये ९१ वटा योजनाहरुमा ७५ प्रतिशतसम्म प्रगति भएको, ३ वटा योजनाहरुमा ५० प्रतिशतसम्म प्रगति तथा तथा १ वटा योजनामा २५ प्रतिशतसम्म प्रगति भएको पाइयो ।बजेट पर्याप्त नभएको कारणबाट कम प्रगति भएको कार्यालयको भनाई रहेको छ ।यस सम्बन्धमा कार्यालयले कार्यक्रमको कार्ययोजना समेत तयार गरी शतप्रतिशत प्रगति हुनेगरी कार्य सम्पादन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

९ क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति

स्थानीय तहको एकीकृत, समानुपातिक र दिगो विकासका लागि क्षेत्रगत रुपमा समानुपातिक बजेट विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ । यस पालिकाको २०८१।८२ को क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति देहायअनुसार रहेको छ । पालिकाले स्थानीय आवश्यकता समेत विश्लेषण गरी कार्यसंचालन तथा प्रशासनिक खर्चमा मितव्ययिता कायम राख्दै पुर्वाधार विकास तथा आर्थिक विकासमा स्रोत वढाउनुपर्ने देखिन्छ ।

क्र.सं	क्षेत्रगत विवरण	बजेट	खर्च	कुल बजेटमा प्रतिशत
१	आर्थिक बिकास क्षेत्र	३२२९३०८४	१२१५६८७१	४
२	सामाजिक बिकास क्षेत्र	३३९८२९१२७	२७६८७१८४४	३८
३	पुर्वाधार विकास क्षेत्र	३५७४६७७७७	१८५८८९४१६	४०
४	सुशासन तथा अन्तरसम्वन्धित क्षेत्र	७९५५०००	१७९२३७०	१
५	कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक क्षेत्र	१४६३६८०००	११५१४८८०७	१७
जम्मा रकम		८८३९१२९८८	५९१८५९३०९	१००

१० त्रैमासिक खर्च विश्लेषण

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ मा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यन्वयन गर्ने प्रत्येक कार्यालयले अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा त्रैमासिक प्रगति विवरण तयार गरी महालेखा नियन्त्रक कार्यालय र केन्द्रीय निकायमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाको त्रैमासिक खर्चको विवरण यस प्रकार रहेको छ।

क्र.स	बजेट	कुल खर्च	त्रैमासिक खर्च				आषाढ महिना
			प्रथम त्रैमासिक	दोस्रो त्रैमासिक	तेश्रो त्रैमासिक	चौथो त्रैमासिक	
१	कुल खर्च रकम	५९८०१४०८९	१३८३९३६०७	४५३८०३०७	१९२९०९६९३	२२१३३०४८१	२०३५६६०८२
२	पुजीगत खर्चतर्फ	२१८७२०६२४	५३४३३१४४	१४४४१७००	३८४७८०८९	११२३६७६९१	१०७९१३४५७
प्रतिशत		३७	२४	७	१८	५१	४९

•पालिका पुँजीगतमा रु.४१,६२,९८,०००।-विनियोजन भएकोमा खर्च जम्मा रु.२१,८७,२०,०००।- मात्र भएको देखिन्छ।जुन कुल बजेटको ५२.५३ प्रतिशत रहेको छ।

• खर्चको प्रवृत्ति हेर्दा कुल खर्चको तुलनामा पालिकाको पहिलो त्रैमासिकमा २४% खर्च भएको, दोस्रो त्रैमासिकमा ७% खर्च भएको, तेस्रो त्रैमासिकमा १८% खर्च भएको, छ भने चौथो त्रैमासिकमा ५१% खर्च भएको देखिन्छ।

• यस वर्ष पनि पालिकामा वर्ष अन्तिममा मात्र खर्च गर्ने परिपाटी कायम रहेको देखिन्छ।

• असार महिनामा मात्र कुल खर्चको ४९ प्रतिशत खर्च भएको देखिएकोले यस प्रकारको वर्षान्तमा खर्च हुने प्रवृत्तिमा सुधार हुनुपर्दछ ।

यसरी आर्थिक वर्षको अन्त्यमा मात्र खर्च गर्ने गर्दा हतारमा गुणस्तरीय कार्य नहुन सक्ने, अनुगमन प्रभावकारी नहुन सक्ने लगायतको समस्या देखिने हुनाले समानुपातिक रुपमा खर्च गर्नुपर्ने तथा आर्थिक वर्षको अन्तमा मात्र खरिद गर्ने परिपाटीमा सुधार गर्नुपर्दछ ।

११ आन्तरिक आय

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय समेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा अनुदानबाट गरेको खर्चका तुलनामा आन्तरिक आयको स्थिति देहाय बमोजिम छ ।

अनुदानबाट खर्च	आन्तरिक आय	आन्तरिक आय प्रतिशत
४३४९९४९११.३९	३७३९०३९१.९३	८.५

उपर्युक्त विवरण अनुसार स्थानीय तहमा प्राप्त अनुदानबाट भएको खर्चको तुलनामा आन्तरिक आयको हिस्सा ८.५ प्रतिशत मात्र रहेको छ । त्यसैले पालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनको दायरालाई फराकिलो पार्दै आन्तरिक आय बृद्धि गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

१२ नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको स्थिति

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा २४ मा (१) गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, वार्षिक, रणनीतिगत विषय क्षेत्रगत मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन विकास योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने तथा स्थानिय तहले पालिकावाट पारित नीति तथा कार्यक्रम अन्तर्गत रहि योजना कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।पालिकावाट प्राप्त विवरण अनुसार नीति तथा कार्यक्रमलाई बजेटले समेटेको मुख्य कार्यक्रम देहाय अनुसार रहेको छ।

क्र.सं.	नीति तथा कार्यक्रमका मूख्य ५ व्यहोरा	नीति तथा कार्यक्रमलाई बजेटले समेटेको विवरण		
		बजेटको कार्यक्रम	विनियोजन रकम	खर्च रकम
१	आमा बचाउ छोरी हुर्काउ कार्यक्रम	छोरी बैंक खता संचालन	४०००००	१०००००
२	बढैयातालको पर्यटन क्षेत्र विकास गरिने	बढैयाताल पर्यटन पूर्वाधार विकास	१०६०००००	१०६०००००
३	कृषि क्षेत्रको विकास तथा कृषक प्रवर्दद्र कार्यक्रम	५०% अनुदानमा मौरी घार वितरण तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२०००००	१९९९००
४	व्यवसायिक कृषकको लागि आवश्यक तालिम संचालन गरिने	पालिका स्तरीय बाली संरक्षण सम्बन्धी तालिम	३५००००	८९५३५

१३ कानुन निर्माण तथा कार्यान्वयन

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन बनाउन तथा सोको अधिनमा रही आवश्यकता अनुसार नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन सक्ने ब्यवस्था अनुसार पालिकाले आ व २०८०।८१ सम्ममा ९३ वटा ऐन, नियम, कार्यविधि स्वीकृत भएको र यो वर्ष २ वटा ऐन स्वीकृत भएको देखियो । उक्त कानुन तथा नियमको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धमा पालिकाले अनुगमन प्रतिबेदन गरेको देखिदैंन।

१४ सेवा प्रवाह

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन बनाउन तथा सोको अधिनमा रही आवश्यकता अनुसार नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन सक्ने ब्यवस्था रहेको छ। पालिकाबाट यस आ.व मा निम्नानुसारको सेवा प्रवाह भएको विवरण प्राप्त भएको छ । सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादन सूचक पेश नभएकोले सेवा प्रवाहको थप विश्लेषण गर्न सकिएन । पालिकाले वार्षिक लक्ष्य तोकी लक्ष्य अनुसार कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ ।

बिवरण	जम्मा
नागरिकता सिफारिस	२६०१
नाता प्रमाणित	८७४
व्यक्तिगत घटना दर्ता	४१०२
अन्य सिफारिस	१२२४५

१५ न्यायिक समिति

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ४६ देखि ५३ सम्म अधिकार क्षेत्र तथा न्याय सम्पादन प्रक्रियाको व्यवस्था गरेको छ। समितिमा परेको उजुरीमध्ये मेलमिलाप प्रकृतिका आधारमा विवाद दर्ता भएको ३ महिनाभित्र टुङ्गो लगाउने व्यवस्था छ ।गत आ.ब बाट ५ वटा उजुरी जिम्मेवारी सरेको, यस आ.ब मा १२४ उजुरी परेकोमा १२१ वटा उजुरी फर्स्यौट भई ८ वटा वटा फर्स्यौट हुन बाँकी भएको विवरण पेश भएको छ

१६ सहकारी नियमन

सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ७३ अनुसार मासिक, चौमासिक वार्षिक प्रतिवेदन पालिकामा बुझाउनु पर्ने र सहकारी नियमावली, २०७५ को नियम २८(४) मा सहकारी संस्थाहरुको सुपरीवेक्षण, निरीक्षण तथा अनुगमन निर्देशिका, २०७८ को दफा ३ मा मासिक प्रतिवेदन प्रत्येक महिना ७ गते भित्र एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) दाखिला गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरणअनुसार पालिका भित्र ५३ वटा सहकारी संस्था रहेका मध्ये १६ सहकारी संस्थाहरुले एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) मा विवरण दाखिला नगरेको र समस्याग्रस्त सहकारी संख्या नरहेको पालिकाले जनाएको छ। पालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन लेखापरीक्षणका क्रममा पेश भएन।जसले गर्दा सहकारीको सञ्चालन अवस्था बारे अध्ययन गर्न सकिएन। तसर्थ ऐन, नियमावली र निर्देशिका अनुसार प्रणालीमा विवरण दाखिला गर्न लगाई सोको प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्दछ ।

१७ आन्तरिक आय तथा राजश्व

यस कार्यालयले पछिल्लो दुई आर्थिक वर्षमा असुल गरेको राजश्वको स्थिति निम्न अनुसार रहेको छः

सि.नं.	राजश्वको नाम	२०७९।८० को असूली	२०८०।८१ को असूली	२०८१।०८२ को अनुमान	२०८१।०८२ को असुली	बढी/ घटी प्रतिशत (२०८०।०८१ को तुलनामा)
१	सम्पति कर	७८०६५०	१२१२२६०	१००००००००	५७८९५९	-५२
२	भुमि मालपोत कर	५३८९४०६	६२०९१९८	४५००००००	६०३२७२७	-३
३	बहाल कर	१४२८००६	१४१०८१७	८५००००००	१६०१४३३	१४
४	सवारी साधन कर	०	६०००	३००००००	०	-१००
५	अन्य मनोरञ्जन कर	०	०	२०००००	०	-
६	कृषिजन्य बस्तुको व्यवसायिक कारोबारमा लाग्नेकर	६१६१०	५३३५७०	१५०००००	११३९७०	-७९
७	अन्य कर	१०५१२५	२८१०४१	५००००००	७३४६५२	१६१
८	सरकारी सम्पतिको बहालबाट प्राप्त आय		१२००	४००००००	८२८८०	६८०७
९	पर्यटन शुल्क	०	०	२००००००	०	-
१०	न्यायिक दस्तुर	१५१२०	१०४३०	१००००००	१८४५०	७७
११	परिक्षा शुल्क	२५००	४७१३००	५०००००	५१३००	-८९
१२	नक्शा पास	३७७६११	३६२०२८	१८०००००	३१३१४२	-१४
१३	सिफारिस दस्तुर	११०११५५४	१३८२४७८३	६१३५२०९८	१२०६३९२४	-१३
१४	व्यक्तिगत घटना दस्तुर	५१२०००	५१७६००	२००००००	५००	-१००
१५	नाता प्रमाणित दस्तुर	८३७१०	१२०१७०	१८००००००	०	-१००
१६	अन्य दस्तुर	२६६७६१२	१३८३२३१	७००००००	१४४३३४०	४
१७	प्रशासनिक दण्ड जरिमाना र जफत	२८३२०३	६५१४७८	२५०००००	११८२७२	-८२
१८	अन्य राजस्व	२८३५९५७	१०४१३९७	१००००००००	७०२००	-९३
१९	व्यवसाय कर	२४१५६०१	२९१६९५६	१२०७८८९०	२२८७२५०	-२२
२०	बेरुजु	३४९३७४	१६१८१०	२००००००	३३९५५१४	१९९८
२१	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	३००००००	०			-
२२	कृषि उत्पादनको बिक्रीबाट प्राप्त रकम	२००	०	०	०	-
२३	व्यवसायले भुक्तानी गर्ने	०	०	०	२०००	-
२४	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	०	०	०	५३९००	-
२५	अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री	०	३७२००	०	४०००	-८९
२६	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर				१८३५५५	-
२७	अन्य क्षेत्रको आय	०	०	०	८१९९९२५	-
२८	चालु हस्तान्त्रण	०	०	०	३०००	-

जम्मा	२५७८९३३७	३१७४९४५३	१९७८६८५००	३७३९०३९२	१८

माथि उल्लिखित विववरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा १८ प्रतिशत वढी राजश्व संकलन भएको देखियो।पालिका भित्र रहेका करदाताहरुको अभिलेख व्यवस्थित नरहेको एवं बुझाउन ल्याएको अवस्थामा मात्र कर एवं शुल्क बुझ्ने परिपाटी रहेकोले उल्लिखित असुली यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था देखिएन।तसर्थ आफ्नो क्षेत्रभित्र करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गरी करको दायरामा ल्याई राजश्व अभिवृद्धि गर्ने तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

१८ **जिन्सी निरीक्षण**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ९९ मा सोही नियमावलीको नियम ९४, ९५ र ९६ बमोजिम जिन्सी मालसामानको लगत खडा गरी राख्नुपर्ने, सो को निरीक्षण गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने, प्रतिवेदनमा उल्लेखित सामान मध्ये मर्मत गर्नुपर्ने सामान ३ महिना भित्र र लिलाम गर्नुपर्ने सामान ६ महिना भित्र लिलाम गरी सक्नु पर्ने व्यवस्था छ कार्यालयबाट प्राप्त विवरण बमोजिम मिनिट्रक, मोटरसाइकल, ल्यापटप कम्प्युटर इन्भरटर लगायतका सामाग्रीहरुमा लिलाम गर्नुपर्ने २१२४ थान, मर्मत गर्नुपर्ने ११५ थान जिन्सी निरीक्षण प्रतिबेदनमा औल्याइएको छ । कानुन बमोजिम लिलाम तथा मर्मत गरी जिन्सी मालसासान व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

१९ **योजना तथा वजेट कार्यान्वियन**

योजना तथा बजेटमा सम्वन्धमा देखिएका प्रमुख व्यहोराहरु निम्नानुसार रहेका छन:

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ मा पालिकाले मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा पालिकाले सो बमोजिमको मध्यकालीन खर्चको संरचना तयार गरेको छैन। साथै दिगो विकासको लक्ष्यलाई स्थानीय तहमा आन्तरिकीकरण गर्न आवधिक योजना तयार गरी लागु गरेको समेत छैन।

• सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ अनुसार रु. १० करोड भन्दा बढी रकमको वस्तु, निर्माण, परामर्श लगायत खरिद गर्दा खरिद गुरुयोजना तयार गर्नुपर्नेमा पालिकाले रु.२१ करोड ८७लाख २० हजारको खरिद गुरुयोजना तयार नगरी खरिद व्यवस्थापन गरेको देखियो ।

• स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७९ तथा पालिकाको विनियोजन ऐन,२०७८ को दफा २ अनुसार यस वर्ष थपघट समेत सभाको निर्णयबाट ५८ वटा योजना तथा कार्यक्रममा रु.२ करोड ३९ लाख ५७ हजार विभिन्न मितिमा रकमान्तर गरेको छ। उक्त रकम वजेटको तुलनामा १ प्रतिशत हुने देखिन्छ। सुरु वजेटको योजना संसोधन तथा रकमान्तर गर्ने परिपाटीमा सुधार भएको पाइएन। पालिकाले योजना तथा बजेट कार्यान्वयनलाई विश्वसनीय र प्रभावकारी बनाउने तर्फ ध्यान पर्दछ

२० **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ को दफा ७८ वमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तर पालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गरेको पाईएन। यस सम्वन्धमा देखिएका केही व्यहोराहरु देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

• पालिकाबाट सञ्चालित आयोजनाको मर्मत सम्भारको लागि मर्मत सम्भार कार्यविधि तर्जुमा गरेको पाइएन ।

• पालिकाले उद्देश्य प्राप्तिमा आइपर्न सक्ने सम्भावित जोखिमहरु पहिचान गरी सोको निराकरणको प्रयास गरेको अभिलेख राखेको छैन ।

• पालिकाकामा कार्यरत सबै कर्मचारीको कार्य विवरण बनाई सोको आधारमा कार्यसम्पादन मुल्याङ्कन गर्नुपर्नेमा सो गरेको पाईएन।

• भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ अनुसार भ्रमण/अनुगमन प्रतिवेदन पेश गरेर मात्र भ्रमण अनुगमन भत्ता भुक्तानी दिनुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले भ्रमण तथा अनुगमनको अनुगमन प्रतिवेदन पेश गरेको छैन भने भ्रमण उपलव्धीको मूल्याङ्कन गरेको छैन ।

• स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा विविध खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । विविध खर्चतर्फ पालिकाले खर्च गर्ने मापदण्ड निर्धारण गरेको देखिएन। खर्चको मापदण्ड निर्धारण गरी यस्तो खर्चमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

• पालिकाले कृषि तथा पशुसँग सम्बन्धित सामाग्री, लघुउद्यम विकास सम्बन्धी सामाग्री तथा अन्य अनुदान वितरण गर्दा लाभग्राहीको पहिचान खुल्ने गरी नागरिकता नम्बर तथा सम्पर्क नम्बर समावेश गरी स्पष्ट आधार तथा विवरण राखेको छैन।

• पालिका भित्रका विद्यालय अनुगमन मापदण्ड तयार गरेको छैन भने अनुगमन समेत गरेको देखिने अभिलेख राखेको छैन।

• संस्थागत विद्यालयहरूको दर्ता तथा नवीकरण शुल्क निर्धारण, वर्गीकरण लगायतका अभिलेख व्यवस्थित तवरले राखेको पाइएन ।

• अर्थ मन्त्रालयले जारी गरेको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को बजेट कार्यन्वयन मार्गदर्शनले तोकेअनुसार बैंकखातामार्फत मात्र भुक्तानी दिनुपर्नेमा विभिन्न कर्मचारीले भुक्तानी लिई खर्च लेख्ने तथा खर्च गरी शोधभर्ना लिने गरेको देखियो।

• आन्तरिक आम्दानीको यथार्थमा आधारित अनुमान गरेको देखिएन ।

• स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ३ वमोजिम आर्थिक वर्ष शुरु हुनुभन्दा पन्ध्र दिन अगाबै पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको निर्माण सामग्री मूल्य, ज्याला, भाडा तथा अन्य महसुलको स्थानीय न्युनतम दररेट तोकेको पाईएन।

• ठेक्काहरुको विस्तृत विवरण देखिने गरी ठेक्का अभिलेख खाता र कन्टिन्जेन्सी खाता राखेको पाईएन।

• स्थानीय तहले निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराएकोमा निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने सामानको गुणस्तर परीक्षण गरेको पाइएन ।

• स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७४(२) अनुसार सार्वजनिक खरिद नियमावली वनाई लागु गर्नसक्ने व्यवस्था भएकोमा सार्वजनिक खरिद नियमावली वनाएको पाईएन।

• वातावरणको संरक्षणको एकिकृत दीर्घकालीन योजना तयार गरेको पाइएन।

• शहरीकरण भैरहेका स्थानको पहिचान गरी फोहोरमैला ब्यबस्थापन स्थल पहिचान एबं कार्ययोजना तयार गरेको पाईएन ।

• स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहहरुले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा हालसम्म ऐन, नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका र नर्म्स तयार गरेको देखिएन ।

• आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ अनुसार ठुलो रकम बेरुजु कायम रहेकोमा फस्यौटको लागि पर्याप्त पहल गरेको देखिएन।

तसर्थ, पालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई तोकिए बमोजिम प्रभावकारी र विश्वसनीय बनाई सेवा प्रवाह सुदृढ बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

२१ **तलबी प्रतिवेदन पारित नभएको**

निजामती सेवा ऐन, २०४९, स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ तथा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको च.नं १८० मिति २०७६।५।१८ को परिपत्र (तलबी प्रतिवेदन सम्बन्धमा) को बुँदा नम्बर ४ मा स्थानीय तहका कर्मचारी र संघबाट काजमा स्थानीय तहमा कामकाज गर्न खटिएका कर्मचारीको हकमा सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट तलवी प्रतिवेदन पारित गराएर मात्र तलब खर्च लेख्नु पर्ने उल्लेख छ। पालिकाले यो वर्ष तलवी प्रतिवेदन पारित नगराई स्वास्थ्य तथा पालिकातर्फका स्थायी कर्मचारीको तलब भत्ता भुक्तानी गरेको छ । तलबी प्रतिबेदन पारित नगर्दा खर्च लेख्न पाउने भन्दा बढी तलब भत्ता ग्रेड भुक्तानी हुन सक्ने तथा लेखापरीक्षणको क्रममा भुक्तानीको तुलना गर्न नसकिने भएकोले तलबी प्रतिबेदन पारित गरेर मात्र तलब भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

२२ संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ को उपदफा १ अनुसार पालिकाको आफ्नो कार्यबोझ, राजश्व क्षमता, खर्चको आकार, स्थानीय आवश्यकता र विशिष्टता समेतलाई ध्यानमा राखी कर्मचारी समायोजन भएपछि मात्र सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणका आधारमा पालिका र मातहतका कर्मचारीको दरवन्दी सहित सङ्गठन संरचना कायम गर्नु पर्ने, उपदफा ४, ८ अनुसार स्थायी र सेवा करारको लागि चाहिने तलब, भत्ता तथा योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा जस्ता सेवा सुबिधाको लागि लाग्ने खर्च व्यहोर्ने स्रोत समेतको विश्लेषण गरी त्यस्तो खर्च सुनिश्चित हुने गरी मात्र दरबन्दी प्रस्ताव गरी तयार गरेको सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदन उपदफा १० अनुसार सभाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने उल्लेख छ। त्यस्तै लुम्बिनी प्रदेशले जारी गरेको स्थानीय निजामती सेवा ऐन, २०८१ को दफा ६ अनुसार सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदन तथा दरबन्दीको आवश्यकता र औचित्य समेतको आधारमा मूल्याङ्कन गरी आर्थिक दायित्व पर्ने विषयमा प्रदेश सरकारको सहमति लिई कार्यपालिकाले सङ्गठन संरचना र दरबन्दी स्वीकृत गर्ने, सोही ऐनको दफा ८ को उपदफा १ अनुसार सङ्गठन संरचना स्वीकृत गर्ने वा पद सिर्जना गर्ने निर्णय भएको मितिले तीस दिन भित्र प्रदेश किताबखानामा कार्य विवरण सहित पद दर्ता गराउनु पर्ने उल्लेख छ। साथै कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७५ को दफा ३ उपदफा १० अनुसार कर्मचारी समायोजनको कार्य सम्पन्न भई सकेपछि प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले आवश्यकता अनुसार सङ्गठन संरचना वा दरबन्दी थपघट, हेरफेर वा परिमार्जन गर्न सक्ने उल्लेख छ। सोहि व्यवस्था अन्तर्गत पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को गाँउ सभाको मिति २०८२।०३।०९ को निर्णयबाट संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण गरी नयाँ दरवन्दी स्वीकृत गरी कार्यपालिकाको कार्यालय अन्तर्गत ६९ दरवन्दी र आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र/स्वास्थ्य चौकी तर्फ ५३ दरबन्दी, वडा कार्यालय तर्फ ४५ जनाको दरबन्दी, आयुर्वेद तर्फ ५ जना आधारभुत अस्पताल तर्फ २४ गरी जम्मा १९६ जनाको दरवन्दी स्थायी र करार रहने गरी संगठन संरचना स्वीकृत गरी सोही अनुसार कार्यान्वियनमा छ। तर प्रदेशले जारी गरेको कानुन अनुसार प्रदेश सरकारबाट सहमति भने प्राप्त भएको देखिदैन।

२३ समग्र चालु खर्चको स्थिति

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम व्ययको बजेट अनुमान आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा विविध खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाको विगत २ वर्षको खर्चको तुलना गर्दा देहाय अनुसार देखिएको छ।

खर्च शिर्षक	यो वर्ष		गत वर्षको		खर्च वृद्धि (प्रतिशत)
	वजेट	खर्च	वजेट	खर्च	
पदाधिकारी सेवा सुविधा	१०४०००००	९६९९०००	१०४०००००	९७९३०००	-१
पदाधिकारी भ्रमण	४०००००	२५३५४५	१००००००	४८४७३६	-४८
पदाधिकारी इन्धन	२५००००	२५००००	१००००००	५१११६१	-५१
पदाधिकारी वैठक	३००८०००	२१५६६००	२९०८०००	१७१७८००	२६
कर्मचारी वैठक	१००००००	५५००००	९०००००	१७६०००	२१३
कार्यालय संचालन	६२६००००	४७६६८८४	८९६२०००	४६११६०३	३
इन्धन	५२०००००	२६२२९८४	५८९५०००	३१८८७९५	-१८
मर्मत	३००५०००	१६४४८६४	१७७५०००	१६९४४७१	-३
धारा पानी विधुत	१९२७०००	१४९४३०१	१८५००००	१४३२४७८	४
आर्थिक सहायता	९५५०००	३२६६०५	१४७४०००	१०८०९२०	-७०
विविध खर्च	४७११०००	३५०४३४९	५०२४०००	३८८८४१२	-१०
जम्मा	३७११६०००	२७२६९१३२	४११८८०००	२८५७९३७६	-५

खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्नुपर्नेः स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम व्ययको बजेट अनुमान आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यसरी खर्च लेख्दा आवश्यक्ता र औचित्यका आधारमा आवश्यक प्रमाण कागजात सहित मितव्ययी तवरले गर्नु पर्दछ । तर पालिकाले यस वर्ष निम्न बमोजिम खर्च लेखेकोमा देहाय बमोजिम पाईयो ।

पदाधिकारीको भ्रमण, ईन्धन, बैठक तथा सेवा सुविधावापत पालिकाले यो वर्ष रू.९६,९९,०००/- खर्च लेखेको छ।पालिकाले भ्रमण खर्च, इन्धन, बैठक लगायतका चालु प्रकृतिका खर्च लेख्दा आवश्यकता समेत बिश्लेषण गरी अनिवार्य रुपमा पुष्ट्याई हुने कागजात संलग्न गरेर मात्र खर्च लेखि मितव्ययीता कायम गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

इन्धन खर्च- सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५ को बुदा नं.७ बमोजिम कार्यालयले सवारी साधन सुविधा पाउने पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुलाई इन्धन उपलव्ध गराउँदा तह अनुसार मासिक रुपमा पाउने डिजेल/ पेट्रोल (लिटर) र त्रैमासिक रुपमा पाउने मोबिल तथा ब्रेक आयल (लिटर) को कोटा निर्धारण गरी भुक्तानी गर्नुपर्ने र कार्यालयले सोको लगत अद्यावधिक गराई राख्नुपर्ने उल्लेख छ।कार्यालयले यो बर्ष इन्धन खर्च शिर्षकबाट रु.२६,२२,९८४ खर्च समेतबाट इन्धन खर्च भुक्तानी गरेको छ। कार्यालयले इन्धन खर्च लेख्ने सवारी साधनको न्यूनतम कोटा निर्धारण गरी सोको मासिक लगत अद्यावधिक गरी खर्च मितव्ययीता कायम गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

विविध खर्चः सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता र प्रभावकारिता कायम गर्ने सम्बन्धी नीतिगत मार्गदर्शन, २०७५ को बुँदा नं. ३८ मा प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहका सबै कार्यालयहरु, सबै पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरुलेसमेत मार्गदर्शन बमोजिम मितव्ययी एवं प्रभावकारी तवरले खर्च गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाले विविध खर्च तर्फ यस वर्ष रु.३५,०४,३४९ खर्च गरेको छ । कार्यालयलाई वर्षभरमा आवश्यक पर्ने सामानको एकमुष्ठ विवरण बनाई सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावलीको प्रावधान बमोजिम खरिद योजना बनाई प्रतिस्पर्धात्मक तवरले खरिद गर्नुपर्नेमा पटक पटक सोझै बजारबाट खरिद गरी खर्च लेखेको पाइयो। सामानको आवश्यकता तथा परिमाण सुरुमै निश्चित गरी प्रतिस्पर्धात्मक रुपले खरिद कारवाही अवलम्बन गर्नेतर्फ कार्यालयले ध्यान दिन जरुरी छ । पटक पटक खरिद गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गरी कानुनको पालना गर्दै खरिदलाई मितव्ययी तथा प्रतिस्पर्धी बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।

सवारी मर्मत र अन्य मर्मत खर्च - लुम्बिनी प्रदेश, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७४ को दफा ४५ अनुसार सार्वजनिक जवाफदेहीको पद धारण गरेको व्यक्तिले सम्पादन गरेको काम र सोसँग सम्बन्धीत कारोबारको जिम्मेवारी र जवाफदेहिता बहन गर्नुपर्ने उल्लेख छ । कार्यालयले यस वर्ष मर्मत शिर्षकबाट रु.१६,४४,८६४/-समेत खर्च गरेकोमा स्वीकृत मर्मत आदेश अनुसार मर्मत गराउने र सवारी मर्मतको म.ले.प.फा.नं. अद्यावधिक गरेको छैन। सवारी मर्मत सम्बन्धी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यान्वियन गर्ने तर्फ कार्यालयको ध्यान जानुपर्दछ।

उपरोक्त अनुसार गत आर्थिक वर्षको खर्च समेतको विश्लेषण गर्दा कार्यालय संचालनमा ३ प्रतिशत र कर्मचारी बैठकमा २१३ प्रतिशत तथा पदाधिकारी बैठकमा २६ प्रतिशत वढोत्तरी भएको पाइयो । यस्तो प्रकारको खर्च लेख्दा आन्तरिक आय समेतको विश्लेषण गर्नुपर्ने, विविध खर्चको भुक्तानीमा पर्याप्त पुष्ट्याइ संलग्न गर्नुपर्ने, इन्धन खर्चमा लगबुक व्यवस्थित गर्नुपर्ने, आर्थिक सहायताको रकम सहितको मापदण्ड निर्धारण गर्नुपर्ने लगायतका विषयमा पालिकाले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

२४ **म्याद ननाघेको पेश्की**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को परिच्छेद ५ र सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ११३ मा पेश्की फछर्यौट सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ । कार्यालयले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार निम्नानुसारको मोविलाइजेशन पेश्की बाहेकको म्याद ननाघेको अन्य पेश्की बाँकी यो वर्ष देहाय बमोजिम रू.४,०६,७१,१०९/- रहेकोमा नियमानुसार फछर्यौट हुनुपर्दछ ।

सि.नं	पेश्की विवरण	पेश्की लिने फर्मको नाम	रकमरू.
१	सर्वोदय स्कुल देखी भदोही हुदै जुम्मी टोलसम्म अस्फाल्ट कालोपत्रे सडक निर्माण	ईफफाता सालिन स्वर्गद्वारी जे.भि	६२०००००
२	पशुपति बजार देखी सभाहल हुदै शिवचोक पडरिया रानीपुर तमौलीपुर सम्म अस्फाल्ट कालोपत्रे सडक निर्माण	ओम सत्य साइ कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि	२६७७८८०
३	शिवचोक देखी पडरिया हुदै रानीपुर सम्म जोड्ने सडक वार्ड ७ र ६	ओम सत्य साइ कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि	२५०००००
४	समपुरक कोष म्याचिङ्ग	ओम सत्य साइ कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि	२३२६२८१
५	हीमाको घरदेखी श्री भवानी आधारभुत वद्यालय हुदै राधा कैष्ण चोक वाट मदरसा धादिङ्ग टोल हुदै गुरुङ्ग घरको अगाडी पिचमा जोड्ने सडक कालोपत्रे	प्रेम निर्माण सेवा प्राली	५६२१००
६	शितला बजार ख लाइन देखी जुटपानी सम्म अस्फाल्ट कालोपत्रे सडक निर्माण	पि.एस निर्माण सेवा	५७७८६८१
७	समपुरक कोष म्यचिङ्ग	पि एस निर्माण सेवा	१७८०००
८	हिमा नेपालीको घरदेखी राधाकृष्ण चोक हुदै सतपतियासम्म र राधाकृष्ण चोक देखी दुर्गामन्दिर सम्म अस्फाल्ट कालोपत्रे सडक निर्माण	यादव कालभैरव जे भि	४००००००
९	एन सि एल टावर देखी वडा कार्यालयसम्म वडा न ६ कालोपत्रे	वि एण्ड विल्डर्स	१०८६९२८
१०	पडरिया स्कुल देखी गिरिटोल राजापुर दुर्गा मन्दिर एक्काइसमा हुदै फुलपुर चोक सम्म सडक कालोपत्रे अक्सफाल्छ	श्री सदासिव कन्स्ट्रक्सन	१६०७७१
११	पडरिया देखी राजापुर सम्म अक्सफाल्ट कालोपत्रे सडक निर्माण	स्वर्गद्धारी सालिन शान्ति देवी	६०००००
१२	पडरिया स्कुल देखी गिरि टोल हुदै राजपुर प्रतिक्षालय सम्म जोड्ने सडक वार्ड न ७	स्वर्गद्धारी सालिन शान्तिदेवी जे भि	१००००००
१३	कालोपत्रे अक्सफाल्ड बाटो निर्ण बढैयाताल ८ सितलाबजार ख लाइन नेपालगंज गुलरिया सहायक राजमार्गबाट जुटपानी हुदै वडा न ९ कालिका मन्दिर चोक जाने बाटो बढैयाताल	पि एस निर्माण सेवा	२५०००००
१४	कालोपत्रे बाट निर्माण बढैयाताल गापा वाडा न 2 सरस्वति मा वि दुर्गामन्दिर चोकदेखी वडा न ३ भवानीपुर हुदै सतपतिया कालोपत्रे बाटो जोड्ने	यादव कन्स्ट्रक्सन	५०००००००
१५	सडक तथा पुल निर्माण	स्वर्गद्धारी सालिन शान्ति देवी जे भि	१६०००००
१६	लोखरपुर शिव मन्दिर देखी गव्बर चोक सम्म सडक कालोपत्रे वडा न ६	प्रशान्त कर्णाली जे भि	८००८१३
१७	सडक तथा पुल निर्माण	प्रेम निर्माण सेवा प्राली	६९९६५५
१८	सडक तथा पुल निर्माण	यादव कालभैरव जे भि	३००००००
जम्मा			४०६७११०९

२५ **सोझै खरिद**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८(२) मा खरिद गर्दा प्रतिस्पर्धा सिमित हुने गरी टुक्रा-टुक्रा पारी खरिद गर्नु हुदैंन भन्ने व्यवस्था रहेको छ भने सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ८४(१) मा रु.२० लाख रुपैयाँसम्म लागत अनुमान भएको मालसामान वा अन्य सेवा सिलबन्दी दरभाउपत्र आव्हान गरी खरिद गर्न सकिने, नियम ८५(१) मा रु.१० लाख रुपैयाँसम्म लागत अनुमान भएको मालसामान सोझै खरिद गर्न सकिने र नियम ८५(१ख) मा एक आर्थिक वर्षमा एकै पटक वा पटक पटक गरी सीमाभन्दा बढी रकमको वा एउटै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाबाट एकपटकभन्दा बढी सोझै खरिद गर्न नपाउने व्यवस्था रहेको छ ।कार्यालयले

रू.१२,६५,२०१/- मूल्य बराबरको मसलन्द सामाग्री खरिद गर्दा ऐन नियमको व्यवस्था पालना नगरी सोझै बजारबाट खरिद गरेको देखिएको छ । यसरी पालिकाबाट मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री सोझै खरिद गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।

गो.भौ.नं/मिति	विवरण	सप्लायार्स	भुक्तानी रकम
४१७।२०८१।१२।११	स्टेशनरी तथा मसलन्द सामाग्री खरिद	नेशनल स्टेसनर्स एण्ड जनरल अर्डर सप्लायर्स	४४९४१२
५६१।२०८२।०३।१६	स्टेशनरी तथा मसलन्द सामाग्री खरिद	युनिक मल्टी सप्लायर्स	८८१४०
६४८।२०८२।०३।२४	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री खरिद	बर्दिया अफसेट प्रेस प्रा.लि	१४४९२२
६४९।२०८२।०३।२४	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री खरिद	यु.आर.जनरल अर्डर सप्लायर्स	३९०८०
६५३।२०८२।०३।२४	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री खरिद	नेशनल स्टेसनर्स एण्ड जनरल अर्डर सप्लायर्स	२१९५३४
६५५।२०८२।०३।२४	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री खरिद	ओम शान्ती अफसेट प्रेस	९१०६९
५९६।२०८२।०३।२०	मसलन्द सामाग्री खरिद	कोहलपुर डिजिटल हव प्रा.लि	१९५८४९
६०२।२०८२।०३।२०	मसलन्द सामाग्री खरिद	सिद्धी ट्रेड एण्ड सप्लायर्स	३७१९५
जम्मा			१२६५२०१

२६ स्थलगत निरीक्षण तथा योजनाहरुको अनुगमन

पालिकाले यसवर्ष सडक निर्माण, ग्राभेल, भवन निर्माण लगायतको योजनाहरुको भुक्तानी गरेको छ । यसरी भुक्तानी गरिएका योजनाहरुको अनुगमन स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १६ को (ख) को उपदफा ४ (ख) बमोजिम उपाध्यक्षबाट योजना अनुगमन गर्ने तथा ७८(३) अनुसार पालिका प्रमुख र जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुखले वा उक्त पदाधिकारीहरुले तोकेको अधिकारीले आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था प्रभावकारी पार्ने व्यवस्था छ ।

पालिकाले यस वर्ष अधिकाँश योजना तथा निर्माण कार्य निर्माण व्यवसायीबाट गराएको देखिएकोमा नमुना छनौट अनुसारको परीक्षणमा केहि योजनाहरुको अन्तिम विलको भुक्तानीको बखत मात्र अनुगमन गरि प्रतिबेदन संलग्न गर्ने गरेको देखियो । अनुगमन फारममा सम्झौता/ सम्पन्न मिति उल्लेख भएको, योजनाको कार्यप्रकृति लगायतको प्रमाण संलग्न नभएको, वडा स्तरिय अनुगमन समितिको प्रतिबेदनमा केवल पदाधिकारीको नाम तथा दस्तखत समावेश भएको देखियो । रनिङ विल भुक्तानी गर्दा अनुगमन प्रतिबेदन तथा भुक्तानी सिफारिस प्रमाण संलग्न नभएकोले यस सम्बन्धमा जिम्मेवार पक्षले ध्यान दिनुपर्ने साथै ऐन कानूनले व्यवस्था गरेअनुसार कामको गुणस्तर कायम भए नभएको सम्बन्धमा प्राविधिक एवं अनुगमन कार्यलाई जिम्मेवार बनाई निर्माण तथा अन्य कार्यको गुणस्तर कायम हुनुपर्दछ ।

२७ क्रमागत योजना अभिलेख र कार्यान्वयन स्थिति

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय तहले समयमै योजना सम्झौता गरी सम्पन्न गर्नुपर्दछ । पालिकाले यस आ.ब अन्तर्गत योजना छनौट गरी समयमै सम्झौता तथा सम्पन्न गर्नुपर्नेमा आ.व २०८१।०८२ मा छनौट गरिएका योजना कति सम्पन्न भए, कतिको रनिङ बिल मात्र भुक्तानी भए , अद्यावधिक कार्य कति छ सो को अभिलेख राखेको छैन । पालिकाले वडा भवन मर्मत/भवन निर्माण, सडक निर्माण , सिचाइ, कच्ची सडक निर्माण लगायतका योजनाहरु एकैपल्ट नगरी क्रमागत रुपमा गर्ने भएकोले सम्बन्धित आर्थिक बर्षसम्म कुन अबस्थासम्म कार्य भयो सो को अभिलेख नराख्नाले आगामी वर्षहरुमा पुन: क्रमागत बजेटमार्फत योजना बनाउँदा पहिले भुक्तानी भएका परिमाण दोहोरिन सक्ने जोखिम देखिन्छ । परिमाण सहितको क्रमागत योजनागत अभिलेख नराखिँदा दोहोरो भुक्तानी हुने, बढी परिमाणको ओभरल्याप भुक्तानी हुने जोखिम हुनसक्ने देखिन्छ । पालिकाले तर्जुमा गरेको योजना कार्यान्वयन , सम्झौता तथा कार्यान्वयन नभएका योजना, भुक्तानी गर्न बाँकी रनिङ बिल लगायतको विवरण अद्याबधिक राखी तथा यकीन गरी अभिलेख व्यबस्थापन गर्नुपर्दछ ।केही उदाहरणहरु

योजनाको नाम	विनियोजन रु हजारमा	खर्च रकमरु हजारमा
खैरेनीफाटा अधुरो सामुदायिक भवनसम्पन्न	६००	५८१
पेन बहादुरको घर देखि वडा कार्यालयरिङ्गरोडमा अधुरो पक्की नाली निर्माण	६००	५८१
उमा महेश्वर शिव मन्दिर छेउमा रहेकोअधुरो सामुदायीक भवन निर्माण	५००	४३६
अधुरो मरवा भवन निर्माण तथा माटोपटानी कम्पाउण्ड तार जाली व्यवस्थापन	२००	१७२
सुरेन्द्र नगर टोलको अधुरो सामुदायीकभवन निर्माण	२००	१९१
पचासाको थारु मरुवाको अधुरो भवननिर्माण	३००	२३७
कालिका मन्दिरमा अधुरो शौचालय निर्माण	१००	९५

२८ गत विगत वर्षको भुक्तानी

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन,२०७६ को दफा ९(घ) मा बहुवर्षीय खरिद र विशेष परिस्थितिबाट सृजित दायित्वमध्ये आगामी वर्ष भुक्तानी गर्नुपर्ने बाँकी रकम समावेस गरेर बजेट बनाउने व्यवस्था छ साथै आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ को नियम ३९ (२) मा कार्यालयले चालु आर्थिक वर्षको वजेटले नखाम्ने र बढी खर्च हुने गरी दायित्व सिर्जना गर्न नहुने,सोही नियमावलीको नियम ३९ (१३) मा चालु वर्षको वजेटले नखामेको खर्च व्यहोर्नुपर्ने उचित आधार र पर्याप्त कारण भएमा सम्वन्धित कार्यालयले विल भरपाई बमोजिमको रकम आगामी वर्षमा भुक्तानी दिने गरी महालेखापरीक्षकबाट स्विकृत ढाँचामा भुक्तानी दिन बाँकीको विवरण तयार गरी आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिनभित्र कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय वा आन्तरिक लेखापरीक्षकबाट स्विकृत गराई राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । नमुना छनौट गरी परीक्षण गर्दा निम्नानुसारको खरिद सम्झौताको गतविगतको विलको आंशिक भुक्तानी गरेको देखियो । भुक्तानी गर्दा योजनागत शिर्षकमा बिनियोजित वजेटबाट भुक्तानी गरेको देखियो । भुक्तानी दिन बाँकीको विवरण मलेपफानं २२१ प्रमाणीत नगरेको तथा स्पष्ट प्रमाणकागाजातहरु संलग्न गरी केवल आंशिक भुक्तानी गरेको गोश्वारा भौचर संलग्न गरि भुक्तानी गरेको देखियो । पालिकामा आन्तरिक लेखापरीक्षण समेत रहेको अबस्थामा भुक्तानी दिन बाँकीको विवरण प्रमाण गरेको देखिएन। यसरी सम्बन्धित वर्षमै भुक्तानी नगर्दा पछिल्लो बर्ष बजेट व्यवस्थापनमा समस्याहुने, स्पष्ट आधारप्रमाणवेगर भुक्तानी दिंदा बढी भुक्तानी हुनसक्ने लगायतको जोखिम हुने हुनाले नियमकानुनको परिपालना गरि कार्य गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

मिति	भौन	योजनाकोनाम	खर्चरकम	भुक्तानीपाउने	कैफियत
०६/२०/२०८१	३	कालोपत्रे (अक्सफाल्ट) बाटो निर्माण, जगतपुर देखि बाँसगढी सिमाना वडा नं.-५	१६३२९७५४	खड्कानिर्माण सेवा	गतविगतकोगोश्वारा भौचरको प्रतिलिपी संलग्न गरी रनिङ विल १ को आशिक रकम भुक्तानी
०६/२०/२०८१	४	कालोपत्रे (अक्सफाल्ट) बाटो निर्माण, पशुपति बजार सभाहल शिव चोक पडरिया रानिपुर देखितमोलिपुर वडा नं.-८-७-६-३	१५०७२३०८	ओम सत्यसाइ कन्सट्रक्सन प्राली	गतविगतकोगोश्वारा भौचरको प्रतिलिपी संलग्न गरी रनिङ विल १ को आशिक रकम भुक्तानी
०६/२२/२०८१	६	कालोपत्रे (अक्सफाल्ट) बाटो निर्माण, सर्वोदय स्कुल देखि देखि बाँसगढी सिमा वडानं.-६	४०२०५६९	ईफ्फातासालिन स्वर्गद्वारी जेभी	गतविगतकोगोश्वारा भौचरको प्रतिलिपी संलग्न गरी रनिङ विल १ को आशिक रकम भुक्तानी
०६/२२/२०८१	७	पचासा-बोकटिया असफाल्ट कालोपत्रे सडक निर्माण	५५०००००	ओम सत्यसाइ कन्सट्रक्सन प्राली	गतविगतकोगोश्वारा भौचरमात्र संलग्न गरी अन्तिमविल रकम भुक्तानी
			४०९२२६३१		

२९ अन्य निकाय खर्च

स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ अनुसार स्थानिय तहले आफ्नो कार्यक्षेत्र तथा अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत मात्र सार्वजनिक श्रोतसाधन उपयोग गर्नुपर्ने तथा दफा ७३ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता, मितव्यिता,

प्रभावकारिता, कार्यदक्षता र औचित्यता समेतको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले छुट्टै अस्तित्व र स्वामित्व भएको सम्बन्धित तालुक निकायबाटै बजेट विनियोजन हुने संघीय कार्यालयको सहयोग समेत योजनामा समावेश गरी वजेट तथा कार्यक्रम तयार गरेको देखियो । तसर्थ स्थानीय सरकार संचालन ऐनको मर्म तथा भावनाअनुरुप कार्य नभएकोले नियमसम्मत नदेखिएको रु

भौन	**सहयोग प्रकार**	**रकम**	**कार्यालय**
११३।०८२।३।२४(पुंजीगत)	**फर्निचर**	**४०९६२५**	**जिल्ला अदालत वर्दिया**

अनियमित भएको	४,०९,६२५

३० **सम्भावित प्याकेज तयार नगरी सोझै खरिद**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५ अनुसार सार्वजनिक निकायले एक लाख रुपैंया भन्दा बढिको कुनै पनि खरिदको लागि तोकिएबमोजिम लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने, नियम७ मा गुरुयोजना तयार गर्नपर्ने , सम्भावित प्याकेज तयार गर्नुपर्ने, दफा ८(२) मा खरिद गर्दा प्रतिस्पर्धा सिमित हुने गरी टुक्राटुक्रा पारी खरिद गर्नु नहुने, सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ३१(१) मा रु.२० लाख रुपैंया भन्दा बढी लागत अनुमान भएको निर्माण कार्य, मालसामान, सेवा खरिद वा निर्माण कार्य, गर्नु पर्दा खुला बोलपत्रको माध्यमद्वारा खरिद गर्न सकिने व्यवस्था छ । नमुना छनौट गरि परीक्षण पालिकाको २ बटा कम्पोनेन्टमा रु ६० लाख बजेट विनियोजन भएकोमा २९ पटकको कारोवारमा रु ३१ लाख ९९ हजार खर्च लेखेको देखियो । निम्नानुसारको कम्पोनेन्टमा विनियोजित वजेटमा एकमुष्ट प्रतिस्पर्धात्मक पद्धतिबाट खरिद नगरि पटकपटक तथा शिर्षकगत रुपमा खर्च लेखेको व्यहोरा सहितको टिप्पणी अनुसार ३ वटा दरसंलग्न गरी सोझै खरिद गरेको देखियो । अत: एकै प्रकृतिको कार्यमा समेत विनियोजित बजेट तथा प्याकेज अनुसार प्रतिस्पर्धात्मक तवरबाट खरिद नगरेकोले खरिद कार्य नियमसम्मत देखिंदैन। यस्तो प्रकारको एकै प्रकृतिको कार्यमा वजेट बिनियोजनको बखत नै खरिद योजना तयार गर्नुपर्ने, एकमुष्ठ रकम विनियोजन गरी प्रतिस्पर्धात्मक तवरबाट गुणस्तरियता समेतको परिपालना गरी सार्वजनिक खरिद कानुनको परिपालना गरी खरिद व्यवस्थापन गर्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्ने नियमसम्मत नदेखिएको रु

कम्पोनेन्टनं	शिर्षक	कारोवारसंख्या	बजेट	खर्च
६८६.२१.१.१०६	मेशिनरीतथा औजार	१६	३००००००	१९९१०००
६८६.२१.१.११४	फर्निचरतथा फिक्चर्स	१०	३००००००	१२०८०००
		२९	६००००००	३१९९०००

अनियमित भएको	३१,९९,०००

३१ **परामर्श सेवामा कर कट्टी**

आयकर ऐन २०५८ को दफा ८८(१) मा बासिन्दा व्यक्तिले नेपालमा स्रोत भएको ब्याज, प्राकृतिक स्रोत, भाडा, रोयल्टी, सेवा शुल्क, कमिशन, बिक्री बोनस, अवकाश भुक्तानी र अन्य कुनै प्रतिफल तथा अवकाश भुक्तानीको रकम भुक्तानी गर्दा कुल भुक्तानी रकमको पन्ध्र प्रतिशतका दरले कर कट्टी गर्नु पर्ने तथा दफा ८८(४) मा मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएको सेवाप्रदायक बासिन्दा व्यक्ति वा मूल्य अभिवृद्धि कर छुटको कारोबार गर्ने बासिन्दा निकायलाई भुक्तानी गरेको सेवा शुल्कमा भुक्तानी रकमको एक दशमलव पाँच प्रतिशतका दरले कर कट्टि गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । नमुना छनौट गरी परीक्षण गर्दा कार्यालयले निम्नानुसार परामर्श सेवा वापत भुक्तानी गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर बिजक नभएमा सो रकममा १५ प्रतिशतको दरले कर कट्टी गरी भुक्तानी गर्नुपर्नेमा घटी कर कट्टी गरेको देखिएकोले नपुग कर सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्ने रू.

गो.भौ.नं/मिति	विवरण	भुक्तानी पाउने	भुक्तानी रकम	कर कट्टी हुनुपर्ने	भएको	बाँकी रकम
६७३।२०८२।०३।२५	कानुनी परामर्श तथा बहस पैरबी वापत	अर्याल ल फर्म	४००००	६०००	६००	५४००
		ऋषिराम काफ्ले	९३०००	१३९५०	१३९५	१२५५५
		सुनिता शर्मा	११००००	१६५००	१६५०	१४८५०
जम्मा						३२८०५
					असुल गर्नुपर्ने	३२,८०५

३२ **औषधी खरिद**

३२.१ पालिकाले आधारभुत तथा आकस्मिक सेवाको लागि औषधी खरिदको शशर्त तथा चालुबाट भुक्तानी हुने १०४ आइटमको औषधी तथा सर्जिकल आइटमको लागि रू.४०,०५,०००/- को लागत अनुमान स्वीकृत गरी शिलबन्दी दरभाउपत्रबाट सुमित मेडिको फर्माबाट खरिद भएको र सोही दररेटमा सत्कार मेडिशिन सप्लायर्सबाट खरिद गरी देहाय बमोजिम भुक्तानी भएको छ । सो सम्बन्धी देखिएको व्यहोरा निम्न छन् ।

गो.भौ.नं/मिति	सप्लायर्स	भुक्तानी रकम रू.
५४।२०८१।११।०४ शसर्त	सुमित मेडिको फर्मा	१००५०००
९।२०८१।११।०४ चालु	सुमित मेडिको फर्मा	१६२४६११
१६।२०८२।०३।२४ चालु	सत्कार मेडिशिन सप्लायर्स	९९७१४७
जम्मा		३६२६७५८

३२.२ **लागत अनुमानको तयारी:** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११ मा सार्वजनिक निकायले मालसमानको लागत अनुमान तयार गर्दा सोही नियमावलीको नियम ९ र सम्वन्धित मालसामानको स्पेशिफिकेसनको अधीनमा रही तयार गर्नुपर्नेछ। यसरी लागत अनुमान तयार गर्दा सम्वन्धित सार्वजनिक निकाय जस्तै जिल्लाको अन्य सार्वजनिक निकायले चालु वा अघिल्लो वर्षहरुमा सोही प्रकृतिको खरिद गर्दा लागेको वास्तविक लागत, स्थानीय बजारमा प्रचलित दररेट आदिलाई आधार मान्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले लागत अनुमान तयारी गर्दा विभिन्न ३ वटा आपूर्तिकर्ताबाट दररेट लिई सो दरबाट औसत निकाली कायम हुन आउने दररेटको आधारमा रू.४०,०५,०००/- को लागत अनुमान तयार गरेको पाइयो । लागत अनुमानको आधारका रुपमा दररेट लिइएका आपुर्तिकर्ताहरु आधिकारीक विक्रेता भए नभएको सम्बन्धमा कार्यालयले यकिन गरेको देखिएन। यसरी स्पष्ट आधारवेगर लागत अनुमानको तयारी गर्दा मितव्ययी र प्रतिस्पर्धी नहुन सक्ने देखिन्छ ।यस्तै प्रकृतिको सामान खरिद गर्ने निकायहरुको लागत अनुमानको दररेट निर्धारण प्रकृया, बजारको वास्तविक दर तथा गुणस्तर समेत विश्लेषण गरी लागत अनुमान तयार हुनुपर्दछ ।

३२.३ **Post Delivery Inspection रिपोर्टः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३ मा बिल बिजकको रकम भुक्तानी गर्दा करारको शर्त बमोजिम भएको वास्तविक कार्यसम्पादनको आधारमा भुक्तानी गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। पालिका र सप्लायर्सबिच भएको सम्झौता बमोजिम औषधी आपूर्ति गर्दा कम्तीमा १२ महिनाको समयावधि हुनुपर्ने, व्याच नं तथा म्याद गुज्रिने मिति औषधीको स्ट्रिपमा उल्लेख भएको हुनुपर्ने तथा प्याकिङ बाहिर निशुल्क औषधी लेखिएको हुनुपर्ने लगायतका व्यवस्था रहेको छ । सप्लायर्सले औषधी आपूर्ति गरेपश्चात सम्बन्धित शाखा र प्राविधिकबाट Post Delivery Inspection भएको पाइएन ।जसबाट सम्झौता बमोजिम संख्या र गुणस्तरमा औषधी खरिद भए वा नभएको सम्बन्धमा एकिन गर्न सकिएन ।पालिकाले औषधी आपूर्ति गरी अन्तिम बिल भुक्तानी गर्दा सम्झौता बमोजिम औषधी खरिद भए नभएको एकिन गरी मात्र भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

३३

बढैयाताल गा/पा वडा नं. २, सरस्वति मा.वि. दुर्गा मन्दिर चोक देखि वडा नं. ३ भवानीपुर हुदै सतपतिया कालोपत्रे बाटो (ठेनं ३-०८०। ०८१)

यस निर्माण कार्यको लागी मुल्य अभिबृद्धि कर र प्रोभिजनल सम समेत रु ७,९०,२७,७५९ (रु ८,७७,०३,१५४/-भेरियसन समेत) मा यादव कालभैरव जेभी गुलरिया ७ वर्दियासंग मिति २०८१।१०।२४ गते सम्झौता भएकोमा सुरु सम्झौता मितिमा कायम अबधि अनुसार मिति २०८२।१२।३० सम्म निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नेगरी सम्झौता भएकोमा यस दोश्रो रनिङ विल भुक्तानी गरेकोमा देखिएका बेहोराहरु देहाय अनुसार रहेका छन:-

• **न्युन प्रगति :-** यस आर्थिक वर्ष दोश्रो रनिङ विलको मुल्याँकन गरी अध्यावधिक मुल्याँकन रु १,३०,२३,५३३ भएको देखिएकोमा लेखापरीक्षण अबधिसम्मको प्रगति १४.८४ प्रतिशत मात्र भएको देखियो । मिति २०८२।१२।३० सम्म म्याद कायम भएकोमा सम्झौताको बखत पेश गरेको वर्क सेड्युल अनुसार निर्धारित अबधिमा तोकिएको अबधिमा कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने देखिन्छ।

• **पेश्की बाँकी :-** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४७ मा पेश्की दिने र फछ्र्यौट गर्ने कार्यविधि तोकेको छ । निर्माण व्यवसायीसंग भएको खरिद सम्झौतको GCC 57.3 को SCC अनुसार निर्माण कार्यको ३० प्रतिशत पुरा भएपश्चात पेश्की कट्टि गर्न सुरु गरिने तथा ८० प्रतिशत कार्य सम्पन्न भैसक्दा सवै पेश्की फछ्र्यौट गरिने उल्लेख छ ।निर्माण व्यवसायीको रनिङ विल अनुसार १०.७१ प्रतिशत मात्र कार्य पुरा भएको देखिएको तथा गतविगतमा रु १२,०,००,००० पेश्की भुक्तानी भएको देखिएकोमा फछ्र्यौट भएको छैन। सम्झौताको सर्त तथा सार्वजनिक खरिद नियमकानुन अनुसार फछ्र्यौट गर्नुपर्ने देखिन्छ।

• **भेरिएसन:-** सार्वजनिक खरीद नियमावली २०६४ को नियम ११८ मा खरीद सम्झौता गर्दाका वखत पूर्वानुमान गर्न नसकिएको परीस्थिति सो सम्झौता कार्यान्वयनको क्रममा सिर्जना भइ ऐनको दफा ५४ बमोजिम सार्वजनिक निकायले नियमावलीको प्रकृया पुरा गरी भेरीएशन आदेश जारी गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले सुरु सम्झौतामा रु ७,९०,२७,७५९ भएकोमा मिति २०८१।०३।३ को निर्णय अनासर भेरियसन पश्चात रु ८,७७,०३,१५४ कायम गरेको देखियो । भेरियसनको कारणमा उक्त स्थानको पुरानो ठेक्का तोडेको कारण कार्य गर्न बाँकी आइटम समेत समावेश गर्नुपरेको तथा साइटको अवस्थाले केही आइटम थप भइ भेरियसन गर्नुपरेको उल्लेख छ। डिपीआर तथा लागत अनुमान तयारीका बखत पर्याप्त ध्यान दिनुपर्ने देखियो ।

३४ लोखरपुर शिव मन्दिर देखी गब्बर चोक सम्म सडक कालोपत्रे वडा नं ६ (ठे नं ६-०८१।०८२)

३४.१ यस निर्माण कार्यको लागी मुल्य अभिबृद्धि कर र प्रोभिजनल सम समेत रु ४४,७६,८५७ मा प्रशान्त कर्णाली जेभी खजुरा वाँके संग मिति ०८१।०९।१२ मा सम्झौता भएकोमा सुरु सम्झौता मितिमा कायम अबधि अनुसार मिति २०८२।१।३१ सम्म निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नुपर्नेमा यस आर्थिक वर्ष दोश्रो रनिङ विल भुक्तानी गरेकोमा देखिएका बेहोराहरु देहाय अनुसार रहेका छन:-

• **११।०८२।०३।२४ न्युन प्रगति एवं पुर्वनिर्धारित क्षतिपुर्ति :-** सार्वजनिक खरिद नियमावली २०७७ को नियम १२१ मा व्यवसायीको ढिलाईका कारणले सम्झौता अनुसारको काम समयमा हुन नसकेमा ०.०५ % प्रतिदिन पूर्व निर्धारित क्षतिपुर्ति असुल गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । निर्माण व्यवसायीले सम्झौता अनुसार २०८१।१।३१ सम्म निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नुपर्नेमा मिति २०८२।०३।०३ को निर्णयअनुसार २०८२।०३।२४ सम्म म्याद थप गरेकोमा लेखापरीक्षण अबधिसम्म कार्य सम्पन्न नभएको तथा हालसम्मको अध्याबधिक कार्यवापत प्रथम रनिङ विलको रु १५,७८,५२३ को मुल्याँकन संलग्न गरी भुक्तानी गरेको देखियो । सम्झौता अनुसारको कार्यमा ३५.२५ प्रतिशत मात्र कार्य भएको तथा म्याद थप अनुसारको अबधिमा समेत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको नदेखिएकोले नियमानुसार क्षतिपुर्ति लगाइ कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने देखिन्छ।

३४.२ **पेश्की बाँकी :-** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४७ मा पेश्की दिने र फछ्र्यौट गर्ने कार्यविधि तोकेको छ । निर्माण व्यवसायीसंग भएको खरिद सम्झौतको GCC 57.3 को SCC अनुसार निर्माण कार्यको ३० प्रतिशत पुरा भएपश्चात पेश्की कट्टि गर्न सुरु गरिने तथा ८० प्रतिशत कार्य सम्पन्न भैसक्दा सवै पेश्की फछ्र्यौट गरिने उल्लेख छ ।निर्माण व्यवसायीको

रनिङ विल अनुसार ३५.२५ प्रतिशत मात्र कार्य पुरा भएको देखिएको तथा रु ८९५,००० पेश्की भुक्तानी भएको देखिएकोमा फछ्यौट नभएको तथा खरिद सम्झौताको म्याद समेत नभएकोले उक्त म्याद नाघेको पेश्की नियमानुसार फछ्यौट हुनुपर्ने देखिएको रु

पेश्की	८,९५,०००

३५ **गाउँपालिका प्रशासकिय भवन निर्माण**

पालिकाले ठेक्का नं ०३/०७७/०७८ अन्तर्गत निर्माण व्यवसायी रोयल ब्ल्याकबक– जय बागेश्वरी जे.भी. सँग मिति २०७८/८/१७ मा मिति २०७९।०३।२० सम्ममा कार्य सम्पन्न गर्ने गरी रु ४,७५,०९,८५८ (संसोधित सम्झौता ४,५६,६०,३८७) को सम्झौता भएकोमा पटकपटक गरी म्याद थपपश्चात २०८२।०९।२९ कायम गरेको देखियो । सो अन्तर्गत देखिएका बेहोराहरु देहाय अनुसार रहेका छन:

• **अभिलेख व्यवस्थापन:**- लुम्बिनी प्रदेश अभिलेख संरक्षण ऐन २०७६ को दफा ७ मा कार्यालयले आफ्नो कार्यालयमा भएका कागजातहरु सुरक्षीत रुपले राख्नुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले उक्त खरिद सम्झौताको म्याद थपको तालिका, जमानत नविकरणको सुची, प्रगति विवरण , विगत पुरानो बर्षमा भएका भुक्तानीको स्पष्ट पार्ने कागजात लगायतको प्रमाणहरु स्पष्ट रुपमा राखेको देखिएन । जिम्मेवार पदाधिकारीले जिम्मेवारी लिइ स्पष्ट रुपमा राख्नुपर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

• **म्याद थप:**- सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम १२० (१) मा ऐनको दफा ५६ बमोजिमको निर्धारित प्रकृया अनुसार म्याद थप गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । निर्माण कार्यको लागी म्याद थपको टिप्पणीसाथ सार्वजनिक खरिद नियमावलीको संसोधनमा भएको व्यवस्था अनुसार हुने म्याद थप गरेको देखियो । निर्माण व्यवसायीले म्याद थपको बखत वर्क सेड्युल पेश गरेको देखिएन। म्याद थप गर्दाको बखत स्पष्ट प्राबिधिक कारण लगायतको विवरण संलग्न नगरी म्याद थप गरेको देखिएकोले नियममा भएको व्यवस्थाको पालना गरेर मात्र म्याद थप गर्नुपर्ने देखिन्छ।

• **न्युन प्रगति एवं पुर्वनिर्धारित क्षतिपुर्ति :**- सार्वजनिक खरिद नियमावली २०७७ को नियम १२१ मा व्यवसायीको ढिलाईका कारणले सम्झौता अनुसारको काम समयमा हुन नसकेमा ०.०५ % प्रतिदिन पूर्व निर्धारित क्षतिपुर्ति असुल गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । निर्माण व्यवसायीले सम्झौता अनुसार तोकिएको अबधिभित्र निर्माण कार्य सम्पन्न नगरी पटकपटक म्याद थप पश्चात २०८२।९।२९ सम्म निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नुपर्नेमा यस आर्थिक वर्षमा १० औ रनिङ विलको रु ५६,२७,०९३ मुल्याँकन गरेको देखियो ।१० औ विलसम्मको अध्याबधिक कार्य ३,८५,६४,२६२ अर्थात ८१.१७ प्रतिशत मात्र कार्य भएको तथा म्याद थप अनुसारको लेखापरीक्षण अबधिमा समेत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको नदेखिएकोले नियमानुसार क्षतिपुर्ति लगाइ कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने देखिन्छ।

• **भेरिएसन:**- सार्वजनिक खरीद नियमावली २०६४ को नियम ११८ मा खरीद सम्झौता गर्दाका वखत पूर्वानुमान गर्न नसकिएको परीस्थिति सो सम्झौता कार्यान्वयनको क्रममा सिर्जना भइ ऐनको दफा ५४ बमोजिम सार्वजनिक निकायले नियमावलीको प्रकृया पुरा गरी भेरीएशन आदेश जारी गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले सुरु सम्झौतामा रु ४,७५,०९,८५८ भएकोमा मिति २०८२।०२।२७ को निर्णय अनासर भेरियसन पश्चात सम्झौता रकम रु ४,५६,६०,३६५ कायम गरेको देखियो । भेरियसनको कारणमा के छडको केही कार्य घटाउनुपरेको तथा आल्मुनियम पार्टेशन लगायतको कार्य थप गर्नुपरेको उल्लेख छ। डिपीआर तथा लागत अनुमान तयारीका बखत पर्याप्त ध्यान दिनुपर्ने देखियो ।

• **२३-०८१।९।१६ (पालिका पुजीगत) प्रशासनिक भवनमा ग्रिल जडान:**- पालिकाले प्रशासनिक भवन निर्माण कार्यको लागी खरिद सम्झौता आव्हान गरी कार्यान्वयनको चरणमा रहेकोमा बालाजी इन्जिनियरिङ बर्कशप संग झ्याल ढोका तथा भेन्टिलेसनमा ग्रील कार्यको लागी बालाजी इन्जिनियरीङ वर्कसप बढैयाताल ६ संग रु ९,२४,२४० मा सम्झौता गरी रु ९,१५,२४८ भुक्तानी गरेको देखियो ।भवन निर्माणको लागि तयार भएको लागत अनुमानमा आइटम समावेश गरी प्रतिस्पर्धात्मक पद्दितबाट खरिद गर्नुपर्नेमा वोलपत्रमा आइटम छुट भएको भनि पुन खरिद गरेकोले खरिदकार्य प्रतिस्पर्धी भएको देखिएन। खरिद व्यवस्थापनमा जिम्मेवार पदाधिकारीले ध्यान दिनुपर्दछ ।

३६ **कालोपत्रे (अक्सफाल्ट) बाटो निर्माण, न्यूपाने चोक देखि बिरभद्र प्रा.वि. वडा नं.-१ (ठेनं ०८०।०८१-१)** (२७-2081-10-23):

खरिद सम्झौता अनुसारको विमा पोलिसी नभएको :- सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ११२ बमोजिम निर्माण व्यवसायीले विमा गर्नुपर्ने र सो अतिरिक्त सम्झौताको सर्त GCC १९.१ मा उल्लेख भए अनुसार त्रुटि सच्याउने अवधि सम्मको निर्माण कार्यको विमाको अवधि हुनुपर्ने उल्लेख छ। निर्माण व्यवसायीसंग २०८०।१० ।२३ मा खरिद सम्झौता भएको तथा २०८२।१२।३० सम्म निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने अबधी कायम भएको देखियो । खरिद सम्झौताको प्रोभिजनल सम आइटममा विमावापतको रकम रु २,५०,००० व्यवस्था रहेकोमा खरिद सम्झौता अनुसार २०२४ फेब्रुअरी ६ देखि विमा पोलिसि हुनपर्नेमा २०२४ डिसेम्वर ७ देखि मात्र पोलिक कायम प्रमाण श्रेस्तासाथ संलग्न गरेको देखियो ।अत सम्झौताको सर्त अनुसार १० महिनाको विमा पोलिसी छुट भएको देखिएकोले समानुपातिक हिसावले हुने विमावापतको भुक्तानी रकम निर्माण व्यवसायी बर्दिया ब्लाक वर्क कन्सट्रक्सन प्रालीसंग असुल गर्नुपर्ने रु.

असुल गर्नुपर्ने	९६,१५३

३७ **सर्बोदय स्कुल देखि देखि बाँसगढी सिमा सडक निर्माण कार्य वडा नं.-६ (ठेनं ६।०८०।०८१) ५९।०८२।०२।२८**

यस निर्माण कार्यको लागी मुल्य अभिबृद्धि कर र प्रोभिजनल सम समेत रु ७,१८,१८,५०३/- मा इफ्फाता सलिन स्वर्गद्वारी जेभी मधुवन ६ वर्दिया संग मिति २०८०।१०।१६ मा सम्झौता भएकोमा सुरु सम्झौता मितिमा कायम अबधि अनुसार मिति २०८२।१२।३० सम्म निर्माण गर्नुपर्नेमा यस वर्ष दोश्रो तथा तेश्रो रनिङ विल भुक्तानी गरेको देखियो । सो अन्तर्गत देखिएका बेहोराहरु देहाय अनुसार रहेका छन:-

३७.१ **न्युन प्रगति :-** यस आर्थिक वर्ष दोश्रो र तेश्रो रनिङ विलको मुल्याँकन गरी अध्यावधिक मुल्याँकन रु १,८४,६२,२२३ भएको देखिएकोमा लेखापरीक्षण अबधिसम्मको प्रगति २५.५७ प्रतिशत मात्र भएको देखियो । मिति २०८२।१२।३० सम्म म्याद कायम भएकोमा सम्झौताको बखत पेश गरेको वर्क सेड्युल अनुसार निर्धारित अबधिमा तोकिएको अबधिमा कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने देखिन्छ।

३७.२ **पेश्की बाँकी:-** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४७ मा पेश्की दिने र फछ्यौंट गर्ने कार्यविधि तोकेको छ । निर्माण व्यवसायीसंग भएको खरिद सम्झौतको GCC 57.3 को SCC अनुसार निर्माण कार्यको ३० प्रतिशत पुरा भएपश्चात पेश्की कट्टि गर्न सुरु गरिने तथा ८० प्रतिशत कार्य सम्पन्न भैसक्दा सवै पेश्की फछ्यौट गरिने उल्लेख छ ।निर्माण व्यवसायीको रनिङ विल अनुसार १०.७१ प्रतिशत मात्र कार्य पुरा भएको देखिएको तथा गतविगतमा रु ६२,००,००० पेश्की भुक्तानी भएको देखिएकोमा फछ्यौट भएको छैन। सम्झौताको सर्त तथा सार्वजनिक खरिद नियमकानुन अनुसार फछ्यौट गर्नुपर्ने देखिन्छ।

३८ **कालोपत्रे (अक्सफाल्ट) बाटो निर्माण, पशुपति बजार सभाहल शिव चोक पडरिया रानिपुर देखि तमोलिपुर वडा नं.-८-७-६-३(ठेनं ८०।०८१-०८) १५०।०८२।०३।२५**

यस निर्माण कार्यको लागी मुल्य अभिबृद्धि कर र प्रोभिजनल सम समेत रु ९,२७,५५,२७९ /- मा ओम सत्य साइ कन्सट्क्सन प्राली भरतपुर ९ चितवन संग मिति २०८०।१०।२४ मा सम्झौता भएकोमा सुरु सम्झौता मितिमा कायम अबधि अनुसार मिति २०८२।१२।३० सम्म निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नुपर्नेमा यस वर्ष दोश्रो, तेश्रो तथा चौथो रनिङ विल भुक्तानी गरेकोमा देखियो । जस अन्तर्गत देखिएका बेहोराहरु देहाय अनुसार रहेका छन:-

३८.१ **अभिलेख व्यवस्थापन:-** लुम्विनी प्रदेश अभिलेख संरक्षण ऐन २०७६ को दफा ७ मा कार्यालयले आफ्नो कार्यालयमा भएका कागजातहरु सुरक्षीत रुपले राख्ननुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले यस खरिद सम्झौताकोजमानत नविकरणको सुची, प्रगति विवरण , विगत पुरानो बर्षमा भएका भुक्तानीको स्पष्ट पार्ने कागजात लगायतको प्रमाणहरु, गत विगतमा भएको आशीक भुक्तानीको विवरण तथा रनिङ विलबाट दायित्व सरेको विवरण लगायतको प्रमाण तथा सुची स्पष्ट राखेको देखिएन । यसरी स्पष्ट अभिलेख नदेखिएकोले दोहोरो भुक्तानी हुनसक्ने, वढि भुक्तानी हुनसक्ने लगायतको जोखिम हुने हुनाले जिम्मेवार पदाधिकारीले जिम्मेवारी लिइ स्पष्ट अभिलेख व्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

३८.२ **न्युन प्रगति :-** यस आर्थिक वर्षसम्मको अध्यावधिक मुल्याँकन रु ७,५४,६९,८७४ भएको देखिएकोमा लेखापरीक्षण अबधिसम्मको प्रगति ८१.३६ प्रतिशत मात्र भएको देखियो । मिति २०८२।१२।३० सम्म म्याद कायम भएकोमा सम्झौताको बखत पेश गरेको वर्क सेड्युल अनुसार निर्धारित अबधिमा तोकिएको अबधिमा कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने देखिन्छ।

३९ **कालोपत्रे सडक निर्माण शितालाबजार- टेसनपुर (ठेन ०७९।०८०-१)**

यस निर्माण कार्यको लागी मुल्य अभिबृद्धि कर र प्रोभिजनल सम समेत रु ७,९४,७७,२९८ (रु ८,२५,२९,२३९/-भेरियसन समेत) मा पि एस निर्माण सेवा नौवस्ता ८ वाँकेसंग मिति २०७९।०९।२५ मा सम्झौता भएकोमा सुरु सम्झौता मितिमा कायम अबधि अनुसार मिति २०८२।०९।२९ सम्म निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नेमा यस आर्थिक वर्ष छैठौ रनिङ विल भुक्तानी गरेकोमा देखिएका बेहोराहरु देहाय अनुसार रहेका छन:-

३९.१ **अभिलेख व्यवस्थापन:-** लुम्बिनी प्रदेश अभिलेख संरक्षण ऐन २०७६ को दफा ७ मा कार्यालयले आफ्नो कार्यालयमा भएका कागजातहरु सुरक्षीत रुपले राख्ननुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले यस खरिद सम्झौताको जमानत नविकरणको सुची, प्रगति विवरण , विगत पुरानो बर्षमा भएका भुक्तानीको स्पष्ट पार्ने कागजात लगायतको प्रमाणहरु, गत विगतमा भएको आशीक भुक्तानीको विवरण तथा रनिङ विलबाट दायित्व सरेको विवरण लगायतको प्रमाण तथा सुची स्पष्ट राखेको देखिएन । खरिद सम्झौता सम्बन्धी सक्ककल फाइल मुद्दाको सिलसिलामा अन्यत्र निकायमा लगेको भनि लेखापरीक्षणको क्रममा पेश हुन नआएकोले गतवर्षसम्मको अध्याबधिक विल रकम, गुणस्तर परीक्षण, कार्यसम्पादन जमानत , पेश्की बाँकी विवरण, भेरियसन लगायत सम्बन्धमा थप अध्ययन गर्न सकिएन। स्पष्ट अभिलेख नदेखिएकोले दोहोरो भुक्तानी हुनसक्ने, वढि भुक्तानी हुनसक्ने लगायतको जोखिम हुने हुनाले जिम्मेवार पदाधिकारीले जिम्मेवारी लिइ स्पष्ट अभिलेख व्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

३९.२ **१२६।०८२।०३।२४** श्रेस्तासाथ संलग्न रनिङ विल अनुसार यस आर्थिक वर्षमा छैठौ विलवापत रु ३,९६,६४,८९४ मुल्यांकन गरी भुक्तानी दिएकोमा उक्त विलसम्मको अध्याबधिक मुल्याँकन रु ७,६२,५२,४३३ रहेको देखिन्छ। खरिद सम्झौता अनुसार वित्तिय प्रगति ९२.३९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। जिम्मेवार पदाधिकारीले तोकिएको अबधिमा निर्माण कार्य सम्पन्न गराउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

४० **उपभोक्ता समिति**

पालिकाले यस वर्ष संचालित भएका केहि निर्माण कार्यको उपभोक्ता समितिबाट कार्य गराई भुक्तानी दिएको छ । सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ९७ बमोजिम उपभोक्ता समितिमार्फत खरिद व्यवस्थापन सम्बन्धमा व्यवस्था रहेकोमा सो अन्तर्गत देखिएका सैद्धान्तिक व्यहोराहरु निम्नानुसार रहेका छन्।

• सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायबाट गराउन सक्ने र यसका लागि सम्बन्धित काम र सेवाको प्रकृति, परिमाण, लाग्ने रकम, उपभोक्ता समिति वा लाभग्राहि समुदायको व्यहोर्ने वा व्यहोर्नुपर्ने रकम र अन्य आवश्यक कुराहरु खुलाई सार्वजनिक निकायले सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी प्रस्ताव माग गर्न वा त्यस्तो समिति वा समुदाय आफैंले प्रस्ताव वा निवेदन पेश गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ । उपभोक्ता समितिको आमभेला गठनको लागी प्रस्तावको सुचना , आमजनले पेश गरेको प्रस्ताव लगायतको कागजातहरु पेश गरेको देखिएन। विकास निर्माण कार्यमा उपभोक्ता समिति छनौटको आधार पारदर्शी र प्रतिस्पर्धात्मक भएको देखिने प्रमाणकागजातहरु व्यवस्थित गर्नेतर्फ ध्यान दिनपुर्ने देखियो ।

• खर्च अनुमोदन;- सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७(६) बमोजिम उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायले हरेक किस्ताको कामको प्राविधिक मूल्यांकन, विल भरपाई र खर्च प्रमाणित गर्ने कागजात त्यस्तो समिति वा समुदायको बैठकबाट अनुमोदन गराई सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । नमुना छनौट गरि परीक्षण गरिएका पालिकाबाट संचालित आयोजनाहरुमा उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन योजनाको विल भुक्तानीको लागि प्राविधिक मूल्यांकन पेश गर्ने गरेको भएतापनि अन्य विल भरपाई र खर्च प्रमाणित गर्ने कागजातहरु समितिबाट खर्च अनुमोदन गरेको प्रमाण र सार्वजनिक तथा सामाजिक लेखापरीक्षण गरी

सोको प्रमाण पेश गर्ने गरेको छैन । नियमको प्रावधान बमोजिम कागजात पेश गर्न लगाई खर्च थप पारदर्शी बनाउनेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनु पर्दछ ।

• स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ वमोजिम स्थानीय तहले योजना वनाउँदा सहभागितामूलक, उत्पादनमूलक र प्रतिफल प्राप्त योजना छनौट गरी प्राथमिकीकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । साथै योजना वनाउँदा मध्यम तथा दीर्घकालीन प्रकृतिका आयोजनाहरुको सूची समेत तयार गरी कार्यान्वियनमा ल्याउनुपर्ने व्यवस्था छ । सो अनुसार दीर्घकालीन प्रकृतिका आयोजनाहरुको सूची तयार गरेको पाइएन ।

• सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७(१२) बमोजिम निर्माण कार्य सम्पन्न भएपछि सार्वजनिक निकायले सोको रेखदेख, मर्मत सम्भार गर्ने जिम्मेवारी समेत तोकी आयोजनाको स्वामित्व उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायलाई नै हस्तान्तरण गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आयोजना हस्तान्तरण कार्यविधि तयार नगरेको तथा सम्पन्न भएका सम्पुर्ण योजनाहरु उपभोक्ता समितिलाइ हस्तान्तरण गरेको देखिएन । उपभोक्ता समितिसँगको छलफल , योजना सम्पन्न पश्चातको प्रतिकृया , आगामी दिनमा योजनाबाट सिक्नुपर्ने सिकाई लगायको व्यहोरा सहित अपनत्व कायम हुने गरि सम्पन्न आयोजना मर्मत, रेखदेख तथा उचित संरक्षणको कार्यबिधि तयार गरी सम्पन्न भएका आयोजनाहरु हस्तान्तरण गर्नुपर्ने देखिन्छ।

• उपभोक्ता समितिको न्युन योगदान – उपभोक्ता समितिको लागत साझेदारी सम्बन्धमा पालिकाबाट पक्की संरचनामा ५ प्रतिशत , ग्राभेल कार्यमा १० प्रतिशत तथा माटो पटानीको कार्यको लागी १५ प्रतिशत योगदानको निर्णय भएको देखियो । न्यून लागत सहभागिता राखी कार्य गराएकोले पुनर्विचार गरी उपभोक्ता समितिको लागत सहभागिता अधिकतम वनाउनुपर्ने देखिन्छ

• निर्माण कार्यको समय र गुणस्तर – सार्वजनिक निकायले कुनै पनि निर्माण कार्य गर्दा सो पुरा गर्न लाग्ने अवधि, गुणस्तरियता लगायतको बिचार गरी निर्माण समयाबधी कायम गर्नुपर्दछ । पालिकाले उपभोक्ता समितिहरुसंग सम्झौता गरी निर्माण कार्य गर्दा सडक, भवन निर्माण लगायतमा न्युन अवधिभित्र सम्पन्न गर्नेगरी सम्झौता गरेको तथा सोही अबधिभित्र उपभोक्ता समितिले निर्माण कार्य सम्पन्न गरेको देखियो । नमुना छनौट अनुसारको परीक्षण गर्दा लाभग्राही समुदायबाट गरिएको योजनाहरुको गुणस्तर परीक्षणको प्रमाण श्रेस्तासाथ संलग्न गरेको देखिएन। निर्माण कार्यहरूको गुणस्तर कायम हुनेगरी ल्याव टेस्ट समेत गरी अनुगमन प्रतिवेदन संलग्न गरेर मात्र निर्माण कार्यको भुक्तानी हुनुपर्ने देखिन्छ । उपभोक्ता तथा प्रतिस्पर्धात्मक तवर तथा अन्य खरिद विधि अपनाइ गरिएका सम्पुर्ण पुर्वाधारजन्य खरिद व्यवस्थापनको प्राविधिक परीक्षण गर्नुपर्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

४१ **ग्राभेल तथा माटो पुर्ने कच्ची प्रकृतिको कार्य गराएको**

पालिकाले उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराउँदा यस वर्ष केही योजनाहरु माटो तथा ग्राभेलको कार्य हुने गरी छनौट तथा कार्यान्वियन गरेको छ। यसरी कार्य गराउँदा लुज ग्राभेलको दर समावेश गरी तयार भएको दर विश्लेशण अनुसार ग्राभेलको नापी परिमाण संलग्न गरि भुक्तानी दिएको छ। नमुना छनौट गरि परीक्षण गर्दा १५ योजनाहरुमा ५१ लाख ५९ हजारको लागत अनुमानमा सोही अनुसार सम्झौता गरी ४७ लाख ६४ हजारको मुल्यांकन संलग्न गरी ४० लाख ५० हजार भुक्तानी दिएको देखियो । लागत अनुमान अनुसारकै नापी संलग्न भएको देखिएतापनि केहि योजनाहरुको कार्यको पुष्टि गर्ने पर्याप्त प्रमाण तथा तस्विरहरु श्रेस्तासाथ समावेश गरेको देखिंदैन । माटो तथा ग्राभेलको कार्य प्रत्येक वर्ष गर्दा योजनाको स्थान दोहोरिन सक्ने, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर भइ वढि भुक्तानी हुन सक्ने, दिर्घकालिन तथा टिकाउपना समेत नहुने हुनाले पालिकाले योजना छनौट तथा कार्यान्वियन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने र पूर्वाधार निर्माण तर्फ कार्य गर्दा कच्ची भन्दा पक्की प्रकृतिको संरचनाको योजना छनौट गर्नुपर्ने देखिएको छ । नमूना छनौट गरी परिक्षण गर्दा यसवर्ष ग्राभेल तथा माटो पुर्ने कार्यमा भएका भुक्तानीहरु देहाय अनुसार रहेका छन्:-

मिति	भौन	योजनाकोनाम	लागतअनुमान	मुल्याँकन	भुक्तानीरकम
१०/२५/२०८१	३२	ग्राभेलबाटो मर्मत वडा नं ४ भरी	६५१२७३	५९६२२४	५३२६३४
११/११/२०८१	३४	एकनारायण चोकको भित्रि बाटो मध्ये गोकुल थापाकव पलट देखि थारुको पलट सम्म ग्राभेलबाटो निर्माण साविक जमुनी ७	३६७०८६	३५३७८१	३१७८४७
११/११/२०८१	३७	बिशाल चोक जाने ग्राभेल बाटो स्तरोन्नती साविकजमुनी ९	५१७४४३	५०५७४६	४२३६३२
०३/०२/२०८२	६७	बासुरामथारुको घर देखि कन्हैलाल थारुको घर सम्म ग्रावेल बाटो	२८८१६०	२७३४१०	२३००८६
०३/०२/२०८२	६९	सिम्तालीटोल ५१ नं देखि ४५ नं सम्म जाने ग्राभेल बाटो निर्माण साविक जमुनी ६	३७८८८७	३७८१९४	३३८८९७
०३/०२/२०८२	७०	वडाभरी वाटो मर्मत	२२८७२८	२१५०४४	१८२३९२
०३/०२/२०८२	७१	सुर्खेतीटोल जाने नहरको कल्भट देखि २१० नं को पलटतिर जाने ग्राभेल बाटो निर्माण साविकजमुनी ६	१६१८६०	१५६३९८	१४०५९८
०३/०३/२०८२	७२	फुलपुररामदेव थारुको घरदेखी समरपुर जाने बाटो ग्राभेल	१७५०६३	१५४३६६	१२८२९८
०३/०९/२०८२	७६	लिलासिंहको घर देखी गोपाल वि क को घर हुदैं टण्डनको घर सम्म बाटो ग्रभेल	२३७४२०	२०७२५१	१६९३४८
०३/१८/२०८२	८४	भुर्नेलजेठाको घरदेखि दक्षिण शान्तीपुर ९१ प्लट सम्म जाने कच्ची बाटो निर्माण साविकजमुनी ७	६०६४५०	५७३६९४	४५८८०४
०३/२३/२०८२	१०९	ईन्द्रावलीको घर देखि दक्षिण सम्म वाटो ग्राभेल	२८२३३७	२५८९८२	२१७९९१
०३/२४/२०८२	११७	सडकस्तरोन्नती साधुपुरदेखि मानखोला सम्म	२८७२९४	१७११४५	१४४४६०
०३/२४/२०८२	१२४	३ नं वडाभरी ग्राभेल बाटो मर्मत	२३३५५८	२२१२९०	१८३८०९
०३/२५/२०८२	१३३	मुक्तकमैया आ वि संगं जोडीएको पिच रोड देखी पूर्व जाने भुपाल थारुको घर सम्म ग्रावेलबाटो	२३००९२	२१५२५५	१८१४८९
०३/२५/२०८२	१३४	सडक मर्मतवडा न ५ भित्र	५१४१०५	४८३३४८	४०००००
			५१५९७५६	४७६४१२८	४०५०२८५

४२ **उपभोक्ता समितिबाट भवन संरचना लगायतको कार्य**

४२.१ सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७(१०) अनुसार उपभोक्ता समितिबाट कार्य गराउंदा श्रममूलक प्रकृतिको काम हुनुपर्ने, रोजगारी सृजना गर्ने खालको तथा जटिल प्रकृतिको नहुने कार्य गर्नुपर्ने उल्लेख छ । नमुना छनौट गरि परीक्षण गर्दा ठुलो लागतको भवन निर्माण लगायतको कार्य उपभोक्ता समितिबाट गराएको देखियो । यस्तै प्रकृतिको केही कार्य प्रतिस्पर्धात्मक तवरबाट गराउंदा गुणस्तर परीक्षण, त्रुटि सच्याउने प्रावधान लगायतको व्यवस्था हुने देखिएकोमा उपभोक्ता समितिबाट कार्य गराउंदा तोकिएको गुणस्तर नहुन सक्ने, विमा, त्रुटी सच्याउने अबधि नहुने भएको र जटिल प्रकृतिको समेत हुन सक्ने देखिन्छ । पालिकाले संघीय पुजीगत शिर्षकबाट स्थानीयको साझेदारीमा विद्यालय भवन निर्माण शिर्षकमा विनियोजित रकमबाट विद्यालयलाइ रकम निकासा गराइ विद्यालयबाट उपभोक्ता समितिबाट कार्य गराइ भुक्तानी भएको देखियो । नमुना छनौट गरी परीक्षण गर्दा ३ वटा भवन तथा विद्यालयहरुमा रु २,०१,१९,२२१ को लागत अनुमान तयार गरेकोमा सोही अनुसार सम्झौता गरी मुल्याँकन भएको कार्य रु १,८६,३७,१३५ अनुसार रु १,४९,८८,६५९ भुक्तानी भएको देखियो । भवन तथा संरचना निर्माणको कार्य जटिल प्रकृतिको समेत हुने हुनाले गुणस्तरीयता समेतमा ध्यान दिइ प्रतिस्पर्धात्मक तवरबाट खरिद व्यवस्थापन गर्दा उपयुक्त हुने देखिन्छ।

मिति	भौन	योजनाकोनाम	लागतअनुमान	मुल्याँकन	भुक्तानीरकम
१७	०३/२३/२०८२	भगबतीसंस्कृत तथा साधारण मा वि वढैयाताल ८ वर्दिया	६७०६४०७	६४५५०२२	५१३५०१९
१९	०३/२४/२०८२	सरस्वतीनेरा आधारभुत विद्यालय सोरहवा वढैयाताल ३	६७०६४०७	६६११९३८	५४२२५२३
१८	०३/२३/२०८२	नेपालराष्ट्रिय इन्दिरा भुषाल माविं बढैयाताल ५	६७०६४०७	५५७०१७५	४४३१११७
			२०११९२२१	१८६३७१३५	१४९८८६५९

४२.२ **बढी भुक्तानी:-** सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ९७ (४) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायलाई निर्माण कार्य वा सेवाको रकम भुक्तानी दिंदा उपनियम (३) को खण्ड (ख) बमोजिमको लागत अनुमानमा रहेको मूल्य अभिवृद्धि कर, ओभरहेड, कन्टिन्जेन्सी रकम र जनसहभागिताको अंश कट्टा गरेर मात्र भुक्तानी दिनु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले सरस्वती नेरा आधारभुत विद्यालय सोरहवा वढैयाताल ३ को भवन निर्माण कार्यको लागी रु ६७,०६,४०७ को लागत अनुमान तयार गरेकोमा उपभोक्ता समितिको योगदान २०.४ प्रतिशत कट्टी गरी भुक्तानी गर्ने सम्झौता भएकोमा कार्यसम्पन्न अंक रु ६६,११,९३८ अनुसार आनुपातिक कट्टी गरी रु ५२,६३,१०२ भुक्तानी गर्नुपर्नेमा विभिन्न गोश्वारा भौचरबाट रु ५४,२२,५२३ भुक्तानी गरेको देखिएकोले बढी भुक्तानी भएको रकम रु १,५९,४२० सम्वन्धित विद्यालयबाट असुल गर्नुपर्ने देखिएको रु

असुल गर्नुपर्ने	१,५९,४२०

४३ **अनुदानको उपयोग**

पालिकाले आ.व २०८१।८२ मा कृषि तथा पशु अन्तर्गत कृषकको समेत ५०% लागत सहभागीतामा देहायबमोजिम अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन तथा सामाग्री खरिद, वितरण गरेकोमा देखिएका व्यहोरा देहायबमोजिम छन्।

गो भौ नं मिति	कार्यक्रम	अनुदान पाउने	पालिका अनुदान रकम रू	संस्था वा किसानको अनुदान
१०६।२०८२।०३।०८	हिउँदे मकै प्रवर्द्धन कार्यक्रम	नारी विकास केन्द्र	४७५७७५	४७५७७५
१०७।२०८२।०३।२८	हिउँदे मकै प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कोमल विऊ आलु कृषक सहकारी संस्था लि	१७५०००	१७७९७२
१३९।२०८२।०३।१८	खाद्यान्न बालीको उन्नत बिऊ उपयोगमा अनुदान	किसानहरू	११८६६००	११८६६००

सरकारी अनुदान रकमको वितरण, सदुपयोग सही एवं समुचित तरिकाले गरी खर्चको सार्वजनिकिरण एवं अनुगमन हुनुपर्दछ र सोको प्रभावकारीता मापन गर्ने संयन्त्र विकास गरी उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि आए/नआएको सम्वन्धमा प्रतिवेदन वनाउनुपर्दछ।साथै अनुदानमा विउ वितरण गर्दा जगाको स्वामीत्व हेरी मात्र वितरण गर्नुपर्दछ ।अनुगमन प्रभावकारी वनाई दोहोरो (संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तह) परे नपरेको यकिन गरी लिखित प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने देखिन्छ ।पालिकाले वितरण गरेको अनुदानको केहि नमुना परीक्षण गर्दा कृषकको मोवाईल नं तथा परिचय पत्र संलग्न नगरेको देखियो। समुहलाई वितरण गरेको अनुदान वितरण पश्चात कार्यक्रमको उद्देश्य अनुरुप अनुदानको सदुपयोग भएको हो/होईन एकिन गर्न सक्ने गरी अनुगमन मुल्याङ्कन नभएकोले अनुदानको प्रभावकारी रुपमा प्रयोग हुने विषयमा आश्वस्त हुने आधार देखिदैन। पालिकाले अनुदानको प्रभावकारीता र सदुपयोगिताको मापन गर्ने संयन्त्र विकास गरी उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि आए नआएको सम्वन्धमा प्रतिवेदन बनाउनुपर्दछ।

४४ **भ्रमण अवलोकन** (१७७-2082-03-24):

प्रदेश तथा स्थानिय तहका पदाधिकारी एबं कर्मचारीको भ्रमणलाइ व्यवस्थित गर्ने सम्बन्धमा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद कार्यालयले मिति २०७९।५।२३ मा सम्पुर्ण प्रदेश तथा स्थानिय तहलाइ परिपत्र गरेको छ । सो परिपत्रको बुंदा नं १ मा वैदेशिक भ्रमणका लागि पदाधिकारी कर्मचारी मनोनयन गर्नु पूर्व प्रदेश तथा स्थानीय तहले विदेशी सरकार, नियोग, प्रतिनिधि र अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँग सम्पर्क गर्दा अवलम्बन गर्नुपर्ने कार्यविधि सम्बन्धी निर्देशिका २०७६ को दफा ५ को उपदफा १ र २ बमोजिम परराष्ट्र मन्त्रालयको सहमति लिने र सहमति प्राप्त भएपछि मात्र निर्देशिकाको दफा ६ को उपदफा ३ बमोजिम मनोनयन गर्ने उल्लेख छ। पालिकाले पारिवारीक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम शिर्षकबाट साना किसान कृषि सहकारी संस्था लि लाई रु ४,००,००० भुक्तानी गरेको छ।भारतको हरियाणा स्थित इन्डो ईजरायल कार्यक्रमको तरकारी र फलफूल खेती अवलोकनका लागी पालिकाका ११ जना जनप्रतिनिधि, ८ जना कर्मचारी र अन्य कृषकहरू सहकारीले छनौट गरी ५५ जना अवलोकन भ्रमणमा गएको पाईयो। भ्रमणको क्रममा उपरोक्त अनुसारको

प्रकृया पालनाको कागजात लेखापरीक्षणको क्रममा पेश हुन आएन।यस सम्बन्धमा पालिकासंग छलफल गर्दा सहकारीको लागत सहभागीतामा कार्य भएको तथा अत्यन्त न्युन दरले रकम खर्च भएकोले सो अनुसारको प्रकृया पुरा नभएको जनाएको छ।

४५ **विज्ञापन वोर्ड कोष खाता**

विज्ञापन नियमन गर्ने ऐन,२०७६ को दफा २१ (ख) र प्रथम संसोधन नियमावली, २०८० को नियम ६(क) मा सरकारी निकायले विज्ञापन वा सूचना प्रकाशन तथा प्रसारण गरे वापतको त्यस्तो एजेन्सीले जारी गरेको बिल बमोजिमको रकम भुक्तानी गर्दा भुक्तानी रकमको ३ प्रतिशत कट्टी गरी बोर्डको खातामा जम्मा व्यवस्था रहेको छ ।नमुना परीक्षण गरी लेखापरीक्षण गर्दा पालिकाले निम्नानुसारको बिल भुक्तानीमा कर कट्टी नगरी भुक्तानी गरेको देखिएकोले बोर्डमा जम्मा गर्नुपर्ने ३ प्रतिशत रू.१६,३३८ /- जम्मा गरेको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रकम रू.

गो.भौ.नं/मिति	विवरण	भुक्तानी पाउने	कर योग्य मूल्य	३% कट्टी हुनुपर्ने रकम
३३२।२०८१।११।१५	विज्ञापन	सुपादेउराली एडभरटाइजिङ एजेन्सी प्रा.लि	२६६७००	८००१
३४२।२०८१।११।२०	विज्ञापन	पर्फेक्ट एड एण्ड मल्टीपर्पोज प्रा.लि	३५२८०	१०५८
६७५।२०८२।०३।२५	विज्ञापन	अल्फा कम्युनिकेसन कर्नर एण्ड विज्ञापन	१६७०४०	५०११
६८१।२०८२।०३।२५	विज्ञापन	मिसन टुडे	७५६००	२२६८
जम्मा				**१६३३८**

प्रमाण पेश नगरेको	१६,३३८

४६ **धार्मिक तथा सांस्कृतिक पर्वमा खर्च**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा पालिकाले योजना संचालन गर्दा आर्थिक विकास र गरिबी निवारणमा प्रत्यक्ष सहयोग पुग्ने, उत्पादनमुलक र छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने र जनताको जीवनस्तर, आम्दानी र रोजगारी बढ्ने विषयमा प्राथमिकता दिई योजना संचालन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।उत्पादनमुखी तथा छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने योजनालाई प्राथमिकता दिनुपर्नेमा पालिकाले धार्मिक तथा सांस्कृतिक पर्वमा देहाय बमोजिमको बजेट विनियोजन गरी खर्च लेखेकोमा यस्तो उत्पादनमुखी कम भएको क्षेत्रमा खर्च गर्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।यस सम्बन्धी केही उदाहरण निम्न छन् ।

गो.भौ.नं	विवरण	रकम रू.
३८०।२०८१।१२।१०	माघी मिलन कार्यक्रम वापत भुक्तानी	८०५००
५८२।२०८२।०३।१८	माघी मिलन कार्यक्रम वापत भुक्तानी	२००००

४७ **कृषि अनुदान**

कृषि क्षेत्रको रुपान्तरण, कृषि तथा पशुपन्छीजन्य व्यवसाय प्रवर्धन लगायतका कृषि, पशुपन्छी, बालीनाली, मत्स्य आदि सम्वन्धी अनुदान उपलब्ध गराउने कार्यक्रमबाट विभिन्न व्यक्ति तथा समूहलाई अनुदान दिएको देखिन्छ । यस्ता कार्यक्रम संघका साथै प्रदेश तथा स्थानीय तह मार्फत तिनका समेत स्रोत साधनको संलग्नतामा सञ्चालन गर्न विभिन्न नीति कार्यविधि तथा निर्देशिका नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहबाट समेत तर्जुमा भएको देखिन्छ । सोही बमोजिम लक्षित कृषक वर्गलाई अनुदान वितरण वापत रू.२३,५८,८७५/- खर्च भएको व्यहोरा निम्नानुसार देखिन्छ । यस्ता खर्चको पारदर्शिता र जवाफदेहिता प्रवर्धनको लागि यसरी अनुदान प्राप्त गर्ने कृषकको नाम, ठेगाना र अनुदानको किसिम तथा रकम वेभसाइटबाट सार्वजनिकरण गर्नु गराउनु पर्दछ ।

गो भौ नं मिति	कार्यक्रम	खर्च रकम रू.
४१४।२०८१।१२।११	वडा नं ५ का कृषकलाई उन्नत तथा हाइब्रिड जातका तरकारी बीउ वितरण	९५४००
८।२०८१।०९।११	५०% अनुदानमा गहुँको बीउ वितरण	७०००००
१०।२०८१।१०।२३	५०% अनुदानमा आलुको PBS दाना वितरण	२३४४००
११।२०८१।१०।२३	५०% अनुदानमा तोरीको बीउ वितरण	१३२०००
१२।२०८१।१०।२३	५०% अनुदानमा च्याउको बीउ वितरण	१८००००
१३।२०८१।११।०४	५०% अनुदानमा उन्नत मौरी घार वितरण	१९९९००
१९।२०८१।१२।११	५०% अनुदानमा उन्नत तरकारीको बीउ र शत प्रतिशत अनुदानमा विषादी वितरण	६२९३००
२०।२०८२।०३।०३	५०% अनुदानमा धानको मुल बीउ वितरण	१८७८७५
जम्मा		२३५८८७५

४८ **वितरणमुखी खर्च**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा पालिकाले योजना संचालन गर्दा आर्थिक विकास र गरिबी निवारणमा प्रत्यक्ष सहयोग पुग्ने, उत्पादनमुलक र छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने र जनताको जीवनस्तर, आम्दानी र रोजगारी बढ्ने विषयमा प्राथमिकता दिई योजना संचालन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । नमुना छनौट गरी परीक्षण गर्दा पालिकाले देहायका भौचरबाट बिभिन्न वितरणमुखी कार्यक्रम वापत रू.११,७२,७३४ /- भुक्तानी खर्च लेखेको छ ।यस्तो खर्चले नागरिकको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष उपलब्धी हाँसिल नहुने भएकोले कार्यविधि वेगर वितरणमुखी कार्यक्रममा नियन्त्रण गरिनुको साथै यस्तो खर्च गर्दा वास्तविकता र आवश्यकतामा आधारित गरी पारदर्शी तवरले गर्नुपर्दछ ।

गो.भौ.नं/मिति	कार्यक्रम	भुक्तानी रकम
४२८,४३६।२०८१।१२।११	पालिकाभित्रका विपन्न नागरिकलाई धारा, एन एस पाइप, एम सिल तथा जि आई पाइप वितरण	४९९८५५
४३१।२०८१।१२।११	वडा नं ३ को स्वास्थ्य स्वयं सेविकालाई साइकल वितरण	९८९८८
४३३।२०८१।१२।११	वडा नं ६ मा ५० थान डस्टविन वितरण	१२४९७८
४८६।२०८२।०२।३०	वडा नं ४ मा खेलकुद सामाग्री वितरण	१७९८३९
५८३।२०८२।०३।१८	वडा नं ९ २३२ थान मा झुल वितरण, थारु र मगर ड्रेस वितरण	१९९५७९
६६०।२०८२।०३।२४	युवा गोचाली क्वबलाई फुटवल र क्रिकेट सामाग्री सामाग्री वितरण	६९४९५
जम्मा		११७२७३४

४९ **विद्युत महसुलमा जरिवाना**

लुम्बिनी प्रदेशको सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन निर्देशिकाको बुँदा नं-२० मा सार्वजनिक निकायले पानी, बिजुली तथा टेलिफोनको महशुल तोकिएको समयमा नै भुक्तानी गर्दा रिवेट (छुट) पाउने हकमा त्यस्तो भुक्तानी समयमा नै गरी जरिवाना नतिर्ने र नियमानुसारको छुट लिनुपर्ने र सो भुक्तानीमा मितव्ययीता नअपनाएका कारणले विनियोजित बजेट भन्दा बढी खर्च भई बक्यौता रहेमा कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख जिम्मेवार हुने व्यवस्था रहेको छ।नमुना परीक्षण गरी लेखापरीक्षण गर्दा कार्यालयले देहायको भौचरबाट बिजुलीबापतको रकम भुक्तानी गर्दा जरिवाना रकम समेत भुक्तानी गरेकोले जरिवाना वापत भुक्तानी भएको रकम नियम सम्मत नदेखिएको रकम रू.

गो.भौ.नं/मिति	भुक्तानी रकम रू.	जरिवाना रकम रू.
२८।२०८१।०७।०४	३५००००	१९८३४
४७३।२०८२।०२।२८	३७१३७	५२२२
जम्मा		२५०५६

अनियमित भएको	२५,०५६

५० **अन्य संस्था मार्फत कार्य**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२ मा सार्वजनिक निकायमा कार्यरत जनशक्तिबाट नभ्याउने र बढी दक्षता आवश्यक पर्ने कार्य अनुसार परामर्श सेवाको लागत अनुमान तयार गरी प्रतिष्पर्धाको माध्यमले खरिद गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले स्थानीय विकासमा टेवा पुग्ने तथा दीर्घकालीन पुँजी निर्माण हुने मागमा आधारित आयोजनाको छनौट भएपछि लाभ लागत यकिन गरी उपलब्ध जनशक्तिबाट हुन नसक्ने कार्यको लागि प्रतिष्पर्धाको माध्यमले परामर्श सेवा खरिद गनुपर्नेमा यस पालिकाले अन्य निकाय मार्फत कार्य गरेको खर्च भुक्तानी दिएको छ ।पालिकाले आफ्नो शाखामा भएको जनशक्ति परिचालन गरी यस्ता प्रकृतिको कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्दछ ।

गो.भौ.नं/मिति	विवरण	भुक्तानी पाउने संस्था	रकम
५२३।२०८२।०३।१०	महिलाहरुलाई ढाका बुनाई तालिम संचालन	कालिका महिला उद्यमी समुह	१०००००

५१ **घटी कर कट्टी**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) मा जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक विल भरपाई, कागजात समावेश रहे नरहेको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने ब्यवस्था रहेको छ । पालिकाले सवारी साधन भाडा वापतको रकम भुक्तानी गर्दा कट्टी गर्नुपर्ने रकमभन्दा घटी कर कट्टी गरी भुक्तानी दिएको देखिएकोले नपुग कर असुल गर्नुपर्ने रु

गो.भौ.नं/मिति	विवरण	कर कट्टी हुनुपर्ने	भएको	असुल हुनुपर्ने	भुक्तानी पाउने
५२९।२०८२।०३।११	सवारी साधन भाडा वापत रू४१४५१६/- बजेट खर्च	४१४५१	३७६८४	३७६७	कृष्ण प्रसाद बास्तोला
१३८।२०८२।०३।२५ पुजींगत	सवारी साधन भाडा वापत रू९३५००/- बजेट खर्च	९३५०	८५००	८५०	कृष्ण प्रसाद बास्तोला
जम्मा				४६१७	

असुल गर्नुपर्ने	४,६१७

५२ **जिन्सी दाखिला**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ को नियम ९५(१) मा कार्यालयमा रहेको र खरिद गरि वा अन्य कुनै प्रकारले प्राप्त भएको जिन्सी मालसामानको उपयुक्त वर्गिकरण अनुसार आम्दानी बाध्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।पालिकाले तपसिल बमोजिम बृतचित्र निर्माँण गरी भुक्तानी भएकोमा खर्च भएर नजाने शिर्षकमा जिन्सी दाखिला हुनुपर्नेमा खर्च भएर जाने अन्तर्गत दाखिला गरेकोले दीर्घकालिन रुपमा उपयोग गर्नुपर्ने अध्ययन प्रतिवेदन तथा सफ्टवेयरको सुरक्षा र उपयोग सुनिश्चितता नभएको देखिन्छ पालिकाले यस्ता प्रतिवेदन र सफ्टवेयरहरुलाई जिन्सी दाखिला नगरी सम्पत्ति व्यवस्थापन भएको देखिएकोले सो को जिन्सी दाखिला गरी प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रकम रू.

क्र.सं.	गो.भौ.न र मिति	अध्ययन प्रतिवेदन तथा सफ्टवेयरको विवरण	जिन्सी दाखिला मिति	भुक्तानी रकम
१	२९४।२०८१।१०।२५	वडा नं ८ को वृतचित्त निर्माण	नभएको	१९४५००

प्रमाण पेश नगरेको	१,९४,५००

५३ **व्यक्तिको नाममा भुक्तानी**

महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको च.नं १४६ मितिः २०८०।०९।२६ को पत्रानुसार कुनै कार्यक्रम संचालनको लागि पेश्की नलिई पनि प्रभावकारी रुपमा कार्य संचालन तथा सम्पन्न गर्न सकिने अवस्थामा पेश्की नलिने र काम सम्पन्न भए पश्चात सेवा प्रदायकलाई EFT मार्फत बैंक खातामा रकम भुक्तानी गर्ने तथा पेश्की लिनुपर्ने अवस्थामा पनि आवश्यक रकम मात्र पेश्की लिने र अन्य रकम सम्बन्धित सेवा प्रदायकको बैंक खातामा सोझै विद्युतीय रकम ट्रान्सफर EFT मार्फत भुक्तानी दिने ब्यवस्था रहेको छ । नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण गर्दा वडा समितिको मासिक बैठक भत्ता लगायतका अन्य कारोबारमा व्यक्तिको नाममा सोझै भुक्तानी गरी वडा सचिबको नाममा एकमुष्ठ भुक्तानी भएको पाइयो । पालिकाले कारोबार गर्दा सम्वन्धित व्यक्तिको नाममा EFT गरी भुक्तानी गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

गो.भौ.नं/मिति	विवरण	भुक्तानी लिने	भुक्तानी रकम
५८।२०८१।०७।०८	वडा नं १ कार्यालय संचालन खर्च वापत भुक्तानी	मिना खड्का	२७६२७
५९।२०८१।०७।०८	वडा नं २ कार्यालय संचालन खर्च वापत भुक्तानी	शोव बहादुर थापा	२४४०१
७०।२०८१।०७।११	वडा नं २ बैठक भत्ता तथा कार्यालय संचालन खर्च वापत भुक्तानी	शोव बहादुर थापा	९१११९
७१।२०८१।०७।११	वडा नं १ बैठक भत्ता तथा कार्यालय संचालन खर्च वापत भुक्तानी	मिना खड्का	८०८१०
११३।२०८१।०७।१४	वडा नं ८ बैठक भत्ता तथा कार्यालय संचालन खर्च वापत भुक्तानी	स्वस्तीका पौडेल	८२०३२
१५२।२०८१।०८।११	वडा नं ४ बैठक भत्ता तथा कार्यालय संचालन खर्च वापत भुक्तानी	अर्जुन थारु	४४०१६
५५१।२०८२।०३।१४	वडा नं ८ बैठक भत्ता तथा कार्यालय संचालन खर्च वापत भुक्तानी	स्वस्तीका पौडेल	१००६८२

५४ **बढी भुक्तानी** (१३-2081-06-21):

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(५) बमोजिम सरकारी रकम भुक्तानी गर्दा सो सँग सम्बन्धित बिल, भरपाई, प्रमाण, कागजात संलग्न गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले बढैयाताल चिया नास्ता एण्ड कोल्ड स्टोरलाई बिल भुक्तानी गर्दा बिल बमोजिमको रकम रू.९८,६५५/-भुक्तानी गर्नुपर्नेमा रू.१,०२,६५५/-भुक्तानी गरेकोले बढी भुक्तानी भएको रकम सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्ने रकम रू.

असुल गर्नुपर्ने	४,०००

५५ **बढी भुक्तानी**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(५) बमोजिम सरकारी रकम भुक्तानी गर्दा सो सँग सम्बन्धित बिल, भरपाई, प्रमाण, कागजात संलग्न गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । मेलोडी रेष्टुरेन्ट एण्ड क्याफेबाट यस कार्यालयले विभिन्न समयमा नास्ता बापत रकम भुक्तानी गर्दा मेलोडी रेष्टुरेन्ट एण्ड क्याफेले पेश गरेको रेकर्ड खाता अनुसार रू.३४,४९०/- बराबरको विल पेश गर्नुपर्नेमा रू.४१,९०१/- बराबरको चिल पेश गरी भुक्तानी भएकोमा बढी भुक्तानी भएको रकम सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्ने रकम रु.

असुल गर्नुपर्ने	६,७८२

५६ **करार कर्मचारी**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ मा स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र र कार्यबोझको विश्लेषण गरी संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षणको आधारमा स्थायी प्रकृतिको कामको र सेवा करारबाट लिईने कर्मचारीको दरबन्दी प्रस्ताव गर्नुपर्ने र अस्थायी दरबन्दी सृजना गर्न नसकिने व्यवस्था छ। त्यसैगरी सोही ऐनको दफा ८३ (८) बमोजिम पालिकाले नगर प्रहरी, सवारी चालक, सयश, कार्यालय सहयोगी, पलम्बर, इलेक्टीसियन, चौकिदार, माली, बगैंचे लगायतका पदमा मात्र करारबाट सेवा लिन सकिने व्यवस्था गरेको छ। पालिकावाट प्राप्त विवरण अनुसार सामाजिक परिचालक ३ जना र लगत प्रविष्ट कर्ता १ जना गरी ४ जना कर्मचारीको व्यवस्थापन सर्भेक्षण नगरी दरबन्दी बाहेकको तलब भत्ता भुक्तानी भएकोमा उक्त रकम नियम सम्मत नदेखिएको रू.

अनियमित भएको	११,७६,५००

५७ **कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार** (६९७-2082-03-25):

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ को दफा ८६(१) बमोजिम स्थानीय सेवा गठन, सञ्चालन, व्यवस्थापन, सेवाका शर्त तथा सुविधा सम्बन्धि आधारभुत सिद्धान्त र मापदण्ड संघीय कानून बमोजिम हुने, दफा ८६(२) बमोजिम स्थानीय सेवाको गठन सञ्चालन तथा व्यवस्थापन, सेवाको शर्त तथा सुबिधा सम्बन्धि अन्य व्यवस्था स्थानीय तहले बनाएको कानून बमोजिम हुने व्यवस्था छ।गाँउपालिकाको कार्यसम्पादनमा आधारित कर्मचारीलाई थप सुविधा उपलब्ध गराउने कार्यविधि, २०८१(पहिलो संसोधन) अनुसार कार्यालयले कर्मचारीलाई कार्यसम्पादन मूल्याङ्कको आधारमा खाईपाई आएको तलबमानको अधिकतम ५०% को दरले भुक्तानी गराउने व्यवस्था बमोजिम आन्तरीक श्रोतबाट ३४ जना कर्मचारीलाई रू.१०,०९,०००/- कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार खर्चबाट भुक्तानी गरेको छ । यस्तो प्रकारको खर्च लेख्दा आन्तरिक आय समेत विश्लेषण गर्नुपर्ने देखिन्छ।

५८ **न्यानो झोला**

यस पालिका अन्तर्गतका ३ बर्थिङ सेन्टरबाट गत वर्ष ३८१ जना र यस वर्ष २७८ जना प्रसुति भएको अभिलेखबाट देखिन्छ भने पालिकाले यो बर्ष पालिकाले न्यानो झोला खरिद गरेको छैन।पालिकालमा २०८१ असार महिनासम्म २२४ थान न्यानो झोला मौज्दात रहेको जनाएको छ ।आ व २०८०।८१ मा ५५० थान प्याड खरिद गरेको देखियो।पालिकाले माग र आवश्यकताको वस्तुनिष्ठ आङ्कलन गरी गुणस्तरीय झोला खरिद गर्नुपर्ने तथा लामो समय भण्डारण गर्दा सोको गुणस्तरमा ह्रास आउने हुनाले त्यसतर्फ समेत पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

५९ **प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम**

५९.१ स्थानीय तहमा सूचीकृत बेरोजगार व्यक्तिलाई न्यूनतम रोजगारी प्रत्याभूत गराउन एवम् सामूदायिक पूर्वाधारहरुको विकास मार्फत नागरिकको जीवनयापनमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले स्थानीय तहभित्र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७५ को दफा २(१) बमोजिम सुचीमा समावेश भएकाहरुलाई प्राथमिकीकरण गरी कामका लागि रोजगार कार्यक्रममा संलग्न गराई रोजगारी दिनुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा, कार्यालयले बेरोजगारको प्रथमिकिकरण गर्ने सूचकहरु तय नगरेको कारण पर्न आएका वेरोजगारी निवेदनलाई छानविन गरी वेरोजागारको तथ्याङ्क एकिन गर्न सकेको देखिएन । कामका लागि रोजगार कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि निर्देशिकामा उल्लेखित व्यवस्थाहरुको पालना नगरी योजनाको छनौट अगावै औजार खरिद भएको, खरिद भएको औजारहरुको जिन्सी दाखिला नभएको, पूर्वाधार एवम् अन्य विकास निर्माणका लागि अधिकाँश योजना छनौट नभई, अनुत्पादक योजना छनौट भएका देखिन्छन् । साथै श्रमिकको संख्या पनि अत्याधिक रहेकोले कार्यक्रमको उद्वेश्य अनुरुप लक्ष्य हाँसिल गर्ने गरी कार्यान्वियन भएको पाईएन । यस कार्यक्रम अन्तर्गत स्थानीय तह भित्रका वडाहरुमा गोरेटो बाटो मर्मत, पदमार्ग तथा नाली व्यवस्थापन, मोटरबाटो कुलो निर्माण योजना लगायतका कार्यक्रम सञ्चालनको लागि रु.८१,६४,०००।-वजेट विनियोजन भएकोमा पालिकाले पेश गरेको विवरण अनुसार ८७ जनालाई बढीमा १०० दिन र कम्तिमा १४ दिन गरी औसतमा ५१.९० दिनको कार्यक्रम तथा तालिम र प्रशासनिक खर्चमा रु. ५०,१०,१६१/- खर्च लेखेको देखियो । सो सम्वन्धमा देखिएको व्यहोरा निम्नानुसार छन

५९.२ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७५ को दफा १२ मा स्थानीय तह भित्रका बेरोजगार व्यक्तिहरु तथा रोजगारदाताहरुको तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधिक गर्ने र स्थानीय तहको वजेट तथा कार्यक्रमबाट रोजगारमूलक आयोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने कार्य स्थानीय तहको हुने उल्लेख छ । त्यस्तै दफा १८ मा रोजगारदाताले प्रत्येक बर्षको चैत्र मसान्त भित्रको म्याद तोकी वेरोजगारहरुको लगत संकलन गर्नुपर्ने र लाभग्राही परीचयपत्र वितरण गर्नुपर्ने उल्लेख छ । तर पालिकाले निर्देशिकाले तोकेको व्यवस्थाको पालना गरेको पाईएन । सो सम्वन्धमा सुधार हुनुपर्दछ ।

५९.३ निर्देशिकाको दफा ८६ मा लक्षित वर्गको लागि विशेष व्यवस्था गरेको, दफा ८७ मा सो कार्यक्रम अन्तर्गत श्रमिकलाई काममा खटाउदा रोजगारदाताले दुर्घटना विमा गरी खटाउनुपर्ने र सो विमामा चालिस प्रतिशत श्रमिकको तर्फबाट व्यहोर्ने उल्लेख छ ।दफा ७८ मा सम्वन्धित गाउँपालिका तथा नगर कार्यपालिकाले आ-आफ्नो क्षेत्र भित्रका कार्यक्रम सम्वन्धमा लाभग्राही समेतको संलग्नतामा बर्षको कम्तिमा एक पटक सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम गर्नुपर्ने उल्लेख छ । तर पालिकाले सोको कार्यान्यिवन गरेको नपाईएकोले सुधार हुनु पर्दछ ।

५९.४ रोजगारी सृजना सहित स्थानीय तहमा भौतिक पूर्वाधार विकास तथा स्वरोजगारी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने प्रमुख लक्ष्य रहेको उक्त कार्यक्रममा पालिकाले रोजगारमुखी योजना कार्यान्वियन गर्दा बजेट, बेरोजगारीको संख्या र सम्भाव्य योजना समेत मिल्ने गरी कार्यक्रम छनौट एवं स्वीकृत गरेर कार्यक्रम कार्यान्वियन गर्नु पर्नेमा सो वेगर देहाय अनुसारका योजनाहरुमा कार्यपालिकाको निर्णयअनुसार योजनाहरू छनौट गरी वजेट खर्च भएको छ । वेरोजगार पहिचान तथा सोको सूची तयार गरी कार्यक्रमको उद्धेश्य अनुरुप बेरोजगारी व्यक्तिहरुलाई पर्याप्त रोजगार सृजना गर्दै दिगो र उच्च प्रतिफल प्राप्त हुने योजनामा कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्नेमा पालिकाले उत्पादकमुलक र रोजगारमुलक योजना संचालन गरेको पाईएन सो सम्वन्धमा पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा ५९.४ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

६० आयर्वेदिक औषधी खरिद

पालिकाले देहायको फर्महरुबाट आयुर्वेदिक औषधी खरिद गरेको देखिएका व्यहोराहरु निम्नानुसार छन्

गो भौ नं मिति	खर्च शिर्षक	भुक्तानी पाउने	रकम रू
८१।२०८१।१२।११	आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम	बुटवल आयुर्वेद प्रा लि	३९७३५७
४१६।१२।११	आयुर्वेद औषधी खरिद	बुटवल आयुर्वेद प्रा लि	४१७६२७

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) मा भुक्तानी दिन रित पुगे नपुगेको जाँच गरी मात्र भुक्तानी दिनु पर्ने उल्लेख छ । सार्वजनिक खरिद नियमावलीको नियम १११(१)(ङ) अनुसार सार्वजनिक निकायले खरिद सम्झौता कार्यान्वियन गर्दा गुणस्तर पक्षको निरीक्षण र परीक्षण गर्नुपर्दछ। आपूर्ति हुने औषधि डव्लु.एच.ओ. सटिफइड हुनुपर्ने, औषधिको उत्पादन मिति, ब्याच नं र म्याद समाप्त मिति उल्लेख गरी सम्बन्धित विषय विज्ञबाट मुचुल्का उठाई राख्नु पर्नेमा पालिकाले सम्बन्धीत विषय विज्ञबाट मुचुल्का उठाई राख्ने गरेको देखिएन। औषधी खरिदमा गुणस्तरीयताको सुनिश्चितता हुने तथा उक्त औषधीको प्याकेटमा निःशुल्क वितरणको लागि भनि खुलाउनुपर्दछ।

६१ **कर्मचारी तालिम खर्च** (८२-2081-07-12):

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) मा जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक विल भरपाई, कागजात समावेश रहे नरहेको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने ब्यवस्था रहेको छ । राजश्व शाखाले पालिका तथा वडामा कार्यरत कर्मचारीलाई स्थानीय संचित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (SuTRA) सम्बन्धी क्षमता विकास सम्बन्धी २८ सहभागीलाई २ दिने तालिम संचालन गरेवापत रू.७६,१०० भुक्तानी खर्च गरेको छ।उक्त तालिमको कार्यतालिका अनुसार ४/४ सेसन गरी जम्मा ८ सेसन संचालन वापतको प्रशिक्षक भत्ता दिनु पर्नेमा मुल प्रशिकक्षालाइ भत्ता भुक्तानी पश्चात थप सहायक प्रशिक्षक वापत कमल खड्का थोकीलाई ८ सेसनको रू.७००/- को दरले भुक्तानी भएको रकम सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्ने रकम रू.

असुल गर्नुपर्ने	५,६००

६२ **खेलकुद संचालन** (५५२-2082-03-14):

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) मा जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक विल भरपाई, कागजात समावेश रहे नरहेको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन

रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने ब्यवस्था रहेको छ । बढैयाताल गा.पा वडा नं ८ को कार्यालय र बर्दिया जिल्ला फुटवल संघको सहयोग र सहकार्यमा मयुर युवा क्लवको आयोजनामा छैटौ बर्दिया जिल्ला पालिका स्तरीय अध्यक्ष कप फुटवल प्रतियोगिता संचालन गर्ने गरी कुल लागत अनुमान रू.५,११,३६६ को प्रस्तावना पेश गरेको छ। उक्त प्रतियोगिता संचालन गर्न वडा नं ८ कार्यालयले बिनियोजित रू.१,५०,००० बजेट शिर्षकबाट खेलकुद संचालन गर्न खर्च गर्ने गरी पालिका र मयुर युवा क्लबवीच सम्झौता भई खाजा खाना, ब्यानर तथा सामाग्री बापत रू.१,५०,००० मयुर युवा क्लबलाई भुक्तानी दिएको छ। यसरी सम्झौता गर्दा पालिकाको कुन शिर्षकमा कति साझेदारी हुने उल्लेख गरेको पाइएन । पालिकाले यस्ता कार्यक्रम संचालन गर्दा साझेदारी तथा सम्बन्धित पक्षको व्यभार खुल्ने गरी सम्झौता गरी सोही बमोजिम भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

६३ **फाइवर झोला तथा कुशन तयारी तालिम** (१-2082-03-24):

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले उत्पादन र छिटो प्रतिफल प्राप्त सकिने, आर्थिक विकास र गरिबी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुर्‍याउने तथा जनताको जीवनस्तर, आम्दानी र रोजगार बढ्ने प्रकृतिको योजना छनौट गरी अधिकतम प्रतिफल दिने योजना छनौट गरी कार्यान्वियन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाको आयोजनामा लघु घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्दन तथा प्रविधि सहयोग कार्यक्रम महिला उद्यमशिलता विकास तालिम तथा फाइवर झोला, कुशन सिप विकास तालिम अन्तर्गत २५ जना सहभागीहरुलाई २ महिने फाइवर झोला तथा कुशन तयारी गर्ने सिपमुलक तालिम वापत रू.१४,९८,५२७/- भुक्तानी भएको छ । सो कार्यक्रममा रू.७,३५,५०० /- रकम बराबरको तपशिल बमोजिमका फाइबर झोला बनाउने मेशिन सेट र सिलाई कटाइ मेशिन खरिद भएको र सो मेशिनहरु वितरण नभई जिन्सी दाखिलाबिना नै कार्यालयमा स्टक रहेको देखिएको छ। सो कार्यक्रममा उपस्थित भएका सहभागीहरु मध्ये लागत सहभागिता बिना नै उद्योग स्थापना गर्ने समुहलाई खरिद गरिएका मेशिनहरु वितरण गर्ने भनिएता पनि हाल सम्म कुनै पनि समुहले उद्योग दर्ता नगरेकाले सो मेशिन वितरण हुन नसकेको कार्यालयले जनाएको छ । पालिकाले यस्ता प्रकृतिको योजना तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दा लाभग्राहीलाई अपनत्व सिर्जना हुने गरी लागत साझेदारीमा सञ्चालन गर्नुका साथै तालिम प्राप्त गरेका लाभग्राहीहरुलाई उक्त मेशिनहरु वितरण गरी सो सम्बन्धमा रोजगारी सिर्जना भई आर्थिक विकासमा सहयोग भए नभएको र सो कार्यलाई निरन्तरता दिए नदिएको सम्बन्धमा समेत अनुगमन गर्नुपर्दछ ।

विवरण	रकम
Ultrasonic Sewing Machine	२०००००
D-cut Machine	१८००००
Handle Attachment Machine	१२५०००
Air Compressor 50 ltr	२९०००
Fiber Cutter Machine	१८२००
Induehipal Sewing machine Set -7 pce	१११५१०

६४ **लेखापरीक्षण प्रतिवेदन**

शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम १७१ मा सामुदायिक विद्यालयको लेखापरीक्षक नियुक्ती गरी लेखापरीक्षण गराउने व्यवस्था छ । शिक्षा युवा तथा खेलकुद विकास शाखामा सामुदायिक विद्यालयहरुले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लेखापरीक्षण प्रतिवेदन पेश गरेको पाईएन। आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को मात्र विद्यालयहरुले लेखापरीक्षण प्रतिवेदन पेस गरेको देखियो । आर्थिक वर्ष २०८०।८१ प्रतिवेदन पेश भएका विद्यालयको नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अध्ययन गर्दा देहायका विद्यालयलाई निकासा गरेको शर्शत र गाउँपालिकाको स्रोत सालबसाली रुपमा खर्च गर्नु पर्ने रकम खर्च नगरी विद्यालयको खातामा राखेको देखिएकोले खर्च नभएको रकम विद्यालयबाट असुल गर्नु पर्ने रकम रू.

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	शिर्षक	आय	खर्च	फरक
१	दिपज्योति मा वि, डाँफे	दिवा खाजा	५३१४९५	५२९४६०	१६३५
		जम्मा			१६३५
२	बागेश्वरी आ वि, जमुनी	दिवा खाजा	४१९८३५	३५५७४५	६४०१९
		जम्मा			६४०१९
३	भवानी आ वि, भवानीपुर	छात्रवृत्ति	१४४००	१३६००	८००
		दिवा खाजा	१४२१५५	१२१४५२	२०७०३
	जम्मा				२१५०३
४	विद्याज्योति मा वि, कण्ठपुर	दिवा खाजा	४५९९६०	३६०१४७	९९८१३
		जम्मा			९९८१३
५	भवानी मा वि, सेमरा	दिवा खाजा	२९२२१५	२८८२५५	३९६०
		छात्रवृत्ति	१२६६८९	१०५०२०	२१६६९
		जम्मा			२५६२९
कुल जम्मा					२१२५९९

असुल गर्नुपर्ने	२,१२,५९९

६५ अनुदानको उपयोग

कार्यक्रम कार्यन्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप न.२.७.१३.१३ को उपक्रियाकलाप नं ९.२ मा स्थानीय तहले शैक्षिक, व्यवस्थापकीय सुधार, शुसासनमा उत्कृष्ट कार्य गरेका उत्कृष्ट विद्यालय छनोट गर्दा कम्तीमा आधारभूततर्फ १०० विद्यार्थी - माध्यमिकतर्फ २०० विद्यार्थी भएका विद्यालयमध्ये सामाजिक परीक्षण मापदण्ड, २०७८ ले तोकेको विधि, प्रक्रिया र पद्धतिबमोजिम प्राप्त गरेको समष्टिगत अङ्कलाई आधार मान्ने, उच्चतम अङ्क प्राप्त गर्ने प्रथम र द्वितीय हुने विद्यालयलाई क्रमशः तीन लाख र दुई लाख निकासा गर्ने,विद्यालयले प्राप्त गरेको अनुदानबाट विद्यालयको आवश्यकताका आधारमा शैक्षिक तथा व्यवस्थापकीय पक्षमा गरिने सुधार शिक्षक कर्मचारी क्षमता विकास, अभिभावक सचेतना तथा शिक्षा, स्थलगत अध्ययन भ्रमण, प्रविधियुक्त सिकाइ, छिमेकी विद्यालयसँगको अन्तर्क्रिया एवम् विद्यालयका मौलिक अभ्यासलाई प्राथमिकता दिनेगरी विद्यालय व्यवस्थापन समितिको निर्णयअनुसार खर्च गर्ने,विद्यालयले सम्पादित कार्यका आवधिक प्रगति प्रतिवेदन स्थानीय तह र शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रको विद्यालय शिक्षा मापदण्ड निर्धारण शाखामा नियमित रूपमा पठाउने, स्थानीय तहले प्रस्तावअनुसार अनुदान रकमको उपयोगको अवस्थाका सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गर्ने ब्यवस्था छ। पालिकाले शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवंम कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान शिर्षकबाट देहायका विद्यालयलाई भुक्तानी गरेको छ।

गो भौ नं मिति	विद्यालयको नाम	भुक्तानी रकम रु
१७२।२०८२।०३।२३	शारदा मा वि, मैनापोखर	३०००००
	भगवती मा वि, तिल्काना	२०००००

विद्यालयले सम्पादित कार्यका आवधिक प्रगति प्रतिवेदन स्थानीय तह र शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रको विद्यालय शिक्षा मापदण्ड निर्धारण शाखामा नियमित रुपमा पठाउनुपर्नेमा सो गरेको पाइएन। स्थानीय तहले प्रस्तावअनुसार अनुदान रकमको उपयोगको अवस्थाका सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गरेको नदेखिएकोले सो सम्बन्धमा पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

६६ कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान

कार्यक्रम कार्यन्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.७.१३.१३ मा विद्यालयमा ICT ल्याब व्यवस्थापन कार्यक्रम वितरण गर्दा स्थानीय तहले इन्टरनेटको पहुँच भएका तथा विद्युतको नियमित आपूर्ति भएका, कम्प्युटर ऐच्छिक विषयका रूपमा अध्यापन गराएका एवम् शिक्षकको ICT का माध्यमबाट शिक्षण गर्न सक्ने क्षमता र तत्परता खुल्ने विवरण आधारमा छनोट भएका विद्यालयका लागि Networking, Internet फर्निचर, कम्प्युटर/उपकरण/सफ्टवेयर/विद्युतीय अन्तरक्रियात्मक श्रव्य-दृश्य सिकाइ सामग्री व्यवस्थापन गर्ने, स्थानीय तहले उल्लेखित विषय क्षेत्र समेटी स्पेसिफिकेसन स्वीकृत गरी विद्यालयलाई सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावली तथा विद्यालय खरिद दिग्दर्शनअनुसारका प्रक्रियाहरू पूरा गरी सामग्री खरिद गर्न लगाउने, अनुदान प्राप्त विद्यालयले निर्धारित मापदण्ड र प्रक्रिया अनुरूप कार्यान्वयन गरे/नगरेको नियमित रूपमा अनुगमन गरी सोको प्रतिवेदन एकप्रति शिक्षा तथा मावन स्रोत विकास केन्द्रमा पठाउने, नमुना विद्यालयका लागी छनौट भएका विद्यालयका लागी विद्यालयको स्वीकृत गुरुयोजना बमिजिम रकम उपल्बध गराउने व्यवस्था रहेको छ। अनुदान प्राप्त विद्यालयले निर्धारित मापदण्ड र प्रक्रिया अनुरूप कार्यान्वयन गरे/नगरेको नियमित रूपमा अनुगमन गरी सोको प्रतिवेदन एकप्रति शिक्षा तथा मावन स्रोत विकास केन्द्रमा पठाउने व्यवस्था छ।

क्र सं	गो भौ नं मिति	विद्यालयको नाम	रकम रू	खर्च प्रयोजन
१	१२७।२०८२।०३।१३	भगवती संस्कृत तथा साधारण मा वि	६५००००	विज्ञान प्रयोगशाला
२	१६२।२०८२।०३।२०	विद्याज्योति मा वि	१००००००	नमुना विद्यालय अन्तर्गत शिक्षक तथा कर्मचारीको तलव, बस डिजेल खर्च, क्यालेण्डर निर्माण
३	१७९।२०८२।०३।२४	प्रगती आ वि	६२८५०६	आ ई सि टी ल्याव
४	१७८।२०८२।०३।२४	भवानी मा वि	६२८९५८	आ ई सि टी ल्याव

अनुदान प्राप्त विद्यालयले निर्धारित मापदण्ड र प्रक्रिया अनुरूप कार्यान्वयन गरे/नगरेको नियमित रूपमा अनुगमन गरी सोको प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेमा सो गरेको पाइएन।कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान रकम उपलब्ध गराउनु पहिले र पछि पालिकाबाट नियमित रुपमा अनुगमन गरी अनुदान दिइसकेपछि अनुदानको सही सदुपयोग भए नभएको र विद्यालयले निर्धारीत मापदण्ड र प्रक्रिया अनुरुप कार्यन्वयन गरे नगरेको नियमित अनुगमन गरी शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रमा पठाउनुपर्दछ।

६७ पाठ्यपुस्तकमा बढी निकासा

कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप न. २.४.६.२ सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीका लागि प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा कक्षा १ देखि १२ सम्म अध्ययनरत विद्यार्थीका लागि विद्यालयले माग गरेको विद्यार्थी सङ्ख्यासहित रकमलाई EMIS मा प्रविष्ट तथ्याङ्कसँग सामुदायिक विद्यालयमा कक्षा १-१२ सम्मका विद्यार्थीको यथार्थ तथ्याङ्क सत्यापन गराई सत्यापित विवरण शिक्षा अधिकृतबाट प्रमाणित गरी सोका आधारमा आवश्यक कक्षागत र विषयगत पाठ्ययपुस्तकको सङ्ख्या यकिन गर्ने, यकिन भएका विद्यार्थी सङ्ख्याका लागि स्वीकृत कक्षागत दररेटका आधारमा (कक्षा ९-१०को ऐच्छिक विषय समेतको) हिसाब गरी अनुदान उपलब्ध गराउने व्यबस्था छ।पालिकाले गो भौ नं मिति ६८।२०८१।१२।१० मा ७५% रकम रू ४०,९६,८४२ भुक्तानी गरेको छ। गो भौ नं मिति ११९।२०८२।०३।११ मा नपुग रकम रू १२,४४,०९१ पाठ्यपुस्तक वापत कुल रू ५३,४०,९३३ विद्यालयलाई निकासा गरेको देखिन्छ।लेखापरीक्षणको क्रममा केही विद्यालयको हाजिरी रजिष्टर माग गरी हेर्दा वास्तविक विद्यार्थी भन्दा बढि रकम पाठ्यपुस्तक वापतको निकासामा भएको देखियो। देहायका विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या भन्दा बढी रकमको भुक्तानी दिएको देखिएकोले बढी भुक्तानी भएको रकम असुल गर्नुपर्ने रु

क्र सं	विद्यालयको नाम	विद्यार्थी संख्या अनुसार निकासा हुनुपर्ने	निकासा रकम	बढी निकासा
१	जनप्रिय मा वि, शिवशक्तिपुर	३२२१८१	३२७३६३	५१८१
२	जयकालिका मा वि	३००६७४	३३२४१८	३१७४४
३	विद्याज्योति मा वि	२९८१९६	३२५८७७	२७६८१
४	भगवती संस्कृत मा वि	४८४००६	४७९००८	४९९८
जम्मा				६९६०४

असुल गर्नुपर्ने	६९,६०४

६८ **दिवा खाजा**

६८.१ पालिकाले कक्षा बालविकास देखि ५ सम्मका विद्यार्थीलाई प्रति विद्यार्थी दिनको रु. १५ का दरले दिवा खाजा वापत औसत १४९ दिनको ५९७६ जना विद्यार्थीलाई ८,९०,३५२ हाजिरी दिन वापतको रकम भुक्तानी गरेको विवरण उपलब्ध गराएकोमा देहायको भौचर र मितिमा दिवा खाजावापतको भुक्तानी गरेको देखियो।

क्र सं	गो भौ नं मिति	रकम रू
१	३८।२०८१।०९।२४	३८६४२१०
२	५१।२०८१।१०।२५	३६२५७७०
३	१०४।२०८२।०३।०५	३२४१५००
४	१५८।२०८२।०३।२०	२६२३८००
	जम्मा	१३३५५२८०

कार्यक्रम कार्यन्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं.२.७.११.१ तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि सङ्घीय सरकारबाट ससर्त अनुदानका रूपमा वित्तीय हस्तान्तरित गर्दा राष्ट्रियस्तरमा देखिने अनुपस्थिति दर, विद्यालय छाडने दर लगायतलाई आधार मानी औसतरूपमा प्रति विद्यार्थी वार्षिकरूपमा १८० दिनका दरले उपलब्ध भएसम्म स्थानीय उत्पादन समेतमा आधारित दिवा खाजा व्यवस्थापनका लागि सामुदायिक विद्यालयका प्रारम्भिक बालविकासदेखि कक्षा ५ सम्मका सबै विद्यार्थीका लागि रकम दिने, दिवा खाजा व्यवस्था गर्दा बजारबाट खरिद गरिएका जङ्क फुडलाई निषेध गर्ने, ताजा र पोषिलो दिवा खाजाका लागि उपलब्ध भएसम्म स्थानीय कृषि उपजमा आधारित खाद्यान्न स्थानीय कृषक, कृषिमा आधारित सहकारी/साना कृषक समुहबाट खरिद गर्ने, स्थानीय कृषकसँग खरिद गरिएका खाद्यान्नको परिणाम खुल्ने विवरण र बिलभरपाई सुरक्षितरूपमा राख्ने र भएको खर्च विद्यालय व्यवस्थापन समिति वा खाजा व्यवस्थापन उपसमितिबाट अनुमोदन गर्ने व्यवस्था मिलाउने, विद्यालयबाट सञ्चालित दिवा खाजा कार्यक्रमको निरीक्षण अनुगमन स्थानीय तहबाट गर्ने लगायतका व्यवस्था भएकोमा सबै सामुदायिक विद्यालयमा एक दिवा खाजा अनुगमन निरीक्षण पुस्तिका खडा गर्नुपर्ने र उक्त निरीक्षण पुस्तिकामा सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका पदाधिकारी एवम् कर्मचारी र निरीक्षण अनुगमनमा खटिएका व्यक्ति ले आफ्नो राय सुझाव उल्लेख गर्ने व्यवस्था रहेको छ।पालिकाले उल्लेखित कार्य गरेको देखिएन।पालिकाले कार्यविधिको पालना गरी दिवा खाजाको समुचित व्यबस्थापन गर्नुपर्दछ।

६८.२ नमुना छनौटका आधारमा बढी निकासा भएका विद्यालयले पेश गरेको हाजिरी पुस्तिकाको प्रतिलिपी परीक्षण गर्दा जम्मा हाजिरी जोड जम्मा नगरेको, केरमेट तथा हाजिरी सच्चाइएको देखिएकोले उक्त निकासा रकम यथार्थ हो होइन एकिन गर्न सकिएन । पालिकाले यथार्थ हाजिरी विवरणका आधारमा परीक्षण प्रमाणित गरी दिवा खाजा निकासा दिनुपर्ने तथा प्रतिलिपी सच्याई माग गर्ने विद्यालयको हाजिरी रजिष्टर माग गरी यकिन गरेर विद्यालयलाई रकम निकासा गर्नुपर्दछ।

६९ **शैक्षिक प्रगती प्रतिवेदन** (१८३-2082-03-24):

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को दफा २४(२) मा सरकारि रकम खर्च गर्दा साधन स्रोतको उच्चतम प्रतिफल प्राप्त र हुने प्राप्त प्रतिफलको उचित गुणस्तर समेत कायम हुनेगरि मितव्ययि तरिकाले गर्नुपर्ने उल्लेख छ। शैक्षिक सुशासनका लागि सस्थागत क्षमता विकास, विद्यार्थी परीक्षण मुल्याङ्कन, शिक्षक मेन्टरिङ तथा विद्यालय सुपरिवेक्षण शिर्षकबाट वार्षिक शैक्षिक स्थिति प्रतिवेदन ५०० थान तथा गाउँ शिक्षा योजना अध्यावधिक छपाई ४०० थान वापत रू ४,९७,९३४ खर्च गरेको छ।पालिकाले छपाई गरेका पाठ्य सामाग्री वितरण गरेको रेकर्ड पालिकाले व्यवस्थित राखेको छैन भने स्टोरमा रहेको सख्यात्मक परिमाण संख्या प्राप्त भएन।पालिकाले खरिद छपाई गरेको पाठ्य सामाग्रीहरू आवश्यकताको आधारमा मात्र खरिद गरी सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययीता कायम गर्नुपर्ने देखिन्छ।

७० **शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि, नियमन एवं पूर्वाधार व्यवस्थापन**

(क) सार्वजनिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर: कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा सामुदायिक विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर स्थितिको नियमित रुपमा अनुगमन गरी सोको एक प्रति प्रतिवेदन शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रमा पठाउने र सोको कार्यान्वयन गरी विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्ने व्यवस्था छ । यस पालिकाले विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर बारे मापदण्ड निर्धारण गरी अनुगमन गरेको प्रतिवेदन नदेखिएकोले आफ्नो पालिका क्षेत्रभित्रका विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर सुधारतर्फ ध्यान दिन मापदण्ड निर्धारण गरी नियमित अनुगमन गर्नुपर्दछ ।

ख)निजी विद्यालय व्यवस्थापन: राष्ट्रिय शिक्षा नीति, २०७६ मा संघीय सरकारले तर्जुमा गरेको मापदण्ड र कार्यविधिका आधारमा निजी लगानीका विद्यालयहरुको स्थानीय सरकारबाट प्रभावकारी नियमन गरी पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक, शिक्षकको सेवा शर्त तथा सुविधा, शुल्कको सीमाको पालना, आर्थिक कारोबारमा पारदर्शिता र भौतिक पूर्वाधारहरुको स्थिति समेत एकिन गर्न निजी विद्यालय व्यवस्थापन र अनुगमन मापदण्ड निर्धारण गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले निजी विद्यालय व्यवस्थापन र अनुगमन मापदण्ड निर्धारण गरी अनुगमन प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेको छैन । अतः पालिकाले विद्यालय व्यवस्थापन र अनुगमन मापदण्ड निर्धारण गरी निजी विद्यालयहरुको अनुगमन गर्नु पर्दछ ।

(ग)विद्यालयहरुको लेखापरीक्षण: कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा पालिका मातहतका विद्यालयले तोकिएको समयमा लेखापरीक्षण गर्नु गराउनुपर्ने व्यबस्था छ । पालिका अन्तर्गत ३९ सामुदायिक विद्यालयहरु रहेकोमा आ.व.२०८१।८२ को अन्तिम लेखापरीक्षण अवधिसम्म विद्यालयहरूको लेखापरीक्षण नगराएको जानकारी प्राप्त भएको छ । अतः कार्यालयबाट अनुदान निकासा हुने सम्पूर्ण बिद्यालयहरुको समयमै लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त गरी पालिकाले दिएको निकाशा र अनुदान समेत समावेश गरी विद्यालयले वित्तीय विवरण तयार गरे नगरेको एकिन गर्नुपर्दछ ।

(घ)अनुगमन: स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ मा पालिका तथा पालिकाको काम कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत प्रारम्भिक बाल विकास, आधारभुत तथा माध्यमिक शिक्षा अनौपचारिक शिक्षा, खुला तथा वौकल्पिक निरन्तर सिकाई, सामुदायिक सिकाइ र विशेष शिक्षा सम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा सामुदायिक विद्यालयलाई दिने अनुदान तथा सोको वजेट व्यवस्थापन, विद्यालयको आय व्ययको लेखा, अनुशासन कायम गर्ने अनुगमन र नियमन गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । पालिकाले विद्यालयको अनुगमन सम्बन्धी निश्चित मापदण्ड निर्धारण गरी सोही अनुरुप आफु मातहत सञ्चालनमा रहेका बाल विकास केन्द्र, धार्मिक तथा परम्परागत विद्यालय आधारभुत तह र माध्यमिक तहका विद्यालयहरुको प्रभावकारी अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरी त्यसको प्रतिवेदन व्यवस्थित गरी राखेको देखिएन। पालिकाले अनुगमन सम्बन्धी निश्चित मापदण्ड तयार गरी आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने शिक्षण संस्थाहरुको शिक्षण सिकाई प्रभावकारी तथा शैक्षिक गुणस्तर बृद्धि गर्न नियमित अनुगमन र सुपरिवेक्षणको व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

७१ **स्यानिटरी प्याड**

सेनिटरी प्याड (वितरण तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७६ को दफा ६(४) मा विद्यालयका सम्पर्क व्यक्तिले छात्राहरुलाई एउटा महिनावारी चक्रका लागि बढीमा सोह्र वटासम्म सेनिटरी प्याड उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था छ, जसअनुसार प्रत्येक छात्राले १० महिनामा २० प्याकेट प्याड पाउनु पर्ने देखिन्छ।पालिकाले पेश गरेको IEMIS तथ्याङ्क अनुसार कक्षा ६-१२ सम्मका छात्राको संख्या

४४०५ जना रहेकोमा पालिकाले यो वर्ष प्याड खरिद गरेको छैन पालिकाले गत वर्ष ४१५१९ प्याकेट गरेको पाईयो।पालिकाले खरिद गरिएको परिमाण बराबर नै विद्यालयलाई वितरण गरेको जनाएको छ।पालिकाले स्यानिटरी प्याड मौज्दात नरहेको जनाएकोमा विद्यालयमा मौज्दात रहेको संख्यात्मक विवरण प्राप्त भएन।पालिकाले विद्यालयमा रहेको स्यानिटरी प्याडको मौज्दात संख्या यकिन गरी आवश्यकताको आधारमा छात्रा विद्यार्थीलाई स्यानिटरी प्याड पुग्ने गरी वितरण गर्नुपर्दछ त्यस्तै विद्यालयमा पठाइसकेको प्याडको गुणस्तरीयता कायम हुने गरी भण्डारण भए नभएको अनुगमन गरी छात्राहरुले गुणस्तरीय स्यानिटरी प्याड प्रयोग गर्न पाए नपाएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।

७२ निकासा विवरण

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ को नियम ४५ मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले आय व्यय ठिक र विश्वसनिय रहेको तथा दोहोरो हुने गरी भुक्तानी भएको छैन भन्ने कुरामा ध्यान दिनुपर्ने उल्लेख छ। कार्यालयले तोकिएको ढाँचामा वा एकिकृत ढाँचा तयार गरी विभिन्न विद्यालयलाई निकासा दिएको रकमको स्पष्ट विवरण खुल्ने गरी अभिलेख राख्नु पर्नेमा यथार्थ विवरण खुल्ने गरी विद्यालयगत निकासा अभिलेख राखेको पाइएन ।जसबाट विद्यालयलाई वास्तविक रुपमा निकासा दिनु पर्ने र भुक्तानी दिएको रकम बारे यथार्थ विवरण प्राप्त गर्न कठिन हुने तथा दोहोरो निकासा हुन सक्ने भएकाले विद्यालयगत निकासा रजिष्टर खाता अद्यावधिक र व्यवस्थित गरी राखु पर्दछ।

७३ राजस्व व्यवस्थापन

पालिकाको सुत्र प्रणाली अनुसार यस आर्थिक वर्षको राजस्व रु ३,७३,९०,३९१ देखिएकोमा सो अन्तर्गत देखिएका बेहोराहरु देहाय अनुसार रहेका छन:

७३.१ राजस्व समयमा दाखिला गर्नुपर्ने:-

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७७ को दफा २७ बमोजिम सरकारलाई प्राप्त हुने राजस्व रकम कार्यालयमा प्राप्त भएपछि सोही दिन र सोही दिन सम्भव नभए सोको भोलिपल्ट जिम्मेवार व्यक्तिले राजस्वको लेखा राखी बैंक दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । त्यसै गरी दफा २८ (२) बमोजिम आफ्नो जिम्मामा आएको सरकारी नगदी सोही दिन वा त्यसको भोलिपल्ट यथास्थानमा दाखिला नगरेको देखिन आएमा सम्बन्धित तालुक कार्यालय वा विभागीय प्रमुखले दश दिनसम्म ढिलो गरेको भए दाखिला गर्न बाँकी रकम र सो रकमको दश प्रतिशतले जरिवाना गरी सो समेत दाखिला गर्न लगाउने र सोभन्दा बढी ढिलो गरेको भए दश प्रतिशतको दरले जरिवाना गरी दाखिला गर्न लगाई कसुरको मात्रा लगाई कसुरको मात्रा अनुसार विभागीय कारवाही गर्न गराउन सक्ने व्यवस्था छ । पालिकाको आन्तरीक आयतर्फ सिफारिस शुल्क, दर्ता शुल्क, नवीकरण शुल्क लगायतको सुत्रमा आम्दानी वाँधी लेखांकन गरेको छ । पालिकाले सफ्टवेयरको माध्यमबाट राजस्व संकलन गर्ने गरेको जनाएतापनि राजस्व असुली दाखिला कानूनी व्यवस्था अनुरुप भएको देखिएन । सुत्र प्रणाली अनुसार विभिन्न २३ प्रकारको राजस्व प्राप्त भएको देखिएकोमा २१ प्रकारका नियमित प्रकारको राजस्व भएको देखिन्छ । उक्त राजस्वहरु संकलन भएको दिन तथा भोलिपल्ट नभइ केहि अबधि ढीलो दाखिला भएको देखियो यस सम्बन्धमा पालिकासँग छलफल गर्दा केहि वडाहरुमा भौगोलिक हिसाबले तोकिएको समयमा दाखिला गर्न नसक्ने अवस्था रहेको जनाएको भएतापनि पालिकाले वडा कार्यालयमा संकलित राजस्व समयमा दाखिला गराउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ । सिफारिस, व्यवसाय कर सम्पत्ति कर लगायत नियमित प्रकृतिको सुत्रमा आम्दानी देखिएको राजस्व वाहेक आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ मा अन्य कुनै पनि प्रकारको आय ठेक्का , अमानती कार्य तथा आयको अन्य श्रोत नभएको पालिकाबाट जानकारी प्राप्त भएको छ ।

७३.२ राजश्व परामर्श समिति:-

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा ६५ मा राजश्व परामर्श को लागि एक स्थानीय राजश्व परामर्श समिति सम्वन्धी व्यवस्था रहेको छ। उक्त समितिको काम कर्तव्य तथा अधिकार अन्तर्गत राजश्व सम्वन्धि आवश्यक कानूनको तर्जुमा संशोधन परिमार्जन र सो को परिपालनाका सम्वन्धमा आवश्यक परामर्श दिने राजश्वको स्रोत दायरा तथा दर समेतको विश्लेषण गरी आगामी आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुन सक्ने राजश्वको बिश्लेषण गरी सो सम्वन्धमा अनुमान गरी राजश्वका दर र क्षेत्र तोक्ने लगायतका कार्यहरु उल्लेख छ। राजश्व

परामर्श समितिको बैठक बसी नीतिगत छलफल भएतापनि तथ्यगत विश्लेषण सहित राजश्वको अनुमान गरेको पाइएन । अत नियमानुसार आफ्नो कार्य प्रभावकारी रुपमा पुरा गर्नुपर्दछ।

७३.३ **घर वहाल कर:-**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा अनुसार पालिका क्षेत्रभित्र कुनै पनि व्यक्ति वा संस्था वा निकायले घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, सेड, कारखाना जग्गा वा पोखरी पूरै वा आशिंक रुपमा बहालमा दिएमा घर जग्गा बहाल कर लगाइने र असुल उपर हुने व्यवस्था गरेको छ । पालिकाले घर बहाल कर बापत यस वर्ष रु १६,०१,४३२ संकलन गरेको देखिन्छ तर वहाल कर सम्वन्धमा घर धुरी सर्वेक्षण मार्फत तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी करको दायरा अभिबृद्धि गर्नुपर्नेमा सो गरेको पाईएन ।अत नियमानुसार अभिलेख राखी कर उठाउने प्रकृयालाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ ।

७३.४ **मनोरञ्जन कर**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ बमोजिम सिनेमा, भिडियो हल, सांस्कृतिक प्रदर्शन हल, संगित, थियटर, मनोरञ्जन, प्रदर्शन स्थल, ऐतिहासिक स्थलको प्रवेश शूल्कमा कर लिनुपर्ने व्यवस्था छ । आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा पालिकाले यस शीर्षकमा कर संकलन गरेको देखिदैन। यस पालिकाको क्षेत्र भित्रबाट उठ्नु पर्ने मनोरञ्जन कर एकिन गरी असुल गर्नुपर्दछ ।

७३.५ **व्यवसाय कर:**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ५८ मा पालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न व्यवसाय गर्ने व्यक्तिहरुबाट व्यवसाय कर उठाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस वर्षको असार मसान्त सम्ममा पालिकाले व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण शुल्कबापत रु २२,८७,२५० कर संकलन गरेको सुत्र प्रणाली अनुसार देखिएकोमा पालिकाको क्षेत्रभर रहेका व्यवसायहरुको अभिलेख अध्यावधिक गरेको छैन। जसबाट पालिकाले संङ्कलन गरेको व्यवसाय कर यथार्थ मान्न सकिने अवस्था छैन।पालिकाको क्षेत्रभर संचालनमा रहेका व्यवसायीको अद्यावधिक अभिलेख राखी करको दायरामा ल्याउनुपर्दछ।

७३.६ **बहाल विटौरी करः**

नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०८१ को अनुसूचि ४ मा पालिकाले पालिका भित्र रहेका हाटबजारहरुबाट शुल्क असुल गर्ने व्यवस्था छ । यस बर्ष बहाल विटौरी वापत संकलन गरेकोमा देखिएन। यस पालिकाको क्षेत्र भित्रबाट उठ्नु पर्ने कर एकिन गरी असुल गर्नुपर्दछ ।

७३.७ **यन्त्र उपकरण सञ्चालन**

पालिकामा रहेका यन्त्र उपकरण सञ्चालन उल्लेख गरी पालिकाले इन्धन, चालक पारिश्रमिक, मर्मत वापत गरेको खर्च र सञ्चालन वापतको आयको व्यवस्थित विवरण राखेको देखिएन । पालिकबाट प्राप्त विवरण अनुसार ब्याकहो लोडर, टिपर, एम्बुलेन्स, रोलर रहेको देखिएकोमा १ थान रोलर रहेकोमा गतविगतदेखी नै विग्रीएको कारण मर्मत गर्नुपर्ने पालिकाले जनाएको छ। सुत्र प्रणाली अनुसार सरकारी सम्पत्तिबाट प्राप्त वहाल शिर्षकमा रु ८२,८८० देखिएको तथा एम्बुलेन्स आम्दानी विविध शिर्षकमा रु ६,७५,२०० जम्मा भएको विवरण पेश भएको छ। पेश भएको विवरण अनुसार संचालन खर्च रु २५,०१,४६८ देखिएकोमा आम्दानी रु ७५८,,०८० देखीएकोले संचालन नोक्सानी रु १७,४३,३८८ रहेको देखिन्छ । ब्याकहो लोडर तथा एम्बुलेन्सको आम्दानी केवल दाखिला भौचरको आधारमा मात्र सुत्रमा आम्दानी वाँध्ने गरेको पालिकाले जनाएकोमा यन्त्र उपकरण परिचालन गर्दा प्रयोजन व्यवस्थित अभिलेख, लगबुक तथा आम्दानी सुची समेत तयार गरी वास्तविक आम्दानी यकिन गरी कम्तिमा संचालन खर्च धान्ने पद्वति अनुरुप आय उपकरण परिचालन हुनुपर्ने देखिन्छ।

क्र.सं.	सामानको विवरण	इन्धन लागत	मर्मत लागत	जनशक्ति	आम्दानी
१	जे.सि.वि	१८००००	४१९४४९	२७५६००	८२८८०
२	रोड लोडर	०	०	२७५६००	०
३	एम्बुलेन्स	३९७०५०	२२५०६९	२७५६००	६७५२००
४	टिप्पर	१०९५००	६८०००	२७५६००	०
		६८६५५०	७१२५१८	११०२४००	७५८०८०

७३.८ **विभाज्य कोषको आय:-**

पालिकाको विभाज्य कोषमा रु ३,९६,८१५ दाखिला भएको देखिएकोमा माटो तथा बालुवाबाट विक्री भएको आय रहेको पालिकाले जनाएको छ। विक्री भएको परिमाण सम्बन्धमा पालिकाले अभिलेख राखेको नदेखिएको ले सुत्र प्रणालीमा प्रबिष्ट भएको रकम नै वास्तविक आय रहेको भनि यकिन गर्नसक्ने स्थिति देखिएन। आम्दानी कायम गर्दा स्पष्ट प्रमाणकागजात, आय देखाउने अभिलेख लगायतको आधारहरु संलग्न गर्नुपर्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

७३.९ **मूल्य अभिवृद्धि कर:-**

मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को १५(३) मा दर्ता नभएको स्थानीय तहले मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने वस्तुको बिक्री गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर असुल उपर गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार यस आर्थिक वर्षमा रु ३,९६,८१५ (मुअकर समेत) नदिजन्य पदार्थवाट आम्दानी गरेको देखिएकोमा सो को मुल्य अभिबृद्धि कर संघीय संचित कोषमा दाखिला गरेको देखिएन । अत: आय रकमको मूल्य अभिवृद्धि कर रु. ४५६५१ सङ्घीय सञ्चित कोष दाखिला गर्नु पर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	४५,६५१

७३.१० **कानुनी व्यवस्थामा विविधता:-**

लुम्विनी प्रदेश आर्थिक ऐन २०८१ को दफा ८. (१) मा प्रदेशभित्र अनुसूची-६ बमोजिम ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, चुनढुङ्गा, ग्राभेल, खरिढुङ्गा, भस्कट, माटो र दहत्तर बहत्तरको सङ्कलनमा शुल्क लगाई असुल उपर गरिने, उपदफा (३) मा यस दफा बमोजिमको शुल्कको सङ्कलन सम्बन्धित स्थानीय तहले गरी स्थानीय विभाज्य कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने तथा उपदफा (४) मा उपदफा (३) बमोजिमको रकमको साठी प्रतिशतले हुने रकम सम्बन्धित स्थानीय तहको सञ्चित कोष र चालिस प्रतिशतले हुने रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा त्रैमासिक रुपमा दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६२(क) मा स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्र भित्रको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवं माटोजन्य वस्तु विक्री गर्न सक्ने र सो विक्री वापत प्राप्त रकम स्थानीय संचित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ।

पालिकाबाट प्राप्त बिवरण अनुसार माटो तथा वालुवाबापतको बिभाज्य कोषको आम्दानी रु ३९६८१५ देखिएकोमा सो को ४० प्रतिशतले हुने रकम रु १,५८,७२६ प्रदेश बिभाज्य कोषमा पठाएको देखिएन । कानुनी व्यवस्थामा बिबिधता हुँदा संकलित रकम जम्मा गर्न तथा बाँडफाँट सम्बन्धमा स्पष्टता नभएको अबस्था रहेको देखिन्छ ।संघ तथा प्रदेशबाट जारी भएका कानुनमा द्विविधा नहुने गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने व्यबस्था हुनुपर्दछ ।

७३.११ **आय बक्यौता रकम:-**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को दफा २८(२) मा आफ्नो जिम्मामा आएको सरकारी नगदी सोही दिन वा त्यसको भोलिपल्ट यथास्थानमा दाखिला नगरेको देखिन आएमा सम्बन्धित तालुक कार्यालय वा विभागीय प्रमुखले दश दिनसम्म ढिलो गरेको भए दाखिला गर्न बाँकी रकम र सो रकमको दश प्रतिशतले जरिबाना गरी सो समेत दाखिला गर्न लगाउने र सोभन्दा बढी ढिलो

गरेको भए दश प्रतिशतका दरले जरिबाना गरी दाखिला गर्न लगाई कसुरको मात्रा अनुसार प्रचलित कानून बमोजिम विभागीय कारबाही समेत गर्न, गराउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ ।पालिका र बढैयाताल ६ का नरेन्द्र कुमार चौधरीसंग माछा पोखरी ठेक्का मिति २०७९।०७।२९ मा सम्झौता भएको देखियो ।सम्झौता अनुसार प्रतिवर्ष रु १,२७,५०१ को दरले ३ वर्षको लागी रु ३,८२,५०३ वुझाउनुपर्ने, प्रतिवर्षको लागी २ पटक ६/६ महिनामा किस्ता वुझाउनुपर्नेमा हालसम्म रु ६५००० मात्र बुझाएको संलग्न प्रमाणबाट देखिन्छ ।अत: दाखिलाको समयमा व्याज समेत गणना गरी वक्यौता आय असुल गर्नुपर्ने देखिएको रु (आव २०८१।०८२ अबधिसम्मको व्याज गणनाको आधार लिइएको कार्यालयले दाखिलाको समयमा यकिन गरी व्याज गणना गर्नुपर्ने)

आयसमय	प्राप्त हुनुपर्ने आय रकम	दाखिला रकम	बक्यौता रकम	व्याज रकम	व्याजसमेत असुल गर्नुपर्ने रकम
पहिलो वर्ष	१२७५०१	०	१२७५०१	**२५५००**	**१५३००१**
दोश्रो वर्ष	१२७५०१	**६५०००**	**६२५०१**	**१२७५०**	**७५२५१**
तेश्रो वर्ष	१२७५०१	०	१२७५०१	**६३७५**	**१३३८७६**
	३८२५०३		३१७५०३	४४६२५	**३६२१२८**

असुल गर्नुपर्ने	३,६२,१२८

७४ **सामाजिक सुरक्षा**

सामाजिक सुरक्षा सञ्चालन कार्यक्रम अन्तर्गत भत्ता वितरण गर्दा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७ अनुसार गरिनुपर्दछ ।पालिकाले सामाजिक सुरक्षा अन्तर्गत यस वर्ष रू.२१,६४,१५,८३१.७३ बैङ्कलाई निकासा गरी रू.३,८८,०११.४६ फिर्ता भएको छ । सो सम्बन्धमा देखिएका व्यहोराहरु निम्नानुसार छन् ।

-लाभग्राहीको अभिलेख:- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि,२०७७ को बुँदा नं १० मा भत्ता पाउने लाभग्राहीको फोटो सहितको मूल अभिलेख नियमावलीको अनुसूची-३ बमोजिम लक्षित समूह अनुसार छुट्टाछुट्टै अद्यावधिक गरी स्थानीय तह र प्रत्येक वडा कार्यालयमा राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । सो बमोजिम पालिकाले अभिलेख राखेको देखिएन ।साथै सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी सूचनालाई व्यवस्थित गर्न राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जिकरण विभागले व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । उक्त प्रणालीमा सम्बन्धित स्थानीय तहले लाभग्राहीको विवरण प्रविष्टि गरी फोटो सहितको पुरा विवरण अभिलेख राखी अद्यावधिक राख्नुपर्दछ ।

-बैंक विवरण: सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधिको बुँदा नं १५ अनुसार भत्ता खाइपाई आएको कुनै व्यक्तिको मृत्यु भएमा मृत्यु भएको दिनसम्मको भत्ता भुक्तानी दिने व्यवस्था गरेको छ ।पालिकाले ४ वटा बैङ्कबाट सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्दै आएको देखिन्छ। पालिकाले बैङ्कबाट फिर्ता गर्नुपर्ने रकम यकिन गरेको देखिएन। मृत्यु पछि खातामा रहेको रकम यकिन गरी फिर्ता गर्न बाँकी रकम फिर्ता गर्नुपर्ने देखिन्छ।

-पारदर्शिताः सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को दफा ३३ मा स्थानीय तहको लाभग्राहीको नाम दर्ता तथा नवीकरण प्रकृया, भत्ताको दर, प्राप्त हुने बैंक, लाभग्राहीले पुरा गर्नुपर्ने प्रकृया जस्ता भत्ता वितरण सम्बन्धि जानकारी स्थानिय सामाजिक संघसंस्था, गैरसरकारी संस्था, सामाजिक परिचालनमा संलग्न संस्था समेतको सहयोग लिएर अनिवार्य रुपमा प्रचार प्रसार गर्नुपर्ने छ । त्यस्ता विषय सम्बन्धी सूचना स्थानीय एफ.एम लगायतका सञ्चार माध्यमहरुबाट प्रचार प्रसार गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने, स्थानीय तहले भुक्तानी गरेको रकम बुझिलिने व्यक्तिको नामावली स्थानिय तहका कार्यालयका अतिरिक्त सम्बन्धित वडा कार्यालयमा समेत सार्वजनिक गर्नुपर्दछ। भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीको नामावली सम्बन्धित स्थानिय तहको वेवसाइटमा राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाको निर्णय पुस्तिका तथा वेवसाईट अवलोकन गर्दा उल्लिखित कार्यहरु भएको पाइएन ।

- सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण तर्फको सामाजिक सुरक्षा भत्ता बितरण भई बैङ्कमा बाँकी रहेको बास्तबिक रकम कार्यालयको बिवरणमा एकिन हुन सकेन ।आगामी दिनमा कार्यालयले अघिल्लो त्रैमासिक सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण पश्चात आगामी त्रैमासिकको लागि रकम निकाशा माग गर्दा अघिल्लो त्रैमासिकमा बचत हुन गएको वास्तविक रकम को.ले.नि.का. एकलखाता कोषमा फिर्ता गरेर मात्र निकाशा माग गर्ने तर्फ कार्यालयको ध्यान जानुपर्दछ ।

-सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को दफा ११ मा ऐनको दफा १९ बमोजिम सम्बन्धित स्थानीय तहको अभिलेखबाट नाम हटाउनु पर्ने लाभग्राहीको नाम कार्यालय प्रमुखबाट निर्णय गराई प्रणालीबाट लगत कट्टा गरी स्थानीय तहको मुल अभिलेखमा समेत जनाउनु पर्नेछ, कुनै लाभग्राहीको मृत्यु भएमा, एकल महिला लाभग्राहीले विवाह गरेमा, वा ऐन, नियामावली तथा कार्यविधि बमोजिम लगत कट्टा हुनुपर्ने लाभग्राहीको हकवाला वा प्रचलित कानून बमोजिमका सूचकले सम्बन्धित स्थानीय तहको वडा कार्यालयमा त्यस्तो घटना भएको ३५ दिनभित्र घटना दर्ता गराउनु पर्ने, यसरी घटना दर्ता गर्दा लाभग्राही विवरण समेत अद्यावधिक गरी लगत कट्टा गर्नु पर्ने, कुनै लाभग्राहीका प्रचलित कानून बमोजिमका सूचकले घटना दर्ता नगराएको अवस्थामा पनि स्थानीय तहका वडा अध्यक्ष, वडा सदस्य वा वडा सचिव वा कार्यरत कर्मचारीले घटना भएको जानकारी कुनै श्रोतबाट पाएमा आवश्यक सत्य तथ्य बुझि वडा कार्यालयले लाभग्राहीको लगत कट्टा गर्नु पर्ने, यसरी लगत कट्टा गर्दा स्थानीय तहलाई जानकारी गराई लगत अद्यावधिक गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा दोहोरो दर्ता, बसाईसराई, नवीकरण नगराएको, मृत्युको गरी वर्षभरीमा जम्मा ४६८ जनाको लगत कट्टा गरेको देखियो । पालिकाले लगत कट्टा समयमै गर्ने र लगत अद्यावधिक गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक बर्ष: २०८१/८२

कार्यालय र स्थान : बढैयाताल गाउँपालिका, बर्दिया , बढैयाताल गाउँपालिका , बर्दिया

पद	नाम	कार्यकाल सुरु मिति	कार्यकाल समाप्त मिति
कार्यालय प्रमुख	अर्जुन सुवेदी	२०८०-७-१९	हाल सम्म कार्यरत
लेखा प्रमुख	नारायाण राज त्रिपाठी	२०७८-४-१	हाल सम्म कार्यरत

बेरुजु वर्गीकरण:

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेश्की
९५३,७०८	४,८१०,१८१	३४१,३८७	०	०	८९५,०००
प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरुजू रु.					७,०००,२७६
प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फछ्यौंट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.					०
संपरीक्षणबाट थप भएको बेरुजू रु.					०
लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरुजू रु.					७,०००,२७६

स्थानीय तह :

गत बर्षको जिम्मेवारी		६८३५७३००.७४	
आम्दानी		खर्च	
संघीय सरकारबाट अनुदान	४६१७५५०८०	चालु खर्च	३७९२९३४६४.६९
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	२६४६२०००	पूँजीगत खर्च	२१८७२०६२४.३
राजश्व बाँडफाँट	११८११७०५६.९२	वित्तीय/अन्य व्यवस्था	२७३७६०७५०.६२
आन्तरिक आय	३७३९०३९१.९३		
अन्य आय	२५९४८०७७२.७५		
कुल आय	९०३२०५३०१.६०	कुल खर्च	८७१७७४८३९.६१
बाँकी मौज्दात		९९७८७७६२.७३	

अनुसूची - २

बेरूजु दफा ३ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची - ३

क्र.स./ आर्थिक सङ्केत	विवरण	टिप्पणी नं	चालु आ.व.को कारोबार			गत आ.व. को कारोबार		
			नगद	तेस्रो पक्ष भुक्तानी (सोझै भुक्तानी)	जम्मा	नगद	तेस्रो पक्ष भुक्तानी (सोझै भुक्तानी)	जम्मा
	राजस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति							
११०००	कर		१४,१८,९०,१७८.३०	०	१४,१८,९०,१७८.३०	१२,९२,५३,१२६.६७	०	१२,९२,५३,१२६.६७
१३०००	अनुदान		४४,४९,९४,९११.३९	०	४४,४९,९४,९११.३९	४४,०६,८७,७९५.८१	०	४४,०६,८७,७९५.८१
१४०००	अन्य राजस्व		२,४९,३१,२०१.३०	०	२,४९,३१,२०१.३०	२,१८,१७,५११.०१	०	२,१८,१७,५११.०१
१५०००	विविध प्राप्ति		३३,९५,५१३.८०	०	३३,९५,५१३.८०	१,६१,८१०.००	०	१,६१,८१०.००
क	**कुल जम्मा प्राप्ति**		६१,५२,११,८०४.७९		६१,५२,११,८०४.७९	५९,१९,२०,२४३.४९		५९,१९,२०,२४३.४९
३	चालु		३७,९२,९३,४६४.६९	०	३७,९२,९३,४६४.६९	३८,०२,५३,९९४.६४	०	३८,०२,५३,९९४.६४
२१०००	पारिश्रमिक / सुविधा		२५,५२,८१,९२७.८८	०	२५,५२,८१,९२७.८८	२५,५८,२९,४१२.८१	०	२५,५८,२९,४१२.८१
२२०००	मालसामान तथा सेवाको उपयोग		११,६७,९०,७१५.८१	०	११,६७,९०,७१५.८१	११,६१,१४,९३८.६१	०	११,६१,१४,९३८.६१
२५०००	सहायता (Subsidy)		२,८४,५०५.००	०	२,८४,५०५.००	१९,०००.००	०	१९,०००.००
२७०००	सामाजिक सुरक्षा		४७,१४,०००.००	०	४७,१४,०००.००	६५,५४,७४३.२२	०	६५,५४,७४३.२२
२८०००	अन्य खर्च		२२,२२,३१६.००	०	२२,२२,३१६.००	१७,३५,९००.००	०	१७,३५,९००.००
४	पूंजीगत		२१,८७,२०,६२४.३०	०	२१,८७,२०,६२४.३०	२५,४८,१३,२१६.२३	०	२५,४८,१३,२१६.२३
३१११०	भवन तथा संरचना		२,०८,८२,७१८.००	०	२,०८,८२,७१८.००	१,४२,६४,०२९.८५	०	१,४२,६४,०२९.८५
३११२०	सवारी साधन, मेशिनरी औजार, फर्निचर्स तथा फिक्चर्स		६२,६९,८५१.००	०	६२,६९,८५१.००	४७,३५,७१३.००	०	४७,३५,७१३.००
३११३०	अन्य पूँजीगत खर्च		०	०	०	४९,३३४.००	०	४९,३३४.००
३११५०	सार्वजनिक निर्माण		१८,९२,०७,८१४.३०	०	१८,९२,०७,८१४.३०	२३,४५,६५,६८१.३८	०	२३,४५,६५,६८१.३८
३११६०	निर्मितसरचनाको सुधार खर्च		९,९६,९६९.००	०	९,९६,९६९.००	११,९८,४५८.००	०	११,९८,४५८.००

३११७०	पूँजीगत सुधार खर्च		१३,६३,२७२.००	०	१३,६३,२७२.००	०	०	०
ख)	**कुल जम्मा भुक्तानी**		५९,८०,१४,०८८.९९		५९,८०,१४,०८८.९९	६३,५०,६७,२१०.८७		६३,५०,६७,२१०.८७
ग)	**बचत /कमी (ग = क-ख)**		१,७१,९७,७१५.८०		१,७१,९७,७१५.८०	(४,३१,४६,९६७.३८)		(४,३१,४६,९६७.३८)
घ)	**धरौटी, आकस्मिक कोष लगायतका अन्य कोषको मौज्दातको थप/ घट (+/ -)**		१,४३,१७,६४४.१९		१,४३,१७,६४४.१९	४९,३३,७४५.७०		४९,३३,७४५.७०
घ.१)	**कट्टी रकम भुक्तानी/ दाखिला गर्न बाकी**							
ङ)	**यस आ.व.को नगद तथा बैंक मौज्दात (बचत / (कमी)) (ङ = ग+घ)**		३,१५,१५,३५९.९९		३,१५,१५,३५९.९९	(३,८२,१३,२२१.६८)		(३,८२,१३,२२१.६८)
च)	**गत आ.व.को नगद तथा बैंक मौज्दात**		६,८३,५७,३००.७४		६,८३,५७,३००.७४	१०,६५,७०,५२२.४२		१०,६५,७०,५२२.४२
छ)	**विनिमय नाफा/ घाटा तथा अन्य समायोजन**							
ज)	**आ.व. अन्तको बाँकी नगद तथा बैंक मौज्दात (ज= ङ+च+छ)**		९,९८,७२,६६०.७३		९,९८,७२,६६०.७३	६,८३,५७,३००.७४		६,८३,५७,३००.७४

बेरुजु दफा ५९.४ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -४

वडा नं	योजना	श्रमिक संख्या	कार्यदिन	जम्मा कार्यदिन	कुल खर्च रकम
१	पुकारको घर, निर्मलाको घर हुदै बाटो सम्म, मनकलापरियारको घर देखि वडा कार्यालय जाने बाटो सम्म, १९ नं कान्छाको घर देखि पुस्करदमाईको घर सम्म र शान्तिपुर १६३ नं को थप प्लोत देखि जंगल जाने कच्ची बाटोनिर्माण तथा मर्मत आयोजना	७	१००	७००	४६७६००
२	३४० नं को घरदेखि झलुंगेपुल सम्म, जमुनी ऐलानीदेखि नहर सम्म र २५६ नं को प्लट देखि भक्तु सि ठकुरी को घर सम्म कच्ची बाटोनिर्माण तथा मर्मत आयोजना	८	१५	१२०	८०१६०
३	भोलागौडीढुंगानाको घर देखि हुलाकी सडक जोड्ने र गोत्रेपुर ने.रा.मा.वि. पछाडी जाने कच्चीबाटो निर्माण तथा मर्मत आयोजना	७	९१	६३७	४२५५१६
४	बुटाहा कच्ची बाटो निर्माण तथा शाखा नहर देखिदाक्षिनभाकारी र जनता प्रा= वि= देखि पूर्वदाक्षिनभाकारी कुलो निर्माण तथा मर्मत आयोजना	८	२०	१६०	१०६८८०
५	दुन्द्रा, तमौलिया, फुलबारी र पिपल चोक कच्ची बाटो निर्माण तथा मर्मत आयोजना	७	१००	७००	४६७६००
६	बल बहादुर थारुको घर देखि भट्टु थारु को घर हुदैमेनरोड सम्म कच्ची बाटो निर्माण तथामर्मत आयोजना	८	२०	१६०	१०६८८०
७	नुइयाथारुको घर देखि भण्डारीको घर, पचासा र	८	१४	११२	७४८१६

	पहडिपुर टेक बहादुर को खेतदेखि अमृत सुबेदीको खेत सम्म				
८	११ नं नाला देखि दल बहादुर गुरुङको खेत जाने बाटोर गौरीपारा पुछार देखि मुनाल्बस्ती प्रवेश गर्ने जंगल सम्म कुलो मर्मत	८	२०	१६०	१०६८८०
९	विकाशनगर र शक्तिनगर कच्ची बाटोनिर्माण तथा मर्मत आयोजना	१३	६४	८३२	५५५७७६
९	जुक्तिनगर सिमाना र दक्षिणटोलको कच्ची बाटोनिर्माण तथा मर्मत आयोजना	१३	२०	२६०	१७३६८०
जम्मा					२५६५७८८

सुझाव

स्थानीय तहहरूद्वारा प्रदान गरिने सेवालाई छिटो, सरल, सुलभ र गुणस्तरीय बनाई स्थानीय जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन यस स्थानीय तहले कानुन तथा नीति निर्माण, साधन स्रोतको प्रभावकारी परिचालन, विकास प्रशासन, राजस्व परिचालन, नियमित सेवा प्रवाह, आर्थिक प्रशासन लगायतका विषयमा तपसिल अनुसारका सुधार गर्नुपर्दछः

- वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम सम्बन्धित मार्गदर्शनमा तोकिएबमोजिम विनियोजनमा कुशलता, कार्यान्वयनमा दक्षता र अपेक्षित नतिजा प्राप्त हुने गरी बजेट विनियोजन गरी समयमै पारित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक आयका क्षेत्रहरू पहिचान गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्नुपर्दछ। कार्ययोजना तयार गरी विगतका आय बक्यौता असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- नेपालको संविधानको धारा ५९ को उपधारा ७ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेट घाटा व्यवस्थापन तथा अन्य वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुने उल्लेख भएकोमा कतिपय प्रदेश र स्थानीय तहले यस सम्बन्धी कानुन निर्माण गर्दा संघीय कानुनसँग सामाञ्जस्यता कायम नगरेकोले यसमा सुधार हुनुपर्दछ ।
- स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन अनुसार मात्र पदाधिकारीलाई तोकिएको सुविधा व्यवस्था गर्नुपर्दछ। निर्वाचित हुने पद बाहेक राज्यकोषबाट तलव सुविधा बेहोर्ने गरी नियुक्त हुने सबै पदमा योग्यता र मापदण्ड तोकिनुपर्दछ ।
- स्थानिय सेवा ऐन र नियम अनुसार सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको आधारमा सङ्गठन संरचना निर्माण गरी स्थायी पद सिर्जना, पद दर्ता र पदपूर्ति गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
- भौगोलिक अवस्था, स्रोतको उपलब्धता, सेवा प्रवाहको अवस्थासमेतका आधारमा कानुन बमोजिम जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन प्रशिक्षण तथा तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- अनुदान दिने विषय, क्षेत्र, वर्ग, समूहबारे कानुनबाट नै स्पष्ट गरी अन्तिम प्रयोगकर्तालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने तथा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि हुने गरी अनुदान प्रदान गर्नुपर्दछ । अति विपन्न र न्यून आय वर्गलाई सेवामा पहुँच दिन प्रदान गरिने सुविधा सोही वर्गमा पुगेको सुनिश्चित गर्न सो प्राप्त गर्नेको विवरण सार्वजनिकीकरण गर्नुपर्दछ ।
- व्यावसायिक प्रकृतिको संस्थाहरूलाई पुँजीगत अनुदान प्रदान गर्दा लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने लाभको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । यस्ता संस्थाहरु विघटन भएमा बाँकी सम्पत्ति लगानीको अनुपातमा फिर्ता हुने सुनिश्चितता हुन पर्दछ। यस्तो निर्माण व्यक्तिगत स्वामित्व रहेको जग्गा वा सम्पत्तिमा गरिनु हुँदैन ।
- एउटै प्रकृतिको काममा समेत लागत अनुमान टुक्र्याई सोझै खरिद गर्ने, पूर्वानुमान गर्न सकिने अवस्थामा पनि लागत अनुमान यथार्थपरक तवरले तयार नगरी भेरिएसनबाट थप कार्य गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- खरिद सम्झौताको निर्धारित समयमा ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ। म्याद थप कार्यलाई वस्तुनिष्ठ र तथ्यमा आधारित बनाउनुपर्दछ। निर्माण व्यवसायी वा उपभोक्ताबाट भएको निर्माण कार्यको विस्तृत विवरण देखिने गरी तोकिएको ढाँचामा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८(५) बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन सार्वजनिक तथा सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाइ गर्नुपर्दछ।
- स्थानीय तहले आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही मापदण्डका आधारमा आर्थिक सहायता वितरण गरी प्राप्त गर्नेको नाम सार्वजनिक गर्नुपर्दछ। त्यसैगरी अनुत्पादक र वितरणमुखी कार्यक्रममा गरिने खर्च घटाउनुपर्दछ।
- आधारभूत तथा माध्यमिक तहका विद्यालयहरूमा प्रचलित नियमले तोकेअनुसार शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको आधारमा शिक्षक संख्या कायम गरी बढी भएका शिक्षकहरू समायोजन गर्नुपर्दछ।
- एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा रहेका विद्यार्थी संख्याको आधारमा दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, पाठ्यपुस्तक र अन्य अनुदान रकम विद्यालयलाई निकासा दिनुपर्दछ ।

- बजेट तर्जुमा पूर्व नै अनुमान गर्न सकिने शीर्षकमा समेत अर्थ विविध वा अबण्डामा बजेट राख्ने र वर्षान्तमा रकमान्तर गरी खर्च गर्ने परिपाटी नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- पूर्व तयारीका कार्य सम्पन्न भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ। स्रोतको सुनिश्चितताबेगरका कार्यक्रम/आयोजनामा आगामी वर्षको लागि दायित्व सिर्जना गरी भुक्तानी बाँकी राख्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- कार्यालय तथा अस्पताल भवन, सडक, सिँचाइ, खानेपानी जस्ता आयोजनाहरू कार्यान्वियन गर्दा स्पेसिफिकेशनले तोकेको संख्यामा निर्माण सामग्रीहरूको गुणस्तर परीक्षण गराउनुपर्दछ। साथै रनिङ्ग बिलसाथ गुणस्तर परीक्षण प्रतिवेदन संलग्न गरेर भुक्तानी दिनुपर्दछ।
- उपभोक्ता समितिबाट काम गराउँदा खरिद सम्झौतामा तोकिए बमोजिमको जनसहभागिताको अंश समितिबाट व्यहोर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा कतिपय काममा सो अंश व्यहोरेको यकिन नगरी भुक्तानी दिएकोले सम्बन्धित कर्मचारीलाई जवाफदेही बनाउनुपर्दछ ।
- जटिल प्रविधि तथा उपकरणको प्रयोग हुने निर्माण कार्य र सामग्री खरिद गर्ने कार्य समेत उपभोक्ता समितिबाट गराएकोले सोमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।
- कृषि, पशु, सहकारी संस्था लगायतलाई विभिन्न प्रयोजनमा अनुदान उपलब्ध गराउँदा किसानको सूचीकरण, वर्गीकरण, परिचयपत्रको व्यवस्था गरी तीनै तहको समन्वयमा दोहोरो नपर्ने व्यवस्था गर्दै एकीकृत विद्युतीय अभिलेख राखी वितरण गर्नुपर्दछ। नाफामूलक संस्थालाई अनुदान वितरण गर्नु हुँदैन।
- सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (कोपोमिस) तथा विद्यमान सहकारी ऐन तथा नियमको आधारमा सहकारी संस्थाहरूको सुपरिवेक्षण गरी उक्त ऐन नियम अनुसार सञ्चालन भए नभएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तयार गरी कार्यसम्पादनलाई मितव्ययी, पारदर्शी र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ। अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सोबाट देखिएका बेहोरा जिम्मेवार व्यक्तिले फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।
- वित्तीय अनुशासन कायम गर्न लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको सार्वजनिकीकरण तथा बेरुजु फर्स्यौटको कानुनी व्यवस्था एवं संयन्त्र तय गरिनुपर्दछ । लेखा समितिको कार्यसञ्चालन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा गरी सो समितिलाई प्रभावकारी बनाई बेरुजु फर्स्यौट कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ।
- सरकारी पेश्की बाँकी रहेकालाई सार्वजनिक पदमा नियुक्ति नगर्ने तथा निर्वाचित हुने पदको हकमा उम्मेदवार हुन वञ्चित गर्ने एवं म्याद नाघेको पेश्कीको विवरण सार्वजनिक निकायले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिनभित्र सार्वजनिकीकरण गर्ने कानुनी व्यवस्था हुनुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा बेरुजु कायम भएमा सो व्यक्तिलाई उक्त बेरुजुबारे समयमै जानकारी गराउनुपर्ने र जानकारी नगराउने कर्मचारी उपर विभागीय कारबाही गर्ने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- जिन्सी सामग्री, यन्त्र उपकरण तथा औजारहरु आवश्यकता र औचित्यका आधारमा खरिद गरी उपयोगको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । मौज्दातमा रहेका यन्त्र, उपकरण र औजार मर्मत सम्भार गरी उपयोग हुन नसक्ने अवस्था एकीन गरेर मात्र खरिद गर्नुपर्दछ ।
- जुनसुकै तरिकाले प्राप्त गरेको जिन्सी एवं सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख अनिवार्य रूपमा सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ अनुसार कार्यालयको जनशक्तिले गर्न नसक्ने कामको लागि मात्र परामर्श सेवा खरिद गरी परामर्शदाता माथिको निर्भरता कम गर्नु पर्दछ । तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतका प्रतिवेदनहरू क्रमिक रुपले कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
- सरकारी डिजिटल सेवाहरूको गुणस्तर, पहुँच र विश्वसनीयता बढाउन सेवा स्तर सम्झौता तथा गोपनीयता सम्झौता अनिवार्य गर्नुपर्दछ। एकै प्रकारको कामको लागि निकायगतरूपमा अलग - अलग सूचना प्रविधि प्रणाली खरिद गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।
- सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता लागि नागरिक सचेतना वृद्धि कार्यक्रम गर्नुका साथै नागरिकबाट पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने विधि अवलम्बन गर्नुपर्दछ। समयको उपलव्धता एवं सेवा खरिद गर्ने सामर्थ्य सहितको सेवा प्रवाह तय गरिनुपर्दछ ।
- सेवाग्राही समेतको योगदानमा आधारित रही विभिन्न कोषको स्थापना भएकोमा यस्ता कोषको रकम खर्च गर्दा सेवाग्राहीको हित संरक्षण भएको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ ।